

สำหรับการสำรวจการคาดหวังต่ออินเทอร์เน็ต เปรียบเทียบกับการใช้งานจริงพบว่า การใช้งานจริงจะได้ผลตามที่คาดหวังไว้ทุกประการ หากแต่ได้ผลน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ทุกประเด็นเท่านั้น จึงทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ ยังคงมีความพอใจในการใช้งานอินเทอร์เน็ตอยู่เช่นเดิม

ดังนั้น ผู้วิจัยขอวินิจฉัยว่าปัจจัยทางด้านทัศนคติของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เอื้ออำนวยต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต***

4. ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต (Internet's Impact)

ข้อมูลเรื่องผลกระทบของอินเทอร์เน็ต เป็นการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อสังคม และทัศนคติของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตตามทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งที่เกิดขึ้นแล้ว และกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพราะนอกเหนือจากปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตแล้ว ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นต่อโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยก็เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงเช่นกัน เพราะผลของการใช้งานอินเทอร์เน็ต รวมทั้งระบบการบริหาร การเลือกใช้ข้อมูลต่างๆ สามารถเป็นดัชนีที่จะชี้ว่าผลกระทบของอินเทอร์เน็ต จะเป็นไปในแนวทางใด การทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ก็สามารถนำมาอธิบายถึงความเป็นไปในปัจจุบันด้วยเช่นกัน

4.1 ผลกระทบต่อทัศนคติของผู้ใช้

4.2 ผลกระทบต่อโครงสร้างสังคม

4.1 ผลกระทบต่อทัศนคติของผู้ใช้

เป็นการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากอินเทอร์เน็ต ที่มีต่อทัศนคติในแง่ของการมองเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้มีผลต่อการรับและการใช้เทคโนโลยีต่อไปในอนาคตได้

จากการสำรวจทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากที่ได้ใช้งานอินเทอร์เน็ตแล้ว ได้ให้คำตอบว่ามีผลทำให้ทัศนคติต่อเทคโนโลยีต่างๆ รอบตัวของกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

- (1) ชื่นชมเทคโนโลยีมากขึ้นกว่าเดิม 54%
- (2) ไม่เปลี่ยนแปลง 39%

(3) เปลี่ยนใจ จากการไม่ชอบเทคโนโลยี กลับมาชื่นชมแทน 3%

สรุปและตีความข้อมูล

จากข้อมูลที่ได้ แสดงให้เห็นว่าผลจากการใช้อินเทอร์เน็ต ทำให้ทัศนคติต่อเทคโนโลยีเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นถึง 57 % โดยนับรวมผู้ที่มีทัศนคติทางลบกับเทคโนโลยีแล้ว กลับเปลี่ยนมาชื่นชมแทน ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างอีกจำนวนหนึ่ง หรือ 39 % ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อ เทคโนโลยีใดๆ โดยให้เหตุผลว่าเป็นธรรมดา ที่เทคโนโลยีจะต้องก้าวหน้าไปอยู่แล้ว และเทคโนโลยีเองก็ไม่ได้ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องมาชื่นชม สิ่งที่ควรชื่นชมน่าจะเป็นผู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียมากกว่า

4.2 ผลกระทบต่อโครงสร้างสังคม

ข้อมูลส่วนนี้เป็นข้อมูลที่แสดงถึง ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีส่วนในการสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง ได้ในอนาคตอันใกล้หรือไม่ แบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

4.2.1 เปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม

4.2.2 เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

4.2.3 เปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง การปกครอง

4.2.1 เปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง สามารถแบ่งเป็นมิติต่างๆ ได้ดังนี้

(ก) ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต กับการมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งการดำเนินชีวิต ของคนไทยในอนาคตอันใกล้นี้ หรือไม่ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบไว้ดังนี้

(1) อาจมีส่วนเปลี่ยนแปลงบ้าง 38%

(2) จะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก 32%

(3) สำหรับในประเทศไทย คงอีกนานมาก 21%

(4) ไม่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงแน่นอน 2%

(ข) ทิศทางการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงที่กลุ่มตัวอย่างคาดว่าจะเกิดขึ้นจากผลของ อินเทอร์เน็ตดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม ว่าดีขึ้นหรือแย่ลงเอาไวดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรมดังกล่าวจะทำให้เกิดผลดีขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 68%

(2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรมดังกล่าวจะทำให้เกิดผลเสียขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 20%

(3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรมดังกล่าวจะไม่ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 12%

(ค) อินเทอร์เน็ตจะเข้ามาทดแทนการสื่อสารระหว่างบุคคล

จากข้อมูลในข้อ 4.2.1 (ก) พบว่าถึงแม้กลุ่มตัวอย่าง 70% จะมีความคิดว่า อินเทอร์เน็ตจะมีส่วนไม่มากนักน้อย ต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม แต่กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องความเป็นไปได้ของการใช้งานอินเทอร์เน็ต ในการติดต่อสื่อสารกัน แทนการพบปะกันจริงๆ ในสังคมว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ หากมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นในสังคมไทย ดังนี้

(1) เป็นไปไม่ได้ 50%

(2) เป็นไปได้ 29%

(3) ไม่แน่ใจ 13%

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความเห็นว่า เรื่องดังกล่าวเป็นไปได้ นั้นมีความเห็นที่คล้ายคลึงกัน 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่งคือ มีความเห็นว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องใช้ชีวิตร่วมกันเป็นสังคม ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันทางการพบปะ พูดคุยกัน คงไม่สามารถที่จะสื่อสารกันทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพียงอย่างเดียวได้ ประเด็นที่สองคือ ยังไม่เชื่อว่าเทคโนโลยีจะมีประสิทธิภาพพอที่จะเอื้อให้ทำเช่นนั้นได้ในอนาคตอันใกล้นี้ โดยเฉพาะในประเทศไทย

(ง) ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต

การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ตามข้อมูลที่ได้ เป็นไปได้ทั้งผลดี และผลเสีย ทางด้านผลเสียนั้น ผู้วิจัยได้ทำการประมวลจากข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างถึงผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต ที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นในสังคมไทยไว้ดังนี้

- (1) ปัญหาโจรเครือข่าย 61%
- (2) ปัญหาการรับข่าวสารขยะ 60%
- (3) ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ 59%
- (4) ปัญหาความปลอดภัยของข้อมูล 59%
- (5) ปัญหาเสพติดคอมพิวเตอร์ 49%
- (6) ปัญหาข้อมูลท่วมท้น บริโภคข้อมูลไม่ทัน 48%
- (7) ปัญหาการพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็ก 44%
- (8) ปัญหาช่องว่างระหว่างชนชั้น 28%
- (9) ปัญหาการว่างงาน 17%
- (10) อื่นๆ 6%

4.2.2 เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ถึงผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ แยกเป็นมิติต่างๆ ได้ดังนี้

(ก) ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต กับการมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ อนาคตอันใกล้นี้ หรือไม่ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบไว้ดังนี้

- (1) อาจมีส่วนเปลี่ยนแปลงบ้าง 38%
- (2) จะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก 30%
- (3) สำหรับในประเทศไทย คงอีกนานมาก 19%
- (4) ไม่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงแน่นอน 4%

(ข) ทิศทางการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวว่ามีผลทำให้เกิดผลต่อโครงสร้างสังคมโดยรวมว่าดีขึ้นหรือแย่ลง ไว้ดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวจะทำให้เกิดผลดีขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 63%

(2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวจะไม่ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 19%

(3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวจะทำให้เกิดผลเสียขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 9%

(ค) อินเทอร์เน็ตจะพัฒนาการโอนเงิน และเงินอิเล็กทรอนิกส์

จากข้อมูลที่แสดงให้เห็นในข้อ 4.2.2 (ข) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากอินเทอร์เน็ต จะส่งผลให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยในกรณีที่เป็นตัวอย่างเช่น การใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ ในการถ่ายโอนทางเครือข่าย แทนการใช้ตัวเงินจริง กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความเห็นถึงความเป็นไปได้ไว้ดังนี้

(1) เป็นไปได้ 63%

(2) ไม่แน่ใจ 16%

(3) เป็นไปไม่ได้ 15%

4.2.3 เปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครอง

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ถึงผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครอง แยกเป็นมิติต่างๆ ได้ดังนี้

(ก) ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต กับการมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครอง ในอนาคตอันใกล้หรือไม่ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบไว้ดังนี้

(1) อาจมีส่วนเปลี่ยนแปลงบ้าง 33%

(2) สำหรับในประเทศไทย คงอีกนานมาก 30%

(2) จะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก 15%

(4) ไม่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงแน่นอน 13%

(ข) ทิศทางการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง

ทางการเมือง การปกครองนี้ กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าว จะสร้างผลดี หรือผลเสียอย่างไรต่อโครงสร้างสังคมโดยรวมเอาไว้ดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองดังกล่าวจะทำให้เกิดผลดีขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 46%

(2) การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองดังกล่าวจะไม่ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 35%

(3) การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองดังกล่าวจะทำให้เกิดผลเสียขึ้น ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม 8%

(ค) อินเทอร์เน็ตใช้ในการออกเสียงทางการเมืองโดยตรงจากประชาชน

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวอย่าง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ตที่มีการกล่าวกันมาก เช่น การออกเสียงจากประชาชนโดยตรง (Direct Democracy) สำหรับตรวจสอบ รับรองนโยบาย หรือกฎหมายต่างๆ ว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่เอาไว้ดังนี้

(1) เป็นไปไม่ได้ 33%

(2) ไม่แน่ใจ 32%

(3) เป็นไปได้ 31%

สรุปและตีความข้อมูล

จากการประเมินผลกระทบของอินเทอร์เน็ต ที่มีต่อโครงสร้างสังคมสามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรมจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต

จากข้อมูลที่ได้พบว่า ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นต่อสังคม วัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าจะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ยังไม่ถึงขนาดที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสารกันโดยไม่ต้องพบปะกันได้

อย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกันอินเทอร์เน็ตก็อาจจะสร้างปัญหาเกิดขึ้นในสังคมได้ด้วยเช่นกัน ตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เช่นปัญหาโจรเครือข่าย ซึ่งหมายถึงการโจรกรรมข้อมูล การเจาะ

ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นความลับ การลักลอบโอนเงิน เป็นต้น รวมทั้งปัญหาการรับข่าวสารขยะ หรือปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งพบเห็นได้มากมายในอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะการละเมิดลิขสิทธิ์ทางด้าน Software

(2) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ จากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต

จากข้อมูลที่ได้พบว่า ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น และเชื่อว่าการโอนเงินทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือการใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ มีความเป็นไปได้

(3) การเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง จากผลกระทบของอินเทอร์เน็ต

จากข้อมูลที่ได้พบว่า ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นต่อการเมืองการปกครอง ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเป็นไปใน 2 ทิศทางที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 33 มีความเห็นว่าอาจมีส่วนเปลี่ยนแปลงบ้าง และร้อยละ 30 มีความเห็นว่า ยังคงต้องใช้เวลาอีกมาก โดยหากการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น จะเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นซึ่งอาจจะสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่มีความแน่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จากผลกระทบของอินเทอร์เน็ตซึ่งจะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นดังกล่าว แต่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 33 ไม่เชื่อว่า จะเกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองเช่นการออกเสียงจากประชาชนโดยตรง และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 32 ไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นได้

****ตามความเห็นของผู้วิจัย จะสังเกตได้ว่า การตอบคำถามในเรื่องการพัฒนากิจการทางด้านการเมืองการปกครองเนื่องจากผลกระทบของอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง ค่อนข้างคลุมเครือที่สุด ซึ่งอาจจะเกี่ยวเนื่องกับภาพลักษณ์ที่ไม่แน่นอนของระบบการเมืองไทยที่มีต่อกลุ่มตัวอย่างก็เป็นได้**

บทที่ 5

ทัศนะจากผู้เชี่ยวชาญ

ข้อมูลที่จะนำเสนอในบทนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่การทำงานในสาขาต่างๆ กัน รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตโดยตรง ส่วนใหญ่จะมีผลงาน ที่เป็นงานเขียนทางวิชาการมากมาย ทั้งด้านสังคมศาสตร์ ทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือเป็นสื่อมวลชน ที่ทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง สามารถให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ และอภิปรายให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของงานวิจัยขั้นนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่าน ประกอบไปด้วย

1. คุณกมล ชาญศิลป์

บรรณาธิการบริหาร นิตยสารInternet Today

สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540

2. ดร. ครรชิต มัลลียงส์

รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540

3. ดร. ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์

ผู้ประสานงาน บางกอกฟอรัม

สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540

4. ดร. ทวีศักดิ์ กอนันตกุล

รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540

5. ดร. เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (ยุค ศรีอาริยะ)

ประธานบริษัท วิทย์ดี จำกัด

สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540

6. คุณนันทวัลย์ ขวัญใจ

ผู้จัดการทั่วไป บริษัท เอ-เน็ต จำกัด

สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540

7. พระไพศาล วิสาโล

วัดป่าสุคะโต อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540

8. คุณพัฒนพันธุ์ วงษ์พันธุ์

หัวหน้าข่าวไอ ที หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ

สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540

9. ศ.ดร.สุกัญญา สุตบรรทัด

อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ ภาควิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540

ซึ่งข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ สามารถนำมาประมวลได้เป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ปริมาณและลักษณะทางประชากรของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
2. แบบแผนลักษณะการรับอินเทอร์เน็ต
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับและการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต
4. ตัวบ่งชี้ที่ใช้ทำนายการเติบโตของอินเทอร์เน็ต
5. ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต
6. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต
7. ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

1. ปริมาณและลักษณะทางประชากรของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

ลักษณะทางประชากรของกลุ่มผู้ใช้ รวมทั้งปริมาณของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ก็เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญอันหนึ่ง ที่จะแสดงถึง สถานภาพของอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ว่ามีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบส่วนอื่นๆ ในสังคมได้อย่างไร ทำให้สามารถตั้งคำถามว่า เหตุใดผู้ใช้จึงถูกจำกัดในกลุ่มนั้นๆ หรือ ทำไมผู้ใช้ในปัจจุบันถึงมีเท่านี้เป็นต้น ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 หัวข้อคือ

- 1.1 ลักษณะทางประชากรโดยทั่วไปของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
- 1.2 ปริมาณผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

1.1 ลักษณะทางประชากรโดยทั่วไปของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีลักษณะเฉพาะ และมีการกระจุกตัวเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่า ผู้ที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้น จะต้องมียอดทรัพย์ประกอบหลายประการ ที่จะเอื้อให้สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในปัจจุบัน ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นถึงกลุ่มที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตเอาไว้ดังต่อไปนี้

(ก) กลุ่มนักวิชาการ

กลุ่มนักวิชาการจะเป็นกลุ่มแรกๆ ที่จะใช้อินเทอร์เน็ต เพราะจากการสังเกต กลุ่มแรกของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตก็คือนักวิชาการ ซึ่งล้วนแต่ได้รับการศึกษามาจากต่างประเทศและคุ้นเคยหรือใช้งานอินเทอร์เน็ตมาแล้ว อีกอย่างหนึ่งก็คือว่า หลังจากมีอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นแล้วเป็นครั้งแรกในเมืองไทย การเกิดอินเทอร์เน็ตครั้งต่อๆ มา ก็ยังถูกผลักดันโดยนักวิชาการเหล่านี้ และกลุ่มผู้สนใจติดตามเทคโนโลยีซึ่งส่วนใหญ่ก็ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศแทบทั้งสิ้น (ครรรชิต มัลลียงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(ข) กลุ่มนักธุรกิจ

กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มนักธุรกิจ ซึ่งใช้เป็น และใช้ได้ดี มีกำลังเงินที่จะเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้ พวกนี้จะสามารถหาประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้เต็มที่ ส่วนกลุ่มอื่นยังคงใช้ได้ไม่เต็มที่ ไม่ต้องพูดถึงชาวนาในชนบท เพราะแม้แต่กรรมกรในกรุงเทพฯ เองก็ไม่มีรู้จักคอมพิวเตอร์เสียด้วยซ้ำ (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

(ค) กลุ่มนักเรียนนักศึกษา

กลุ่มนี้ จะมีความชัดเจนในการใช้งานอินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด เพราะขึ้นอยู่กับสาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ว่าจะเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตเพียงใด การใช้จ่ายสำหรับการใช้อินเทอร์เน็ต อาจจะไม่ใช่ปัญหา เพราะว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่จะให้สิทธิในการใช้งานอินเทอร์เน็ตอยู่แล้ว

อย่างไรก็ดี กลุ่มนักเรียนนักศึกษาถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างฉาบฉวยมากที่สุด เพราะนอกจากเพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเองแล้ว การเห็นความสำคัญ หรือความจำเป็นที่จะต้องใช้งานก็ยังไม่ชัดเจน จึงเน้นการใช้งานในรูปแบบเพื่อความบันเทิง หรือใช้ในการพูดคุยกันทางเครือข่าย (Interet Relate Chat , Chat) เป็นหลัก นอกเสียจากว่า นักศึกษาจะศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

หรือมีความสนใจส่วนตัว รวมทั้งความจำเป็นที่ต้องใช้ร่วมกับการเรียน เช่น สายวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เป็นต้น

จะสังเกตได้ว่า ทั้งสามกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น จะมีลักษณะร่วมบางอย่าง ที่เหมือนกัน นั่นคือ

- จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ด้านภาษาอังกฤษ
- จะต้องมีความรู้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งได้กล่าวถึงฐานะในการใช้อินเทอร์เน็ตเอาไว้ดังนี้

"...ฐานะ และปริมาณรายได้ต่อหัวของคนในสังคม ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญหนึ่ง ที่จะสามารถบ่งบอกได้ว่า เอื้ออำนวยต่อการใช้งานอินเทอร์เน็ตหรือไม่ เพราะการที่จะได้ใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้น จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากพอสมควร ทั้งค่าใช้จ่ายหลัก และค่าใช้จ่ายเสริม อื่นๆ อย่างน้อยๆ ผู้ใช้ก็ต้องอยู่ในสถานะ หรือมีฐานะที่สามารถจะมีคอมพิวเตอร์ใช้ หากไม่ใช่โดยส่วนตัวหรืออย่างไรก็ตาม ก็จะต้องสามารถเข้าถึงคอมพิวเตอร์ได้จากสถานศึกษา หรือที่ทำงานได้ ดังนั้นกลไกที่สำคัญ ก็คือในแง่ของฐานะทางเศรษฐกิจของคนในสังคมที่จะสามารถซื้อเอาเทคโนโลยีนี้มาใช้ได้" (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากมองในมุมกลับแล้ว จะพบว่าอินเทอร์เน็ตสามารถเป็นตัวบ่งชี้ชนชั้นในสังคมไทยได้แล้ว เพราะจากข้อมูลที่เห็น สามารถกำหนดกลุ่มได้ค่อนข้างแน่นอน เป็นไปได้หรือไม่ว่า ถ้าหากภายหลังมีการกล่าวว่า "กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต" ก็จะสามารถแปลความหมายได้ทันทีว่า คือกลุ่มที่มีการศึกษา และมีรายได้ดีในสังคมไทยนั่นเอง***

1.2 ปริมาณผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ในเรื่องของปริมาณผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยนั้น จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญก็ยังไม่สามารถทราบตัวเลขที่แน่นอนได้ ข้อมูลที่รับ จึงเป็นเพียงการประมาณเท่านั้น

ดร. ทวีศักดิ์ กอนันตกุล ได้ประมาณจากข้อมูลที่มีอยู่ว่ามีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย 170,000 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ ก็มีวิธีการประมาณ และความคิดเห็นที่แตกต่างไปดังนี้

(1) ...ในประเทศไทยตอนนี้ยังไม่มีตัวเลขการวิจัยที่ชัดเจน แต่ว่าพืดูจากจำนวนมหาวิทยาลัยแล้วก็จำนวนองค์กรที่จดทะเบียนกับอินเทอร์เน็ตประเทศไทย คิดว่า 100,000 กว่าถึง 200,000 คน หากนับรูปแบบในส่วนของ E-Mail แต่ถ้าในระดับที่ใช้ World Wide Web แล้ว คิดว่า

คงแค่หลัก همین เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งแรก ๆ แล้วผู้ที่ใช้อินเตอร์เน็ตจะอยู่ในช่วงแค่หลักพันเท่านั้น (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) จำนวนผู้ใช้อินเตอร์เน็ตในประเทศไทย พอจะคาดเดาได้โดยวิธีการต่อไปนี้ นั่นคือมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ปัจจุบันนี้มีอินเทอร์เน็ตให้กับนักศึกษาใช้ มหาวิทยาลัยที่บังคับใช้คือ เอแบค บังคับให้นักศึกษาทุกคนใช้ เกษตรฯ อาจจะไม่ได้บังคับใช้ แต่นักศึกษาวิศวกรรม วิทยาศาสตร์ ส่วนใหญ่จะใช้ จุฬาฯ ก็เช่นเดียวกัน ธรรมศาสตร์ เชียงใหม่ มีผู้ใช้เหมือนกัน แต่ยังไม่มากนัก เพราะฉะนั้นกลุ่มที่ใช้อินเตอร์เน็ตมากที่สุด ก็อาจจะเป็นกลุ่มของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัย ซึ่งในจำนวนนี้อาจจะมีอยู่ ซึ่งถ้าคิดอย่างคร่าวๆ อาจจะมีประมาณหลายหมื่นคน นอกเหนือจากนี้ก็จะ เป็นนักวิชาการคอมพิวเตอร์ในหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสนใจอยากใช้อินเตอร์เน็ต ยกตัวอย่างเช่น อาจารย์เกือบจะทุกสาขาเวลานี้ก็สนใจใช้อินเตอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสาร ความจริงอาจจะบอกได้ว่ามีอยู่สองกลุ่มคือกลุ่มที่เป็นพวกนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร กลุ่มพวกศึกษาทางด้านการแพทย์ และกลุ่มที่ศึกษาทางด้าน information science หรือห้องสมุด กลุ่มนี้จะใช้อินเตอร์เน็ตมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนบรรดาผู้ที่ เป็นนักวิชาการทางสายอื่น เช่น สายทนายความ สังคมศาสตร์ การเมือง เหล่านี้อาจจะยังใช้อินเตอร์เน็ตค่อนข้างน้อย ถ้าให้ผมเดาผมคิดว่าผู้ใช้อินเตอร์เน็ตทั้งหมดอาจจะไม่เกิน 1 แสนคน (ครรชิต มัลลียงส์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(3) การประมาณผู้ใช้อินเตอร์เน็ต น่าจะนับจากคนในกรุงเทพฯ ได้เท่านั้น เพราะต่างจังหวัดมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตค่อนข้างน้อย ยกเว้นมหาวิทยาลัยต่างๆ หากนับประชากร 6 ล้านคนในกรุงเทพฯ คนที่ใช้ไม่ทราบว่าถึง 10 % หรือไม่ (สุกัญญา สุดบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

2. แบบแผนลักษณะการรับอินเทอร์เน็ต

แบบแผนลักษณะการรับอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยนั้น มีความสอดคล้องกับลักษณะการรับเทคโนโลยีอย่างอื่นๆ ของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมา ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะต่อเรื่องดังกล่าวไว้ 2 ลักษณะดังนี้

2.1 การรับด้วยการเลียนแบบโดยไม่มีการริเริ่ม

2.2 การรับได้รวดเร็ว แต่ไร้ประสิทธิภาพ

2.1 การรับด้วยการเลียนแบบโดยไม่มีการริเริ่ม

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับลักษณะการรับเทคโนโลยีของคนไทย โดยเข้าข่ายเลียนแบบตลอดมา จนกระทั่งไม่สามารถที่จะริเริ่มได้ด้วยตนเอง ดังที่จะได้เห็นจากข้อความถอดคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

(1) การบริโภคเทคโนโลยีโดยทั่วไป ของประเทศที่กำลังพัฒนา หากจะให้มีการพัฒนาสังคมได้ในภายหลัง โดยทั่วไปก็จะเป็นไปในรูปแบบ เลียนแบบ ดัดแปลง แล้วก็ริเริ่ม นั่นคือวิวัฒนาการของการพัฒนา แต่สำหรับเมืองไทย หลังจากมีการเลียนแบบเขามาขั้นแรก ปัญหาของเราก็คือว่า ขั้นต่อไปคือการดัดแปลง และริเริ่มมักจะไม่เกิดขึ้น ซึ่งเราจะเลียนแบบแล้วก็เลียนแบบ แล้วก็เลียนแบบ การดัดแปลงและริเริ่มขั้นนี้ในเมืองไทยเรายังมีน้อยมาก เมื่อส่วนใหญ่มีแต่การเลียนแบบ ไม่มีการริเริ่มคิดค้นเทคโนโลยี เมื่อสังคมอื่นมีเทคโนโลยีใหม่ เราก็ต้องบริโภคเทคโนโลยีนั้นต่อไปไม่สิ้นสุด (กมล ชาญศิลปากร, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) แม้ในอดีต เมื่อคนไทยรับเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามา คนไทยจะคิดว่าจะสร้างเทคโนโลยีต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างไร ยกตัวอย่างเช่น เมื่อฝรั่งนำเรือกลไฟเข้ามาในเมืองไทย ก็มีการคิดค้นที่จะผลิตเรือกลไฟในเมืองไทยด้วย หรือในเรื่องของปืนใหญ่ ซึ่งจำนวนมากผลิตมาจากต่างประเทศ แต่ในระยะเวลาหนึ่ง คนไทยก็สามารถที่จะสร้างปืนใหญ่ได้เอง นอกจากนั้นอีกตัวอย่างหนึ่งคือ เครื่องบิน จำได้ว่าหลังจากที่ฝรั่งนำเครื่องบินมาแสดงในเมืองไทย มีประวัติว่าคนไทย โดยเฉพาะในกองทัพอากาศพยายามจะผลิตเครื่องบินเอง อย่างไรก็ตามความพยายามที่จะผลิตนวัตกรรมใหม่ๆ คิดค้น ศึกษาเทคโนโลยีใหม่ๆ เหล่านั้นถูกบ่อนทำลายไปโดยการศึกษาหรือโดยนโยบายของรัฐ ไม่ส่งเสริมในทางการศึกษา จึงเป็นที่น่าเสียดายว่าในปัจจุบันนี้ ในด้านการช่างของคนไทยเกือบจะทำอะไรเองไม่เป็นคิดค้นอะไรไม่เป็น ได้แต่บริโภคเทคโนโลยีเหล่านั้นอย่างเดียว (ครรชิต มาลัยวงศ์ , สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(3) สังคมไทยไม่ใช่สังคมที่สร้างเทคโนโลยี เราเป็นสังคมที่คอยเลียนแบบเขาตลอด เครื่องมือมันเกิดขึ้นนอกประเทศ เรามีหน้าที่ที่เมื่อใครคิดอะไรมา เราก็ตามไปใช้เท่านั้นเอง ซึ่งหากจะว่าไปแล้วจริงๆ การเลียนแบบก็ต้องใช้กับความคิด แต่สำหรับในเรื่องของเทคโนโลยีแล้ว เราไม่มีความสามารถถึงขนาดแม้แต่จะสร้างเทคโนโลยีแบบเขาเลย เพราะเราซื้อมาจากเขาทั้งหมด คือรับของเขามาใช้เลย ซึ่งยิ่งกว่าเลียนแบบเสียอีก (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

2.2 การรับได้รวดเร็ว แต่ไร้ประสิทธิภาพ

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการรับเทคโนโลยีของคนไทยลักษณะนี้ไว้ดังต่อไปนี้

(1) การซื้อเทคโนโลยีอย่างไม่ยั้งคิด มีอะไรมาก่อนประเทศผู้สร้างอีก เพราะประเทศผู้สร้างเขาทำแล้วยังไม่ขาย ก็ยังตรวจดูก่อน หากยังไม่มีมาตรฐานยังไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนก็ยังคงไม่ใช้กัน แต่เมืองไทยไปเร็ว ตามสังคมเมืองไทยเป็นสังคมแปลก เป็นสังคมที่มี Consumerism สูงมาก สูงอย่างน่ากลัว (ทวิศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(2) หากมองในแง่ดี จะพบว่า คนไทยมีความสามารถในการปรับตัวกับสิ่งใหม่ ๆ แล้วพยายามเข้าไปรับ เข้าไปเรียนรู้สิ่งใหม่ และพยายามเอาสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาใช้อย่างมีกระบวนการ ถ้าหากเทียบกับชาติในยุโรปในบางประเทศ เรามีการเปิดรับสิ่งเหล่านี้สูงมาก หากมีข้อเสียคือว่า เราไม่มีภูมิคุ้มกัน ปัญหาที่จะติดตามมาหลาย ๆ ปัญหา คือการรับทั้งหมดของสิ่งใหม่ ๆ มันอาจจะสร้างปัญหาซึ่งติดตามมา โดยไม่รู้ตัว อย่างเช่นการขาดดุลการค้าอย่างมหาศาล ผลกระทบต่อมัน ก็จะได้ศึกษาอย่างเพียงพอ ว่าแต่ละตัวอาจก่อให้เกิดผลกระทบอะไรก็ได้ (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการรับเทคโนโลยีในลักษณะนี้ หากดูอย่างผิวเผินจะคล้าย ๆ กับว่าจะ เป็นสิ่งที่ดี แต่หากพิจารณาต่อไปจะพบว่า การที่คนไทยรับเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็วมากๆ นั้น เนื่องเพราะว่าคนไทยขาดการไตร่ตรองที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างถ่องแท้เสียก่อนจึงค่อยรับมาใช้นั่นเอง

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับและการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับ และการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือได้ว่าเป็นเทคโนโลยีใหม่ ตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญนั้น มีการพัฒนาการเนื่องจากปัจจัยต่างๆ เป็นหลายระดับชั้น ตั้งแต่ระดับมหภาค ลงมาถึงระดับจุลภาค ซึ่งสามารถแบ่งเป็นระดับต่างๆ ของปัจจัยได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 ปัจจัยระดับมหภาคกว้าง

3.2 ปัจจัยระดับกลาง

3.3 ปัจจัยระดับจุลภาค

3.1 ปัจจัยระดับมหภาคกว้าง

ปัจจัยในข้อนี้ เป็นปัจจัยในส่วนวงนอกที่สุด หรือเป็นปัจจัยในระดับมหภาคที่มีบทบาทสัมพันธ์กับการรับอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในประเทศไทย รวมทั้งส่งอิทธิพลต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยซึ่งจะครอบคลุมปัจจัยลำดับรองอื่นๆ ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวที่ได้ประมวลจากทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ สามารถแบ่งได้เป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

3.1.1 ปัจจัยของกระแสโลก

3.1.2 ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม

3.1.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

3.1.4 ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง

3.1.1 ปัจจัยของกระแสโลก

ปัจจัยของกระแสโลก ถือเป็นปัจจัยภายนอกสังคมไทยที่ส่งอิทธิพลในแง่การแสดงสัญลักษณ์ของการไม่สามารถแยกขาดจากกันของสังคมไทยกับสังคมอื่นๆ ในโลก ในแง่ของความจำเป็นในการสื่อสารระหว่างกันและกัน ความเท่าทันทางเทคโนโลยี รวมทั้งกระแสการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ และการสร้างภาพลักษณ์ให้แก่ประเทศ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทัศนะเอาไว้สอดคล้องกันหลายท่าน โดยจะยกตัวอย่างสนับสนุนได้ดังต่อไปนี้

(1) ...เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก คือเมืองนอกเขาใช้อินเทอร์เน็ตกันแล้ว เมืองไทยหากไม่ใช้ก็จะมีผลกระทบ คือมันเป็นไปตามกลไกในแง่ของการรองรับเทคโนโลยีด้วย (กมล ชาญศิลปากร, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) การรับอินเทอร์เน็ตเข้ามาคงจะเกี่ยวกับเรื่องของความพยายามทำให้ทันสมัย หรือไม่ก็เป็นเรื่องของหลักความคิดที่ต้องแข่งขันกับโลก ให้ทันกับพัฒนาการซึ่งกำลังจะใกล้เป็นพัฒนาการโลกยุคใหม่ ซึ่งเขาพูดถึงเรื่องยุค สารสนเทศ นั้นน่าจะเป็นเหตุผลหลัก (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

(3) เมื่อมีสื่อเพิ่มขึ้นมาสื่อหนึ่ง (หมายถึงอินเทอร์เน็ต) ถ้าเราต้องการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระแสนั้น เราก็จำเป็นต้องให้เขาสามารถสื่อถึงเราด้วยสื่อใหม่นี้ได้ และเราก็ต้องสื่อกลับไปได้ด้วย (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

(4) เพราะโลกเขาใช้เราเลยต้องใช้ด้วย ซึ่งคิดว่าเป็นประเด็นหลัก เพราะโลกเขามีคุณเลยต้องมีด้วย เพราะฉะนั้นอินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีของโลก สังคมไทยปัจจุบันนี้ไม่คำนึงถึงโลกไม่ได้ เพราะว่าเราเป็นส่วนหนึ่งในโลก ถึงเราไม่คิดถึงมัน มันก็เข้ามาหาเรา (สุกัญญา สุตบรรทัด , สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

3.1.2 ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มีผู้ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสังคม วัฒนธรรม กับพัฒนาการอินเทอร์เน็ตไว้ดังนี้

(ก) วัฒนธรรมไทยมีลักษณะเปิดรับสูง

สังคมไทยมีวัฒนธรรมในการเปิดรับสูง มีการเปิดรับการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว และมีสัมผัสที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี หากจะเร็วหรือช้าก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ ส่วนในเรื่องของการที่จะสามารถประยุกต์ใช้นั้นก็อาจจะต้องปรับปรุงบ้าง เพราะถึงแม้ว่าสังคมจะเปิดรับอะไรง่าย แต่มุมมองยังคงแคบอยู่ เนื่องเพราะไม่มีการวิเคราะห์ในระยะยาว การวิเคราะห์เรื่องต่างๆ จึงเป็นเรื่องเฉพาะหน้าเสมอ ในกรณีของอินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

(ข) ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมมีบทบาททางอ้อมกับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

สังคมกับวัฒนธรรม มีส่วนสัมพันธ์ต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต แต่ไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรง อาจจะมีผลในแง่ที่เสริม คือหลังจากที่เข้ามาแล้ว เราจะใช้อย่างไร มองอย่างไร ตรงจุดนั้น แต่ว่าในแง่ของความสัมพันธ์โดยตรง น่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

3.1.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในด้านเอื้ออำนวยต่อพัฒนาการ ดังทัศนะต่างๆ ที่ให้ไว้ดังนี้

(1) ในส่วนองค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีหลาย ๆ อย่างเกิดขึ้นเพราะเศรษฐกิจ เมื่อต่างประเทศมีเทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้น ประเทศไทยก็จะเกิดตาม ซึ่งถือเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน อินเทอร์เน็ตก็เช่นกัน (กมล ชาญศิลป์กร, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) ในปัจจุบัน เทคโนโลยีกับเศรษฐกิจจะไปด้วยกัน แล้ววิถีโลกาภิวัตน์ในเชิงเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นได้เพราะว่าเทคโนโลยี เช่น การขนย้ายถ่ายเงิน โดยใช้คอมพิวเตอร์ การขนย้ายถ่ายสินค้า หรือวัตถุดิบแล้วแต่อาศัยเทคโนโลยีเชิงการสื่อสาร ดังนั้นกระแสตลาด หรือเศรษฐกิจจึงมีอิทธิพลสำคัญต่ออินเทอร์เน็ต (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(3) หากเทียบกันระหว่างสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทางด้านเศรษฐกิจ จะมีส่วนสัมพันธ์ต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เพราะที่ผ่านมาเทคโนโลยีจะเข้าไปในกลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มบริษัทธุรกิจมาก เพราะว่าธุรกิจมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตจะสัมพันธ์กับในส่วนนี้มาก (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

3.1.4 ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง

การเมือง การปกครอง หรือหมายถึงรัฐบาล เป็นส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงความสัมพันธ์ต่ออินเทอร์เน็ตเอาไว้ด้วยทัศนะที่แตกต่างกันมากที่สุด โดยส่วนใหญ่จะมองในแง่ของการส่งเสริม หรือไม่ส่งเสริมอินเทอร์เน็ต เพราะว่ารัฐบาลควรมีหน้าที่ในส่วนนี้อยู่แล้ว ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทัศนะเอาไว้ถึง 3 แบบด้วยกันคือ

(ก) ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

(1) ...หากมองประเด็นในแง่ของการเมือง ถือว่าเป็นอุปสรรค จุดหนึ่งมองในแง่รวมของส่วนรัฐบาล ซึ่งมีแต่ "แพลน-นิ่ง" นั่นคือ แพลน แล้วนิ่ง มีการวางแผนต่างๆ ไว้มากมาย แต่ไม่มีการปฏิบัติ นโยบายจะสวยหรู แต่ไม่มีคนทำ นักวิชาการเต็มไปหมด แต่ไม่มีใครนำ

มันไปประยุกต์ใช้ จึงเป็นส่วนที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมาก (กมล ชาญศิลป์กร, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) การเมืองมีส่วนที่จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมาก หากหมายถึงนักการเมือง การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องมักจะไปอิงกับผลประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าที่จะอิงผลประโยชน์ส่วนรวม (นันทวัลย์ ขวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

(ข) ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง เป็นทั้งอุปสรรค และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

...ในปัจจุบัน จะเห็นว่ายังเป็นไปในลักษณะครึ่งๆ กลางๆ อยู่ หากมองในระดับของกระทรวงที่เกี่ยวข้อง กับการสื่อสารแห่งประเทศไทย ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญ เพราะดูเหมือนเปิดเสรีให้มีการลงทุน แต่ก็ยังมีการผูกขาดในเรื่องการสื่อสารในระดับสูง โดยเฉพาะที่สำคัญที่สุด คือค่าเช่าสายวงจรสื่อสารที่แพงมาก ในขณะที่มีองค์กรอื่นของรัฐเช่นกัน ที่พยายามส่งเสริม เช่น เนคเทค (NECTEC) กระทรวงวิทยาศาสตร์ และกระทรวงศึกษาธิการ ก็ยังส่งเสริมด้านฮาร์ดแวร์ จะเห็นว่าทั้งๆ ที่เป็นนโยบายของประเทศ แต่หน่วยงานรัฐก็กลับขัดขวางกันเอง โดยมองผลประโยชน์ของหน่วยงานตัวเองเป็นที่ตั้ง (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ค) รัฐบาลไม่มีความสัมพันธ์ ทั้งด้านที่เป็นอุปสรรคหรือเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการอินเทอร์เน็ตเลย

(1) ในส่วนการเมืองหรืออิทธิพลทางการเมืองทำให้อินเทอร์เน็ตโตขึ้นหรือช้าลงเท่าที่ผ่านมามีไม่มีเลย มีแต่เหตุผลทางธุรกิจและทางการศึกษามากกว่า แต่อีกไม่นานก็อาจจะมีการเมืองมาเกี่ยวข้องได้ (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(2) ในส่วนของการเมือง ขณะนี้ยังมีบทบาทน้อย ตอนนีรัฐ ยังไม่ใช่อุปสรรค แต่ก็ยังไม่ได้เป็นตัวส่งเสริมที่ดี คือ ตอนนี้เป็นหน้าที่ของเอกชนชวนขายกันหากันเอง เพียงแต่รัฐบาลอาจจะไม่ได้ปิดกั้น แต่ก็ไม่ได้ส่งเสริมเท่าที่ควร (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เนื่องจากการแข่งขันทางด้านการ

ติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ซึ่งมีการแข่งขันสูงมาก และสิ่งหนึ่งที่ต้องแข่งขันกันก็คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ อันจะสร้างความรวดเร็ว ลดขั้นตอนและลดต้นทุนในการค้ากับต่างประเทศ

ถึงแม้โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ ยังไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอินเทอร์เน็ตก็ตาม แต่ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงยังผลให้เกิดการกระตุ้นเตือน และผลักดันให้มีการพัฒนาการทางด้านนี้มากขึ้น

ปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรมนั้น แนนอนว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในเบื้องต้นทางทางตรง และทางอ้อม แต่ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะในช่วงแรกเท่านั้น เมื่อเวลาผ่านไปพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตจากผลของปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม น่าจะเปลี่ยนไปในทิศทางที่ ซ้ำลง และแสดงภาพแห่งความเป็นจริงมากขึ้นเมื่อสังคมไม่เห็นว่าอินเทอร์เน็ตเป็นของใหม่อีกต่อไป

ส่วนปัจจัยด้านการเมือง การปกครองตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญนั้น ถึงแม้จะมีทัศนะแตกต่างกันออกไป แต่หากพิจารณาให้ดีจะพบว่า ปัจจัยด้านการเมือง การปกครองในแง่ของรัฐบาล นั้นมีหน้าที่โดยตรงที่จะดูแลควบคุม บริหารโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งหมด การที่ผู้เชี่ยวชาญมีทัศนะว่าการเมืองเป็นอุปสรรคนั้นคงไม่มีปัญหา แต่ในกรณีของทัศนะที่ว่า รัฐบาลไม่มีความสัมพันธ์ทั้งด้านที่เป็นอุปสรรคหรือเอื้ออำนวยนั้นคงจะเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากเหตุผลที่กล่าวแล้ว การที่รัฐบาลมิใช่เป็นอุปสรรค แต่ก็มิใช่เอื้ออำนวยนั้น สามารถตีความได้ว่าไม่ได้ทำอะไรเลย ทั้งๆ ที่มีหน้าที่โดยตรง ผู้วิจัยถือว่าเป็นการละเลยการสนับสนุน นั้นย่อมถือว่าเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตแล้ว ดังจะมีทัศนะในเรื่องของการสนับสนุนโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศโดยผ่านทาง NECTEC แต่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกลับไม่ประสานงานกันเท่าที่ควร ทำให้เกิดการขลุกขลัก นี้อย่อมถือเป็นอุปสรรคแล้ว

3.2 ปัจจัยระดับกลาง

เป็นปัจจัยในระดับที่วางแคบลงจากในระดับมหภาคซึ่งเป็นระดับโครงสร้าง ปัจจัยในระดับนี้อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นระดับทางทัศนคติในมิติของการรับรู้เรียนรู้คุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตของคนในสังคม ซึ่งสามารถแบ่งมิติการรับรู้คุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตดังกล่าวได้ดังนี้

3.2.1 การรับรู้ประโยชน์ที่เห็นจริงจากประวัติความเป็นมาของอินเทอร์เน็ต

3.2.2 การรับรู้ ข่าวสารคุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต จากการโฆษณา และ สื่อมวลชน

3.2.1 การรับรู้ประโยชน์ที่เห็นจริงจากประวัติความเป็นมาของอินเทอร์เน็ต

การรับรู้ประโยชน์ในส่วนนี้ ส่วนใหญ่เป็นการรับรู้จากการเทียบเคียงจากต่างประเทศ ซึ่งได้มีการเปิดใช้อินเทอร์เน็ตมาก่อน และเป็นจุดประสงค์แรกๆ ที่ผู้ที่พัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มุ่งหวังจะให้ เป็น หลังจาก ที่ เริ่มต้น แนวคิด มา จาก เครือข่าย เพื่อ ผล ทาง การ ทหาร (รายละเอียดในบทที่ 2) ต่อมาจึงมีการนำมาใช้เพื่อการศึกษา วิจัยเป็นอันดับ ซึ่งจากจุดประสงค์ตรงนี้ เป็นเหตุให้มีการนำ อินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในประเทศไทยในวงการนักวิชาการ นักวิจัย ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงข้อมูลใน หัวข้อนี้ไว้ดังนี้

เริ่มแรกจะเติบโตในหมู่ทหารก่อน แล้วก็แพร่กระจายมาในหมู่นักศึกษา ต่อมา มีผู้มองเห็นถึงศักยภาพส่วนนี้ จึงมีผู้ทำเป็นการค้า เมืองไทยก็เช่นเดียวกัน เข้ามาในรูปแบบของการศึกษาก่อน เมื่อเกิดการยอมรับมากขึ้นก็พัฒนาขึ้นไปในรูปแบบของการค้า (กมล ชาญศิลป์การ, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ยังเชื่อว่า ประโยชน์หลักของอินเทอร์เน็ตจะเป็นไปในเรื่องของ การค้นคว้าหาความรู้ และการสื่อสารติดต่อที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นเป็นหลัก และสนับสนุนให้มี หลักสูตรในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้มีโอกาสในการเรียนรู้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น

อินเทอร์เน็ตเป็นบ่อเกิดทางด้านวิชาการที่ยอดมาก เป็นแหล่งกระตุ้นข้อมูล หรือ อย่างน้อยก็ทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษทางอ้อม ซึ่งถือว่าเป็นภาษาที่จำเป็นมากยิ่งขึ้นใน อนาคต ปัจจุบันแรงงานฝีมือเรื่องภาษาอังกฤษเป็นอุปสรรคมาก อินเทอร์เน็ตนอกจากจะเป็นแหล่ง ความรู้ ยังช่วยพัฒนาทางด้านภาษาได้อย่างดีอีกด้วย (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

3.2.2 การรับรู้ ข่าวสารคุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต จากการโฆษณา และ สื่อมวลชน

ในระยะแรก ก่อนที่อินเทอร์เน็ตจะเกิดขึ้นในเชิงพาณิชย์ สื่อมวลชนจะมีการกล่าว ถึงอินเทอร์เน็ตน้อยมาก ประชาชนทั่วไปจึงไม่ค่อยมีใครที่จะรับรู้ถึงประโยชน์เริ่มต้นของอินเทอร์เน็ต

กันมากนัก แต่เมื่อเริ่มมีอินเทอร์เน็ตเพื่อการพาณิชย์ได้ระยะหนึ่ง ก็เกิดกระแสเรื่องรูปอนาจารต่างๆ ที่สามารถพบได้ในอินเทอร์เน็ต ทำให้ได้รับความสนใจกันมากทั้งประชาชน และสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ที่หันมาเสนอข่าวสารในเรื่องอินเทอร์เน็ตกันอย่างมากมาย ทั้งเรื่องปัญหาภาพอนาจาร และ ประโยชน์ที่มีอยู่มากมายนอกเหนือจากภาพ โป๊ ภาพอนาจารดังกล่าว จุดนี้เอง ที่ผู้เชี่ยวชาญหลายๆ ท่าน มีความเห็นว่าเป็นตัวกระตุ้นที่ดี ที่คนไทยได้หันมาให้ความสนใจ บอกต่อ และทดลองใช้งานกัน มากขึ้น ทั้งในระดับปัจเจก และระดับองค์กร ซึ่ง ดร. ครรชิต มัลลียงค์ กล่าวถึงเรื่องในกรณีดังกล่าวไว้ดังนี้

"คนในสังคมเริ่มรับรู้เรื่องอินเทอร์เน็ต เพราะเกิดจากการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ การลงข่าวของหนังสือพิมพ์ เพราะว่าอินเทอร์เน็ตนั้นมีจุดที่เรียกว่าเป็นบริการที่ค่อนข้างมากด้วยกัน และบังเอิญเรื่องซึ่งมีอยู่ในอินเทอร์เน็ตนั้นหลายเรื่องเป็นเรื่องที่คนทั่วไปสนใจ จะว่าดีทีเดียวก็คงไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น การพูดกันว่าสามารถที่จะดูเอารูปไปจากวารสารต่างประเทศเอามาดูทางจอภาพได้ หรือมาดูแล้วยังพิมพ์ออกมาได้ อย่างนี้เป็นตัวการที่ทำให้เกิดความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่ม คนที่ชอบเรื่องประเภทนี้ หรือการมีข่าวเกี่ยวกับเรื่องคาสีโนก็ดี การมีข่าวเกี่ยวกับเรื่องของการค้า เนื้อหาทางระบบอินเทอร์เน็ตก็ดี ก็อาจจะเป็นตัวการอีกเหมือนกันที่ทำให้อยากใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น หรือคนได้ทราบข่าวว่ามีอะไรแปลกๆ ก็เลยให้ความสนใจมากขึ้น เมื่อมีคนสนใจมากขึ้นก็เลยพลอย ทำให้มีคนอยากเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ตมากขึ้นตามไปด้วย" (ครรชิต มัลลียงค์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

เมื่อกระแสเรื่องของภาพโป๊ อนาจารเริ่มเบาลง สื่อมวลชนเองก็พยายามที่จะนำเสนอใน ด้านของประโยชน์กันมากขึ้น สื่อมวลชนแขนงต่างๆ เริ่มหันมาสนใจที่จะเสนอแง่มุมด้านอื่นๆ รวมทั้งการนำเสนอ และแนะนำบริการต่างๆ ซึ่งจะพบได้ในระบบ World Wide Web ภายใต้แนวความคิดที่การใช้งานง่าย ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้มาก พร้อมๆ กับความสามารถที่แสดงได้ทั้งภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว ในขณะที่การเปิดเสรีด้านนี้ก็ทำให้ มีบริษัทต่างๆ หันมาเปิดบริการบอกรับสมาชิก อินเทอร์เน็ตกันอย่างมากมาย และมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปัจจุบันจะ พบว่าสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์หลายฉบับ จะต้องมียอดลัมน์เกี่ยวกับ อินเทอร์เน็ตหรือ ไอที อยู่ด้วยเสมอ ซึ่งจะขอยกตัวอย่างที่ชัดเจนไว้บางฉบับ เช่น หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ในส่วนหน้า พิเศษ "กรุงเทพไอที" ลงประจำทุกวันพฤหัสบดี, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ในส่วน "Cyber Culture" ลงประจำทุกวันจันทร์, ฐานเศรษฐกิจ ในส่วนหน้า "Internet" และไทยรัฐ คอลัมน์ "คุณภาพสังคม" จะลงเรื่องเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตทุกวันพุธ และในหน้า วิทยาการ-การเกษตร คอลัมน์ "เดลี Web" จะ

มีการแนะนำ Web Site ที่น่าสนใจเป็นประจำทุกวัน ทั้งนี้ ไม่รวมนิตยสารรายเดือนอีกมากมาย ทั้งชนิดที่นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตโดยตรง และที่เป็นคอลัมน์ประกอบประจำฉบับ

3.3 ปัจจัยระดับจุลภาค

เป็นปัจจัยในส่วนที่เล็กที่สุด หรือระดับจุลภาค ที่ถือว่าเป็นปัจจัยในชั้นปลายทาง หรือปัจจัยที่ใกล้ชิดที่สุด ที่จะส่งผลต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต สามารถแบ่งเป็น

- 3.3.1 ปัจจัยด้านค่านิยมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
- 3.3.2 ปัจจัยด้านผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์
- 3.3.3 ปัจจัยด้านสถานศึกษาการที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต

3.3.1 ปัจจัยด้านค่านิยมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า สาเหตุที่สมาชิกภายในสังคม เป็นผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมได้ง่าย โดยเฉพาะหากมองว่านวัตกรรมที่ถูกนำเข้ามาสู่สังคมนั้น เป็นสิ่งมีประโยชน์ และพึงพอใจ ยิ่งจะมีแนวโน้มในการที่จะยอมรับได้อย่างง่ายดาย ทำให้เกิดการแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว และอินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน นอกจากนี้พฤติกรรมการรวมกลุ่ม ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่จะทำให้มีการถ่ายทอดการยอมรับอินเทอร์เน็ตในหมู่ หรือกลุ่มนั้นได้อย่างรวดเร็ว เพราะคนไทยมีลักษณะค่านิยมแบบตามอย่าง ชอบอะไรก็มักเห็นดีเห็นงามตามอย่างกันกับสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ประเภท "เอ็งมีข้ามีด้วย", "เอ็งมีชี ข้าต้องใช้บ้าง", "น้อยหน้าได้ไง", "กลัวล้าสมัย ใครจะยอม" หรือ "ไม่รู้จักเดียวอายเขา" เป็นต้น ดังข้อมูลแสดงความคิดเห็นที่จะนำเสนอถึงสาเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้

(ก) คนไทยมีลักษณะค่านิยมชอบตามอย่างกัน

(1) มันเป็นเรื่องของ จิตวิทยาสังคม บางครั้งคนเราต้องการความตื่นเต้น เมื่อคนอื่น ๆ ในสังคมตื่น เราก็ต้องตื่น บางทีอาจจะไม่ได้ตื่นเต้นจริงๆ แต่เห็นเขาตื่นเต้นกัน เราก็ต้องตามไปด้วย ไม่อย่างนั้นจะกลายเป็นแกะดำ ลักษณะนี้เรามีแนวโน้มที่จะไม่ค่อยทำความเข้าใจอยู่ แล้ว เราจะเอามาใช้อย่างเดียว เมื่อปี 2539 เป็นปีของ "ไอที" ทุกคนต้องมี แต่มีไปทำไมยังไม่รู้ แม้แต่คนที่ทำธุรกิจในส่วนนี้ยังรู้ เพราะเมื่อเข้าไปขายบริการอินเทอร์เน็ต คนซื้อบริการก็ซื้อ แต่ซื้อไปทำไมยังไม่รู้ แต่ต้องซื้อ เพราะว่าคล้ายกับเป็นแฟชั่นอย่างหนึ่ง (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้ ยังให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า ลักษณะของคนไทย ที่หวาดกลัวว่าจะถูกมองว่าเป็น"แกะดำ" เป็นเรื่องที่แปลก ว่าทำไมคนในสังคมจึงมีความคิดเช่นนั้น เพราะจากที่ไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ จะพบว่าลักษณะดังกล่าวตรงกันข้ามกับสังคมไทย เพราะสังคมในต่างประเทศจะมีแต่ผู้ที่กล้าแสดงออกว่า ทำ หรือคิดแตกต่างจากคนอื่นเสมอ ทำให้สังคมไม่หยุดนิ่ง มีการพัฒนาความคิดในสังคมได้ตลอดเวลา แตกต่างจากสังคมไทย

(2) คนไทยมีพฤติกรรมการเล่นแบบ ตีนอยู่ปักๆ ไม่จริงจัง ไม่ลงลึกไปในรายละเอียด ทำให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างไม่เต็มที่ (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) คนไทยมีลักษณะชอบลองของใหม่ๆ บริโภคนิยม และคิดว่าจะทำให้ทันสมัย

(1) คนไทยต้องการเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะทำให้เกิดการ communication ได้เร็วขึ้น อินเทอร์เน็ตสามารถติดต่อได้เร็วและถูก สะดวก และอะไรก็ตามที่มัน "Modern" คนก็อยากจะลองของใหม่ๆ คนไทยมักชอบตามของใหม่ๆ อยู่แล้ว ในการตามของใหม่นี้มันก็เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ในทางธุรกิจในทางสื่อสาร มันถูกลงกว่าตั้งเยอะ ทั้งที่อินเทอร์เน็ตของเรามันแพงอยู่แล้วแต่ถ้าเทียบกับอย่างอื่นมันก็ยังถูกกว่า คิดว่าอันนี้คือพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ ที่ทำให้นวัตกรรมชนิดนี้แพร่กระจาย (ชัยวัฒน์ ภิระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(2) เป็นเรื่องของสิ่งที่มีในสังคมแล้ว เราก็อยากจะมิกันบ้าง เพราะมันเป็นความทันสมัย ไม่ว่าอะไรก็ตามแต่ ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ให้เห็นกันมากมาย โดยที่การใช้ประโยชน์ อาจจะได้ใช้เท่าไร โดยเฉพาะประโยชน์ในเชิงข้อมูลข่าวสาร โอกาสที่จะใช้มันน้อย เท่าที่ฟังดูจากที่เขาวิจัย เปอร์เซนต์มันน่าจะเป็นอย่างนั้น ดังนั้นค่านิยมของสังคมไทย จึงเป็นแบบบริโภค ในเมื่อคุณเป็นผู้บริโภค คุณก็จะสนใจในเรื่องเกี่ยวกับแฟชั่น เราซื้อคอมพิวเตอร์ เราก็ไม่ได้ซื้อเพราะจะใช้มันอย่างไร หรือแค่ไหน เราเพียงแค่คิดว่า มันมีรุ่นไหนที่ล่าสุด เหมือนเช่นอย่างรถนี้ เหมือนกับว่าเราไม่ได้ซื้อมาใช้ แต่ซื้อมาเพื่ออวดกัน บางทีเราไม่ได้บริโภควัตถุ เราบริโภค Image ชื่อ Image เขามา (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

3.3.2 ปัจจัยด้านผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์

ในช่วงปี 2538 - 2539 เป็นระยะที่มีการเติบโตทางด้าน อินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ มากที่สุด ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ แบ่งเป็น 3 ประเด็นคือ

(ก) การเปิด ISP เพราะว่าการกระแสมโนยมของสังคม และผลกำไร

(1) การแข่งขันกันเพื่อเปิดบริษัทให้บริการอินเทอร์เน็ต หรือ ISP ช่วงดังกล่าว เป็นเพราะว่าเห็นกระแสที่กำลัง "บูม" นายทุนต่างๆ จึงอยากลงมาทำในส่วนนี้ ซึ่งอาศัยการมองจากต่างประเทศว่ามีแนวโน้มการเติบโตสูง และคาดว่าในสังคมไทยจะมีการเติบโตได้ดีเช่นต่างประเทศ (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้ ได้แสดงความคิดเห็นส่วนตัวเสริมในเรื่องนี้ว่า ความคิดของนายทุนเช่นนี้ เป็นแนวความคิดที่ไม่เห็นด้วยนัก เพราะการมองว่าต่างประเทศมีการเติบโตสูงขึ้นตลอดเวลา แล้วปรากฏการณ์นั้นจะเกิดขึ้นในสังคมไทยได้หรือไม่ จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่แตกต่างกันของสังคมด้วย หากจะเทียบกับอเมริกาแล้ว ความพร้อมหลายๆ อย่างในสังคมต่างกัน การเติบโตของอินเทอร์เน็ต ก็คงแตกต่างกันด้วย การที่ดูเหมือนว่าอินเทอร์เน็ตมีพัฒนาการที่รวดเร็ว ไม่ได้เป็นเพราะสังคม แต่เป็นเพราะตัวเทคโนโลยีเองที่พัฒนาได้เร็ว แต่ไม่ได้หมายความว่าเมื่ออยู่ในสังคมไหนก็จะเติบโตได้เร็วเหมือนกัน อัตราการเจริญเติบโตของอินเทอร์เน็ตในเมืองไทยอาจจะจริง แต่ก็คงไม่มากเหมือนทางด้านตะวันตก หากมองเศรษฐกิจช่วงนี้ซึ่งแย่มาก ยิ่งจะมีผลให้อินเทอร์เน็ตไม่เติบโตได้ โดยเฉพาะผู้ใช้ซึ่งหายตื้นตันจากกระแสของอินเทอร์เน็ตเมื่อไร การเติบโตก็คงไม่เป็นไปตามที่คาดไว้แต่แรกอย่างแน่นอน

(2) เนื่องจากกระแสที่ประชาชนให้ความสนใจมากขึ้น และ การสื่อสารแห่งประเทศไทยมีการเปิดเสรีในด้านนี้ขึ้น ทำให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตนั้นเกือบจะเรียกว่าเป็นเสรีนอนกิน หลังจากที่มีสมาชิกมาขอรับบริการ และได้เปิดหมายเลขบัญชี (Account) ได้แล้ว ทางฝ่ายผู้ให้บริการก็จะได้รับเงินค่าสมาชิกตลอดเวลาโดยไม่ต้องลงทุนอย่างอื่น การลงทุนนั้นเป็นการลงทุนครั้งแรกเท่านั้นเอง จริงอยู่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตบางรายจำเป็นต้องให้บริการอื่น เช่น ช่วยเหลือ ตอบคำถาม แก้ไขปัญหาซอฟต์แวร์ แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอาจจะต้องช่วยตัวเอง 80 % เมื่อเป็นเช่นนี้ หากยังมีสมาชิกมากเท่าไรก็จะได้กำไรหรือได้รายรับมากขึ้นเท่านั้น (ครรชิต มัลลียงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(ข) การเปิด ISP เพราะว่าเป็นส่วนเสริมธุรกิจ

การเปิดให้บริการอินเทอร์เน็ตนั้น เหตุผลแรกคงเป็นส่วนเสริมของธุรกิจที่นายทุนต่างๆ มีอยู่มากกว่า สังเกตจากนายทุน หรือองค์กรที่มาเปิดให้บริการ หากลองแยกจริงๆ ส่วน

ใหญ่จะมีธุรกิจหลักอยู่แล้ว เช่นกลุ่มจัสมิน ซึ่งถือหุ้นหลัก ธุรกิจสื่อสาร เน็คเทคเป็นของหน่วยงานรัฐ ซึ่งมีหน้าที่สนับสนุนทางด้านนี้ ก็ควรต้องมีอยู่แล้ว หรืออย่างล็อกอินโฟร์ ล็อกซเล่ย์ คือทุกคนจะมีธุรกิจหลักอยู่พอสมควร การเปิดบริการอินเทอร์เน็ตถูกมองว่าเป็นส่วนเสริมภาพพจน์ขององค์กรได้แน่นอน เหตุผลต่อมาคือเสริมรายได้ อย่างที่สามก็คือการนำทรัพยากรที่มีอยู่ มาใช้ให้ได้มากที่สุด บางองค์กรมีเครือข่ายที่ดีอยู่แล้ว เพื่อให้เครือข่ายที่มีอยู่ใช้งานอย่างคุ้มค่า จึงทำให้เกิด ISP ขึ้นมากมาย (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ค) การเปิด ISP เพื่อความเป็นผู้นำทางการสื่อสารในอนาคต

นายทุนที่เปิด ISP ก็อาจจะมองไปในอนาคตว่าธุรกิจประเภทนี้มีอนาคต และมีแนวโน้มว่าคนจะใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้นด้วย เพราะฉะนั้นตอนต้นๆ ถึงจะขาดทุนอย่างไร ก็ต้องเป็นเรื่องที่ต้องยอมขาดทุน ใครก็อยากที่จะบุกเบิก เพื่อที่ว่าจะได้ก้าวเข้าเป็นยักษ์ใหญ่ทางอินเทอร์เน็ต ข้างหน้า ซึ่งจริงๆ แล้วก็มีอนาคต ในเมื่อรู้ว่าต่อไปอินเทอร์เน็ตจะเป็นธุรกิจของโลก เหมือนกับที่กลุ่มชินวัตร มีการส่งดาวเทียมไทยคมขึ้นสู่วงโคจร ก็เพราะมองไปในอนาคตว่าต่อไปคนจะใช้ดาวเทียมกันมากขึ้น อินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

3.3.3 ปัจจัยด้านสถานศึกษาการที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต

อีกเหตุผลหนึ่ง ซึ่งทำให้การเติบโตของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีมากขึ้นก็คือ การที่สถานศึกษา มหาวิทยาลัยต่างๆ ให้ " Account " ฟรี กับนักเรียน นักศึกษาในสังกัด หรือบางแห่งอาจมีการบังคับให้นักศึกษาใช้ทุกคน โดยการบวกค่าบริการลงในค่าบำรุงการศึกษาเลย แต่ยังคงเป็นในอัตราที่ถูกกว่าปกติ ทำให้การนับจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต มีปริมาณสูงขึ้นมากในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งหากคิดเป็น "เปอร์เซ็นต์" ของจำนวนนักเรียน นักศึกษาที่มี Account อินเทอร์เน็ต กับ จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแบบบุคคลทั่วประเทศ จะมีปริมาณถึง 60 - 70 % (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

4. ตัวบ่งชี้ที่ใช้ทำนายการเติบโตของอินเทอร์เน็ต

ข้อมูลในข้อนี้ จะเป็นข้อมูลที่แสดงถึงทัศนะของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อปัจจัยที่อาจถือได้ว่า เป็นปัจจัยทางด้านเทคนิค หรือดัชนีที่จะบ่งชี้ รวมทั้งทำนายการเติบโตของอินเทอร์เน็ตได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตตามเงื่อนไขของตัวบ่งชี้ต่างๆ ซึ่งสามารถใช้ตอบคำถามในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 อีกทั้งยัง

เป็นพื้นฐานในการทำนายแนวโน้มของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยได้ต่อไป โดยแบ่งเป็นปัจจัยต่างๆไว้ดังต่อไปนี้

- 4.1 ปัจจัยด้านค่าใช้จ่าย เพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต
- 4.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Infrastructure)
- 4.3 ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในการใช้งานอินเทอร์เน็ต
- 4.4 ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
- 4.5 ศักยภาพสองด้านของอินเทอร์เน็ต (Twofold Potentials)

4.1 ปัจจัยด้านค่าใช้จ่าย เพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต

บริการอินเทอร์เน็ต ถือว่าเป็นบริการที่มี ราคา (Cost) ค่อนข้างสูง เนื่องเพราะการใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้น โดยทั่วไป จะต้องเสียค่าใช้จ่ายหลายรายการด้วยกันดังต่อไปนี้

- 4.1.1 ค่าใช้จ่ายด้านค่าบริการการเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ต
- 4.1.2 ค่าใช้จ่ายด้านอุปกรณ์ต่างๆ
- 4.1.3 ค่าใช้จ่ายเสริมอื่นๆ

4.1.1 ค่าใช้จ่ายด้านค่าบริการการเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ต

ค่าใช้จ่ายดังกล่าว เป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จะต้องจ่ายเป็นค่าบริการสมาชิกแก่บริษัท หรือองค์กรที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider : ISP) โดยทั่วไปแล้ว ผู้เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเหล่านี้ด้วยตนเอง ยกเว้นกรณีการให้บริการฟรีที่สถานศึกษาหลายแห่ง สนับสนุนให้นักเรียนนักศึกษาในสังกัด ใช้ได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือเสียเล็กน้อยพร้อมกับค่าบำรุงการศึกษา รวมทั้งสถานที่ทำงาน หน่วยงานบางแห่งก็ให้บุคลากรในสังกัดสามารถใช้อินเทอร์เน็ต โดยไม่ต้องเสียค่าบริการเอง จนกว่าจะพ้นสถานภาพดังกล่าว

สำหรับอัตราค่าสมาชิกโดยทั่วไป จะตกอยู่ในราว 300 - 1,200 บาทต่อเดือน ซึ่งอาจจะสูงหรือต่ำกว่าอัตรานี้ก็ได้อ ขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้งาน รูปแบบการเป็นสมาชิก ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล และเวลาที่ใช้ในแต่ละเดือน (อัตราดังกล่าว ไม่ได้ครอบคลุมถึงอัตราค่าสมาชิกในระดับองค์กรที่เช่าสายติดต่อเข้าสู่เครือข่าย อินเทอร์เน็ตโดยตรง โดยไม่ต้องผ่าน ISP ซึ่งอัตราค่าเช่าค่าบริการ อยู่ในราว แสนบาท ถึง ล้านบาทต่อเดือน) ส่วนใหญ่ทั้งกลุ่มตัวอย่าง และผู้เชี่ยวชาญทุก

ท่าน จะมีความคิดเห็นว่าอัตราค่าบริการดังกล่าวยังแพงมากเกินไป สำหรับคนไทยเนื่องจากเหตุผลในเรื่องที่ต้องแบ่งรายได้ส่วนหนึ่ง ให้แก่ การสื่อสารแห่งประเทศไทย ที่ต้องเสียในอัตราที่สูง ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น เป็นผลให้ค่าบริการจึงมีราคาแพง

ในกรณีค่าบริการอินเทอร์เน็ตซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มองว่าราคาแพงเกินไป ได้ถูกหยิบยกว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้อินเทอร์เน็ตไม่เติบโตเท่าที่ควร แต่ผู้เชี่ยวชาญบางท่านไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่ว่าราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตนั้นแพง จึงแบ่งได้เป็น 2 ความคิดคือ

(ก) ราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตแพง

(1) ค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่ยังมีอัตราสูงอยู่นี้ ควรต้องเป็นเรื่องความตระหนักของหน่วยงานรัฐบาล อย่างการสื่อสารแห่งประเทศไทย จะกำหนดราคาลดลงสักเท่าไร ให้คนทั่ว ๆ ไปใช้ได้ เพราะโดยต้นทุนจริง ๆ แล้วค่าบริการจะไม่แพงเลย อย่าลืมนักที่ใช้อินเตอร์เน็ตได้ไม่ใช่คนรวย แต่ต้องมีความรู้ ในต่างประเทศคนใช้อินเทอร์เน็ตมีความรู้ไม่จำเป็นต้องรวย แต่ในเมืองไทยต้องมีความรู้แล้วก็รวยด้วยถึงจะใช้ได้ (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) อินเทอร์เน็ตยังแพงอยู่มาก หากถูกลงประชาชนก็จะนิยมใช้มากกว่าที่เป็นอยู่ อินเทอร์เน็ตก็จะขยายตัวมากขึ้น ถ้าอินเทอร์เน็ตยังแพงเช่นนี้จะทำให้ขยายตัวไม่ขึ้น (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(3) ปัจจุบันราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตยังแพงมาก ถึงแม้จะมีผู้ใช้บางส่วนที่ไม่ต้องเสียค่าบริการเองก็ตาม หากต้องมาเสียเองในภายหลัง คงต้องคิดหนัก เพราะแพงทั้งค่าบริการ และค่าซาร์ตเวลา หากว่าใช้เวลาเกิน ตรงนี้คิดว่าจะทำให้อินเทอร์เน็ต ไม่เติบโตเท่าที่ควร (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

(4) การสื่อสารแห่งประเทศไทยยังเป็นตัวกำหนดให้ราคาแพง จึงทำให้ไม่แพร่หลาย อันนี้จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(5) เรื่องค่าบริการยังสูงอยู่ เมื่อเทียบกับต่างประเทศค่าบริการไม่ก็เหี้ยมใช้ได้ทั้งปี แต่เมืองไทยสองพันขึ้นไป (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) ราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตไม่แพง

ความคิดเห็นในส่วนนี้ เป็นส่วนของผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่ง ซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างจากท่านอื่นๆ ทั้งหมด ที่ได้ให้ความคิดเห็นตามหัวข้อนี้มา

...เรื่องราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต มีความเชื่อว่าเมืองไทยแพงกว่าต่างประเทศ แต่ถ้าทำการสำรวจทุกประเทศก็พบว่าราคาค่าบริการสมาชิกส่วนบุคคลของไทยเท่ากับของที่อื่นๆ รวมทั้งถูกกว่าญี่ปุ่น และบางประเทศใน South East Asia ที่มีการเสนอข่าวเกี่ยวเรื่องนี้ มีการโกหกและสร้างภาพเสียมาก โดยเทียบทั้งหมดกับประเทศอื่นๆ แล้วสำหรับประเทศไทยจะอยู่ในระดับกลาง มีประเทศที่ถูกกว่าประเทศไทยบางกลุ่ม และแพงกว่าบางกลุ่มใน 27 ประเทศ (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้ยอมรับว่า การเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ตในรูปแบบทั้งองค์กรของประเทศไทย จะค่อนข้างแพงกว่าประเทศอื่นๆ จริง

4.1.2 ค่าใช้จ่ายด้านอุปกรณ์ต่างๆ

อุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ สำหรับเป็นตัวกลางในการติดต่อเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตที่สำคัญคือ คอมพิวเตอร์ และโมเด็ม (Modem) ซึ่งราคาของอุปกรณ์ทั้งสองชนิดนี้ค่อนข้างสูง ปัจจุบันแม้ราคาของคอมพิวเตอร์จะถูกลงแล้วก็ตาม ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ขั้นต่ำที่สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้นั้นก็คงยังอยู่ที่ราว 20,000 - 35,000 บาท และราคาของ โมเด็มขั้นต่ำก็อยู่ที่ในราว 2,500 - 3,500 บาท (ราคาในช่วงเดือน มกราคม - เมษายน 2540) ซึ่งหากต้องการประสิทธิภาพการใช้อินเทอร์เน็ตที่ดีขึ้น เช่นความเร็วในการเข้าถึงข้อมูล และสามารถใช้ศักยภาพของอินเทอร์เน็ตได้เต็มที่ จะต้องใช้เงินเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่า ทั้งนี้ยังไม่รวมอุปกรณ์ต่อพ่วงต่างๆ ที่อาจต้องใช้ต่อไปอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้อาจไม่ต้องใช้จ่ายในด้านนี้ หากสามารถใช้งานอุปกรณ์เหล่านี้ได้ที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของตน แต่ก็คงไม่สะดวกเท่าที่มีอุปกรณ์เหล่านี้เอง

4.1.3 ค่าใช้จ่ายเสริมอื่นๆ

เช่นค่าใช้จ่ายในการซื้อหาโปรแกรมใช้งาน ที่ใช้ร่วมกับอินเทอร์เน็ต ค่าบริการ โทรศัพท์ ค่าไฟฟ้า รวมทั้งค่าอบรมการใช้ คอมพิวเตอร์ หรืออินเทอร์เน็ต ในกรณีที่ไม่มีความรู้ด้านนี้มาก่อนอีกด้วย

4.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Infrastructure)

เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ อันเกี่ยวข้องกับการเติบโตของอินเทอร์เน็ต เป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ในการใช้งานอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สายโทรศัพท์ เพราะหากขาดไฟฟ้าก็ยังสามารถใช้เครื่องมือกำเนิดไฟฟ้าทดแทนได้ แต่ถ้าหากขาดสายโทรศัพท์ก็ยากที่จะหาสิ่งใดมาทดแทนเพื่อการใช้งานอินเทอร์เน็ตได้

ทั้งผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตหลายท่าน ได้ให้ความเห็นคล้ายคลึงกันว่า ปัจจุบันปริมาณสายโทรศัพท์ ต่อหัวของคนไทยต่ำมาก เมื่อเทียบกับความต้องการของประเทศ โดยมีประมาณ 6.1 ล้านเลขหมาย (2540) หรือเฉลี่ย 10 เลขหมาย ต่อประชากร 100 คน แต่ในจำนวนนี้จะอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครถึงประมาณ 4 ล้านเลขหมาย และต่างจังหวัดเพียง 2 ล้านเลขหมาย ซึ่งหมายความว่าประชากรในกรุงเทพฯ ที่มีประมาณ 8-9 ล้านคน จะมีเลขหมายโทรศัพท์เฉลี่ยแล้วประมาณ 40 เลขหมายต่อประชากร 100 คน ในขณะที่ต่างจังหวัดมีประชากรถึงกว่า 50 ล้านคน แต่มีเลขหมายเพียง 2 ล้านเลขหมายเท่านั้น จากตัวเลขดังกล่าวจะเห็นได้ว่าถึงแม้จำนวนเลขหมายโทรศัพท์จะมีจำนวนที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีตก็ตาม แต่ก็ยังมีการกระจุกตัวอยู่เพียงในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเท่านั้น ทำให้อินเทอร์เน็ตมีลักษณะการกระจุกตัวด้วยเช่นกัน

"การกระจุกตัวของอินเทอร์เน็ตนั้น ก็กระจุกอยู่ในกรุงเทพฯ ถ้าหากลองเจาะลึกแล้วคิดว่าการอยู่ต่างจังหวัดนั้นค่อนข้างสิ้นเปลืองเหมือนกัน การโทรศัพท์ไปต่างประเทศก็จะแพง การโทรศัพท์เข้ามาคุยกับผู้อื่นซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ ก็แพง คิดเป็นนาทีกว่า ในขณะที่ผู้อยู่ในกรุงเทพฯ คุยกันคิดเป็นครึ่ง ครั้งละสามบาท เพราะฉะนั้นค่าสื่อสารของคนในต่างจังหวัดนั้นต้องบอกว่าแพง เนื่องจาก Infrastructure ไม่อำนวย" (ครรชิต มัลลียงส์ , สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

อย่างไรก็ตามมีผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของ Infrastructure ไว้ 2 ประเด็นดังนี้

(ก) Infrastructure ยังเป็นปัญหาต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

(1) *Infrastructure* ในปัจจุบันแย่มาก บุคลากรไม่แยเสียทีเดียว คือในแง่ของทรัพยากรมนุษย์ ใช้ได้ แต่เรื่องสายโทรศัพท์ต่างๆ ยังไม่เอื้อเลย (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

(2) *Infrastructure* ยังเป็นปัญหาอยู่ แต่ขึ้นอยู่กับรัฐบาลด้วยว่าจะแก้ปัญหาตรงนี้ได้หรือไม่ トラบใดที่โทรศัพท์ยังมีปัญหาอยู่ อินเทอร์เน็ตก็ไม่มีวันที่จะออกไปถึงนอกกรุงเทพได้ เพราะมันแพงเกินไป อย่างดีก็ใช้ได้แค่ในแบงค์เท่านั้น แต่ราชการ ยังไม่ได้ใช้เลย เช่น ศาลากลางจังหวัด เกือบจะไม่มีเลย คอมพิวเตอร์มีไว้เพื่อพิมพ์เวิร์ด ทุกจังหวัดแม้แต่เชียงใหม่ ก็ยังใช้อินเทอร์เน็ตไม่เป็น (สุกัญญา สุดบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

(ข) Infrastructure กำลังได้รับการปรับปรุง และแก้ปัญหา

(ก) ความต้องการพื้นฐาน ที่ขาดแคลนไม่น่าจะมีอุปสรรค เพราะทางนายทุน หรือผู้รับสัมปทานสายโทรศัพท์ ก็ต้องอยากขยายตัว เพราะว่ารูทกิจเขาจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น ยิ่งคนใช้มากเท่าไรก็ยิ่งรายได้มากเท่านั้น เขามีแต่อยากส่งเสริมอยากลงทุน ที่สำคัญ ต้องระวังกระบวนการผูกขาดสัมปทานเท่านั้นเอง จะทำให้ไม่เสรีพอ ก็มีผลให้ค่าบริการต่างๆ แพงได้ (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(ข) หากดูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) *Infrastructure* จะลงลึกในระดับหมู่บ้าน แต่คงยังไม่ได้ขยายศักยภาพของมัน เป็นเรื่องของความทั่วถึงมากกว่า คืออาจจะยังไม่ได้เป็นไฮเบอร์ออฟติควิ่งไปถึงหมู่บ้าน แต่เมื่อเข้าแผนพัฒนาฉบับที่ 9 คิดว่าเขาคงหันมามองเรื่องคุณภาพมากขึ้น (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

4.3 ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในการใช้งานอินเทอร์เน็ต

การใช้งานอินเทอร์เน็ตได้อย่างราบรื่น และได้ผลเต็มทีนั้น จะต้องอาศัยทักษะความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์ พอสมควร รวมทั้งความรู้ด้านภาษาอังกฤษในระดับหนึ่ง เนื่องเพราะการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ต้องอาศัยภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางสำหรับติดต่อกันเป็นส่วนใหญ่

(ก) อุปสรรคด้านการศึกษา ความรู้ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์

(1) อินเทอร์เน็ตยังใช้ภาษาอังกฤษอยู่ แต่คนไทยยังไม่เก่งภาษาอังกฤษ การจะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ จะต้องใช้ภาษาเป็น ซึ่งอันนี้ก็เป็นตัวหนึ่งที่ทำให้การเติบโตของอินเทอร์เน็ตค่อนข้างช้า เพราะถึงแม้ว่าการลดราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตลง จริงอยู่ที่จะทำให้การขยายตัวไปได้มากขึ้น แต่ถ้าราคาลดแต่คนไทยยังไม่เก่งไม่ถนัดภาษาอังกฤษ แล้วก็ไม่กล้าใช้ก็จะไม่นิยมเท่าไร เพราะฉะนั้น คนที่จะใช้คือคนที่มีการศึกษาระดับดีพอสมควร ที่ใช้ภาษาอังกฤษได้ดี จึงไม่มีความกลัวที่จะนั่งใช้งานอินเทอร์เน็ต แต่หากมีการพัฒนาโปรแกรม ให้ใช้ภาษาไทยติดต่อกันทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น อินเทอร์เน็ตก็จะขยายตัวมากขึ้น เพราะตัวโปรแกรมภาษาไทยช่วยเสริม (ชัยวัฒน์ ภิระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(2) การที่คนในสังคมไทย "ห่อ" อินเทอร์เน็ต ก็อาจทำให้อินเทอร์เน็ตโตได้พอสมควร หากถามว่าโตแค่ไหนพอหรือไม่ ก็คงต้องว่าน้อยกว่าสิงคโปร์ โดยนับหัวผู้ใช้ สิงคโปร์อาจถึง 6 แสน 7 แสนแล้ว เรายังแสนเจ็ดอยู่เลย ก็ถึงขนาดสังคมมีความห่อแล้วยังไม่เพียงพอ แต่คราวนี้เราก็ต้องดูอีกว่า ใครเป็นตัวกระทำ ใครเป็นตัวต้าน ตัวต้านคือคนรู้ภาษาน้อย ทำให้เข้าใจ Computer window อะไรน้อย เป็นตัวต้าน เพราะฉะนั้น การศึกษา มีส่วนต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(3) ภาษาเป็นอุปสรรคสำคัญ เพราะอินเทอร์เน็ตใช้ภาษาสื่อกลางเป็นภาษาอังกฤษ ทำให้คนยังใช้มันได้ไม่เต็มที่ (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) ความเข้าใจในการใช้งานอินเทอร์เน็ต

การใช้งานอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้ยังจะต้องมีความเข้าใจในหลักการ ธรรมชาติ และประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้อย่างถูกต้อง ตรงจุด ประสงค์ อันจะก่อประโยชน์ ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น การขาดความเข้าใจ ย่อมสร้างอุปสรรค ต่อการใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือการใช้งานอินเทอร์เน็ตเนื่องจากขาดความเข้าใจในตัวเทคโนโลยี อาจทำให้เกิดลักษณะการใช้งานที่บิดเบือน หรือใช้ไปในทางที่ผิด (Negative Use) อาจเกิดโทษได้ทั้งต่อตนเอง และสังคมโดยรวม รวมทั้งอาจกระทบกระเทือนต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตได้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คนไทยส่วนใหญ่ยังขาดคุณสมบัติในส่วนนี้ ดังเช่นที่ได้แสดงความเห็นไว้ดังนี้

(1) ตอนนี้คนเข้าใจอินเทอร์เน็ตโดยเนื้อแท้ของมันเป็นจริง ๆ น้อยมากเพราะความใหม่ของเทคโนโลยี และเป็นเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงเร็วมาก เครือข่ายของอินเทอร์เน็ต ก็ครอบคลุมทั่ว

โลก จึงไปเร็ว และกว้าง เพราะฉะนั้นตอนนี้คิดว่าคนเข้าใจเทคโนโลยีอันนี้น้อยมาก เนื่องจากตามไม่ค่อยทัน (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

(2) การใช้ประโยชน์อินเทอร์เน็ตไม่ได้เต็มที่ เป็นเพราะเหตุผลหลายอย่าง อย่างแรกอาจเป็นเพราะเรายังไม่เข้าใจจริงๆว่านวัตกรรมตัวนี้มีประโยชน์อย่างไรบ้าง อาจขาดข้อมูลตัวนี้ทำให้ไม่รู้ พอไม่รู้ ก็เหมือนกับการคลำ คลำไปคลำมาก็ไม่ถูก แต่หากมองว่าถ้าเราจริงจังจริงๆว่านวัตกรรมนั้นมันมีประโยชน์อย่างไร อาจจะคลำอะไรได้ถูกกว่านี้ พอเห็น ก็จะสามารถได้ใช้ประโยชน์ของมันได้จริงๆ ตอนนี้พอมันไม่เห็นรายละเอียดก็เหมือนกับการเดาสุ่ม พอเวลาเข้าไปทำจริงๆ มันไม่ได้ประโยชน์ หรืออาจไม่ตรงกับที่เราต้องการให้เป็น คนมักจะนึกว่าอินเทอร์เน็ตครอบจักรวาล แต่จริงๆ มันก็มีกรอบของมันอยู่เหมือนกัน (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

4.4 ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

พฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตถือเป็นปัจจัยหนึ่งเช่นกัน ที่จะมีผลต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตได้ เนื่องจากหากการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นไปในทิศทางที่เอื้อประโยชน์ ก็จะส่งผลแก่การเติบโตได้มากกว่าการซึ่งกันไปในทางที่เกิดโทษ หรือเพื่อความบันเทิงแต่เพียงอย่างเดียว

อินเทอร์เน็ตในปัจจุบัน ถูกมองว่าเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่ง ที่สามารถใช้ไปในทางที่เกิดประโยชน์หรือโทษก็ได้ ซึ่งผู้ที่ตัดสินใจว่าจะใช้อินเทอร์เน็ตไปในทางใด ก็คือผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไปนั่นเอง

ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านให้ความเห็นไว้คล้ายคลึงกันว่า อินเทอร์เน็ตจะให้ประโยชน์ได้มากหรือน้อย หรือแม้แต่จะทำให้เกิดโทษ ก็ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการใช้งาน

(1) การใช้อินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์ ขึ้นอยู่กับจิตใต้สำนึกของผู้ใช้ เพราะหากกล่าวถึงประโยชน์แล้ว อินเทอร์เน็ตก็เหมือนกับห้องสมุดโลก ข้อมูลทุกๆ อย่างสามารถที่จะหาได้ภายในนั้น โดยใครก็ได้ อีกจุดหนึ่งก็คือ ในขณะเดียวกันอินเทอร์เน็ตก็เป็นแหล่งอบายมุขชั้นดี แต่หากผู้ใช้ไม่เข้าไปสนใจ หรือยุ่งเกี่ยวในส่วนเหล่านั้น อมายมุข หรือข้อมูลที่เป็นโทษเหล่านั้นก็จะไม่มายุ่งเกี่ยวกับคุณเช่นกัน (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) อินเทอร์เน็ต หรือเทคโนโลยีทั้งหลาย ล้วนนำเอาไปใช้ได้ทั้งด้านดีและร้ายได้ทั้งสิ้น อินเทอร์เน็ตอาจจะใช้ในการสื่อสารบอกไปห่วยก็ได้ หรือใช้ในการที่จะส่งจอบโสภณอะไรต่างๆ เหล่านี้ก็ย่อมทำได้ ไม่ใช่ความผิดของเทคโนโลยี ความผิดอยู่ที่ผู้ใช้ ความผิดอยู่ที่การไม่มีจริยธรรมในการใช้เสียมากกว่า (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(3) อินเทอร์เน็ต ก็เหมือนกับ คอมพิวเตอร์ หากรู้จักใช้ ก็มีประโยชน์ อินเทอร์เน็ต ก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากผู้ใช้รู้จักที่จะใช้ ก็มีประโยชน์ จะได้ประโยชน์มากน้อยระดับใด ขึ้นอยู่กับว่าผู้ใช้ ใช้น้อยอย่างไร เข้าใจมันหรือไม่ สามารถดัดแปลงเอามาใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

(4) อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือทางสังคมอย่างหนึ่ง หากนำไปใช้ดี ก็เกิดผลดี หากใช้ไม่ดี ก็เกิดโทษ เพราะไม่ว่าเป็นเครื่องมือทางสังคมเช่นใด ก็เป็นไปในลักษณะแบบนี้ทั้งสิ้น ซึ่งอินเทอร์เน็ตก็ไม่ได้ต่างจากเครื่องมืออื่น เพียงแต่ว่าอินเทอร์เน็ตอาจไปถูกใช้แล้วเป็นผลเสียโดยไม่ตั้งใจก็ได้ ที่กังวลอยู่ก็คือการนำไปใช้แบบผิดๆ ในลักษณะที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือขาดความเข้าใจ (นันทวัลย์ ขวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

4.5 ศักยภาพสองด้านของอินเทอร์เน็ต (Twofold Potentials)

การรับรู้ถึงผลของอินเทอร์เน็ต ที่นอกจากจะทำคุณประโยชน์ให้แก่ผู้ใช้ หรือสังคมแล้ว การพิจารณาถึงผลเสียที่จะได้เพื่อนำมาพิจารณาถึงความคุ้มค่า ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะบ่งชี้ถึงความเจริญเติบโตของอินเทอร์เน็ตในอนาคตได้ เพราะหากได้รับผลเสียมากกว่าผลดี หรือสร้างปัญหา มากกว่าที่จะช่วยแก้ปัญหา ก็จะกระทบกระเทือนถึงการยอมรับของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอันจะยังผลให้ อินเทอร์เน็ตหยุดการเติบโต และตายลงได้ในที่สุด ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความเห็นต่อเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้

(ก) การที่อินเทอร์เน็ต มีทั้งประโยชน์และโทษเป็นเรื่องธรรมดา

(1) ความคิดเห็นก็คือถือเป็นเรื่องธรรมดา เพราะทุกสิ่งทุกอย่างก็มีอยู่สองด้าน บางอย่างก็มีดี บางอย่างก็มีเสีย ยกตัวอย่างเช่น มีดใช้ในการหั่นของ ใช้ในการที่จะฟัน ตัดต้นไม้ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจจะใช้ประทุษร้ายผู้อื่นได้ เพราะฉะนั้นถ้าหากบอกว่ามีดเป็นอาวุธ เราไม่ควรจะมีมีด เมื่อเป็นอย่างนี้เราก็ไม่สามารถประกอบอาหารได้ (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(2) มนุษย์เกิดมาในโลกก็มีปัญหาทั้งนั้น เป็นธรรมดาชีวิต เราเองเมื่อมีชีวิตแล้วมีการแก้ปัญหา ก็จะมีปัญหาเกิดขึ้นใหม่ มีสองด้านตลอดเวลา นี่คือนิรันดร์ โลกจะเป็นสองด้านตลอดเวลา ไม่เห็นแปลก ตั้งแต่ค้นพบลูกโลกขึ้นมาในโลก คนก็ใช้ล้อให้เป็นประโยชน์ ทำเป็นรถ ทำเป็นรถศึกก็ได้ ไม่ใช่เรื่องใหม่เลย มีแต่โบราณแล้ว แม้กระทั่งไฟแท่ง ยังเป็นประโยชน์หรือโทษก็ยังได้เลย อะไรที่เป็นสิ่งใหม่ในโลก มันก็จะได้เสียก็ได้ สิ่งเก่าๆ คุณคุ้นกับมันคุณรู้ว่าเป็นยังไง แต่สิ่งใหม่ๆ คุณไม่รู้ มันจะไปทางด้านดีก็ได้ ไปทางด้านลบก็ได้ ถ้าย้อนกลับไปยังประวัติศาสตร์ของประเทศชาติ เหตุการณ์ใหม่ๆ innovation ใหม่ที่เกิดขึ้น มันมีทั้งคนได้และคนเสียตลอดเวลา เช่นตอนเลิกทาส คนได้ก็มีเพราะเป็นฝ่ายทาส คนเสียก็มีเพราะเป็นนาย ต้องเสียทาสไป เลิกระบอบเผด็จการ คนได้ก็เยอะ คนเสียก็ไม่ค่อย ธรรมดา คนเราจะให้ได้ทั้งหมดเป็นไปไม่ได้ (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(ข) การตัดสินใจอินเทอร์เน็ตให้ประโยชน์หรือโทษขึ้นอยู่กับผู้ใช้

...คือว่าเทคโนโลยีนี้คือเครื่องมือช่วยงาน โดยอาจจะนำวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้งาน ดังนั้นเทคโนโลยีนั้นจะดีหรือไม่ดีอยู่ที่ว่าอยู่ในมือใคร เพราะฉะนั้นปัญหาคือ แม้ว่าจะถูกสร้างขึ้นมาเพื่อช่วยมนุษย์ ของทุกอย่างที่เป็นเครื่องมือทุกอย่างนี้ทำลายได้หมดเลย เช่น มีดเอาไว้ทำอาหาร แต่ก็ไว้ฆ่าคนได้ มีความรู้เรื่องปริมาณ เอาไว้ทำโรงไฟฟ้าทำอะไร ก็ทำระเบิดได้ มีอินเทอร์เน็ตไว้สื่อสารส่วนบุคคลเอาไว้สื่อสารระหว่างคนกับกลุ่ม เอาไว้ทำ Electronic Libraries ก็นำมาใช้ในเชิงก่อการร้ายได้เลย เพราะฉะนั้นต้องถามว่าใครใช้มากกว่า และสังคมนั้นมีอะไรยึดเหนี่ยวหรือเปล่า อยู่ที่ผู้นำสังคมอีกว่ามีวิธียึดเหนี่ยวอย่างไร ดังนั้นปัญหาของ เทคโนโลยี จึงเป็นปัญหาสังคม ไม่ใช่ปัญหาของนักวิทยาศาสตร์ (ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

5. ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต

ข้อมูลในข้อนี้ เป็นการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 ของงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต ในปัจจุบันสามารถแบ่งได้เป็น 3 หัวข้อคือ

5.1 ผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม

5.2 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

5.3 ผลกระทบต่อการเมือง

5.1 ผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม

ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตที่มีต่อสังคม วัฒนธรรมไทย ที่เห็นได้ในปัจจุบัน จากทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ ส่วนหนึ่งจะมีความเห็นว่าได้เกิดขึ้นแล้ว และอีกส่วนหนึ่งจะมีทัศนะว่ายังไม่ชัดเจนนัก และส่วนสุดท้ายจะมีทัศนะว่าผลกระทบจากอินเทอร์เน็ตโดยตรงจะยังไม่เกิด แต่อาจจะมีผลโดยอ้อมเท่านั้น ซึ่งสามารถนำเสนอเป็น 3 ทัศนะได้ดังนี้

(ก) ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นแล้ว

(1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบันก็คือ อินเทอร์เน็ตได้ทำให้สะดวกสบายขึ้นในด้านการติดต่อสื่อสาร หากแต่ผลเสียก็จะเป็นเรื่องของการรักษาความปลอดภัย เมื่อมีผู้ใช้มากขึ้น ก็จะสามารถคุ้ยคุ้ยหาข้อมูลมากขึ้น (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) ปัจจุบันคนไทยจะสามารถเข้าถึงกระแสข้อมูลใหม่ๆ ได้มากขึ้น แต่ยังไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นข้อมูลประเภทใด ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลที่เน้นบริโภคนิยม อาจจะทำให้มีความเป็นนักบริโภคนิยมมากขึ้น ซึ่งยังไม่ได้รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลประเภทภาพโป๊ เปลือยต่างๆ ก็คงสามารถดูกันได้ง่ายดายมากขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(3) ผลกระทบที่เกิด ก็คงเป็นไปในแง่ของการตื่นตัวทางด้านข่าวสาร เพราะอย่างน้อยก็เป็นอีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งเปิดกว้าง ทำให้สังคมเกิดความกระตือรือร้นในทางข่าวสารมากขึ้น (พัฒนพันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ตยังไม่ชัดเจน

(1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นคิดว่า ยังไม่มีอะไรที่แตกต่างจากก่อนหน้านี้ เพียงแต่ว่าคนที่ใช้อินเทอร์เน็ตก็มีของเล่นใหม่ คือสื่อสารคุยกันทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ได้ หรือเปิดดู WWW ได้ ในด้านวัฒนธรรมก็ไม่มีอะไรแตกต่าง อาจจะเป็นเพียงสื่อสารกันมากขึ้น ที่กล่าวว่าจะทำให้ภาษาอังกฤษดีขึ้น แต่เท่าที่ดูก็อาจจะไม่ช่วยให้ภาษาดีขึ้น เพราะว่าจดหมายที่เขียนส่งกันก็เขียนด้วยภาษาวิบัติ (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(2) ผลกระทบในช่วงนี้ทางสังคมถือว่ายังอยู่ในขั้นทดลอง และทำความเข้าใจมากกว่า การใช้งานจริงๆ ดูจากแนวโน้มแล้วขณะนี้ยังไม่ถึงขั้นที่จะสร้างผลกระทบอะไรที่ชัดเจน นอกจากความตื่นตัวที่เกิดขึ้นในเรื่องอินเทอร์เน็ต (นันทวัลย์ ขวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

(3) ตอนนี้ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ตอาจจะเป็นเพียงขั้นสัญญาณเตือนภัยเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะจะเริ่มได้ช้าว่า มีภาพไม่ได้ออกมาทางอินเทอร์เน็ต มีการนำเอาอินเทอร์เน็ตไปใช้ในทางที่ไม่ดี ล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคลโดยผ่านอินเทอร์เน็ต นี่คือสัญญาณเตือนภัยที่กำลังจะเข้ามา นอกจากนี้ยังมีการเตือนภัยเกี่ยวกับการรุกรานทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดคำถามว่าจะทำอย่างไรกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของเรา และเริ่มมีผู้วิตกกังวลมากขึ้น แต่ยังไม่ถึงขั้นกระทบกระเทือนในระดับสังคม เพราะอันตรายจริงๆ ยังไม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ส่วนนี้จะมีข้อดีคือ คนในสังคมก็จะตื่นตัว หาทองกันไขกัน เมื่อถึงเวลาก็อาจจะป้องกันได้ทันทั่วทั้ง หรืออาจได้แนวคิดอะไรใหม่ขึ้นมาแทนก็ได้ (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

(ค) ผลกระทบโดยตรงไม่เกิด นอกจากผลกระทบโดยอ้อมจากสื่อมวลชน

(1) อินเทอร์เน็ต ในปัจจุบันก็ยังมีผลกระทบเพียงแค่ว่า ผู้ใช้ 170,000 มีอาณาพบน้อยกว่าโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ และทุกๆ ครั้งที่สื่อมวลชนเหล่านี้นำพลัง ของอินเทอร์เน็ตเพียงเล็กน้อยไปขยายในสื่อเดิมของตนเอง ก็จะมีการสั่นสะเทือนในสังคมตรงที่จุดนั้น เช่น ในระยะแรก ที่มีข่าวเรื่องภาพโป๊ ถึงแม้ว่าคนใช้จะมีประมาณ 170,000 ก็จริง แต่เรื่องรูปดังกล่าว อาจมีคนรู้เพียง 100 คน หลังจากสื่อมวลชนเสนอเรื่องนี้ไปแล้ว คนในสังคมที่ไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ต ก็จะเกิดภาพพจน์ที่ผิดขึ้นทันที นี่เป็นตัวอย่างหนึ่ง (ทวีศักดิ์ กอนันตกุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(2) หากนับผลกระทบโดยตรง คิดว่าคงไม่เกิดผลกระทบอะไร เนื่องจากผู้ใช้อย่างน้อยอยู่มากในปัจจุบัน และในสถานการณ์ทางบ้านเมืองที่ปกติ ซึ่งหมายถึงว่า ต้องขึ้นกับสถานการณ์ของสังคมในขณะนั้นด้วย ว่ามีความเปราะบางแค่ไหน ยกตัวอย่างในคราวพฤษภาทมิฬ หากมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเหมือนเช่นในปัจจุบัน อินเทอร์เน็ตจะสร้างผลได้อย่างมากมาย เนื่องจากผลที่ถูกขยายในแง่ของสถานการณ์ และสื่อมวลชนที่จะนำไปขยายต่อ ซึ่งหากเป็นเรื่องธรรมดาๆ ในสถานการณ์ปกติ ก็คงไม่มีใครสนใจ และไม่เกิดผลกระทบอะไร นี่ถือเป็นผลกระทบโดยอ้อม ไม่ใช่ผลกระทบทางตรง (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

5.2 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ผลกระทบของอินเทอร์เน็ต ต่อเศรษฐกิจนั้น ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ จะมองว่าเกิดผลกระทบในด้านบวกแก่เศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งมีการให้ทัศนะเอาไว้ดังนี้

(ก) ผลทางด้านการสร้างงานใหม่ๆ

ในปัจจุบัน อินเทอร์เน็ตทำให้มีการสร้างงานแปลกๆ ใหม่ๆ มากขึ้น เช่นการจัดทำ "Home Page" หรืออย่างน้อยก็มีบริษัทให้บริการอินเทอร์เน็ตเปิดใหม่มากขึ้น การสร้างตลาดทางด้านการบริการข้อมูล การเปิด " Home Page" ขององค์กรต่างๆ มากขึ้นทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน เพื่อผลทางด้านการตลาด และเสริมภาพพจน์

(ข) ผลทางการเท่าทันทางการค้า

เนื่องจากผลทางด้านสื่อสารของอินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถลดต้นทุน และได้ข่าวสารได้รวดเร็วขึ้น รวมทั้งการแพร่ข่าวไปยังส่วนต่างๆ ของประเทศ ได้อย่างรวดเร็วกว่าเดิม โดยเฉพาะความเท่าทันข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจ กับต่างประเทศหากเทียบกับในอดีต ถือว่าสร้างความเท่าทันได้มาก เพราะจะสามารถทราบข่าวหลังจากออกจากแหล่งข่าวสารได้ในเวลาไม่กี่นาที (ทวีศักดิ์ กอนันตกุล, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(ค) ผลทางด้านการถ่ายเทเงินตรา

เนื่องจากการใช้อินเทอร์เน็ตกันในระบบ การเงินการธนาคารมากขึ้น การถ่ายเทเงินตราจึงสะดวก และมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

5.3 ผลกระทบต่อการเมือง

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น สอดคล้องกันว่ายังไม่เกิดผลกระทบอะไรที่ชัดเจนนักในปัจจุบัน สำหรับด้านการเมือง ยกเว้นในเรื่องของ "Poll " ซึ่งเริ่มมีการจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองบ้าง แต่ผลที่ได้คงไม่มากมายอะไร เนื่องจากเหตุผลในเรื่องของผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตที่มีจำนวนน้อย และไม่ใช่ว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคนจะสนใจที่จะทำ Poll ดังกล่าว ผลที่ได้จึงยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควรจะเป็น

อีกส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นจากผลของอินเทอร์เน็ตก็คือ การเปิด "Home Page" ของพรรคการเมืองต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพรรค และเพื่อเสริมภาพพจน์ของพรรคการเมืองนั้นๆ รวมทั้งมีการตื่นตัวทางด้านความรู้อินเทอร์เน็ต โดยการจัดอบรมอินเทอร์เน็ตให้แก่ วุฒิสมาชิก และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดย NECTEC

อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า คงมีการนำอินเทอร์เน็ตไปใช้ในด้านการเมืองมากขึ้นต่อไปในอนาคต แต่คงไม่ถึงกับเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใดๆ ในอนาคตอันใกล้

6. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต

เป็นการนำเสนอข้อมูลจากการทำนายความเปลี่ยนแปลงตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ในข้อ 3 ของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้เชี่ยวชาญได้มีการแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ

6.1 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากอินเทอร์เน็ต

6.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดสำหรับสังคมไทย

6.1 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากอินเทอร์เน็ต

เป็นทัศนะ ของผู้เชี่ยวชาญที่ได้คาดหวังว่าอินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดขึ้น โดยการเทียบเคียงจากแนวคิดและความเป็นไปได้ ทั่วไป โดยไม่เจาะจงว่าจะเกิดขึ้นในสังคมใด

6.1.1 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากแนวคิดเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ

แนวคิดนี้ เป็นแนวคิดแบบนักอนาคตนิยม ที่มองว่า เทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคใหม่ของมนุษย์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงแนวคิดในลักษณะที่คล้ายคลึงดังนี้

(ก) สารสนเทศคือพลัง

เมื่อไรที่คุมสื่อได้ ก็หมายถึงว่าคุมอำนาจด้วย ต่อไปในยุคศตวรรษที่ 21 ข้อมูลหรือสารสนเทศ จะเป็นกำลังสำคัญของทางด้านการตลาด การเมือง เศรษฐกิจ หากสามารถคุมสื่อได้ ก็จะสามารถคุมทุกอย่างได้ (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(ข) โลกาภิวัตน์ จากกลุ่มคนระดับล่าง

บุคคลบางกลุ่มจะสนใจอินเทอร์เน็ตในแง่ที่ว่า จะสามารถทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกันโดยอิสระ หรือ "Globalization from Below" เพราะอินเทอร์เน็ตมีส่วนที่เรียกได้ว่า "Outlaw" ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนในระดับล่าง หรือกลุ่มคนที่ถูกปกครอง สามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสาร

ถึงกันได้ โดยไม่ถูกปิดกั้นโดยชนชั้นปกครอง หรือรัฐ เนื่องจากรัฐไม่สามารถควบคุมการสื่อสารที่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ เพราะควบคุมยาก (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

6.1.2 สิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หากบริบทในสังคมมีเงื่อนไขที่กำหนด

เป็นแนวโน้มซึ่งผู้เชี่ยวชาญคาดว่าน่าจะเกิดขึ้นได้ ในสังคมไทย หากแต่ต้องตั้งอยู่บนเงื่อนไขบางอย่างที่จะต้องแก้ไข คือแนวโน้มนี้ จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการแก้ไขเงื่อนไขบางอย่างในสังคม หากไม่แก้ไขแนวโน้มดังกล่าวก็อาจจะไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นได้ยาก ประมวลเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

(ก) Electronic Commercial

เพื่อผลดีทางด้านเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ คาดว่าต้องรอให้เกิดการจัดระบบ *electronic commerce* ได้อย่างแท้จริงเสียก่อน ตามที่ได้รับทราบมาว่ามีบริษัทที่ทำการค้า แล้วก็มีผู้ต้องการที่จะสั่งสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ผู้ค้าไม่สามารถจะรับออเดอร์ซึ่งจ่ายเงินโดยเพียงแต่บอกหมายเลขบัตรเครดิตได้ เนื่องจากยังไม่มีระเบียบหรือกฎหมายของไทยรองรับในเรื่องนี้ ดังนั้นลูกค้าซึ่งต้องการที่จะสั่งสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต มาয়เมืองไทยก็ประสบปัญหา ถ้าหากได้มีการแก้ไขในเรื่องของกฎหมายและระเบียบปฏิบัติให้เหมาะสมกับยุคสมัยมากขึ้น เชื่อว่าจะทำให้อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อประเทศไทยมากขึ้น แต่ถ้ายังไม่มีการแก้กฎหมายเหล่านั้นอินเทอร์เน็ตก็คงเป็นเพียงเครื่องมือเล็กๆ หนึ่ง ซึ่งอาจจะไม่มีบทบาทกับประเทศไทยมากนัก (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(ข) การลดช่องว่างระหว่างชนชั้น

แนวคิดที่คาดว่าจะช่วยในการลดช่องว่างระหว่างชนชั้นนั้น สามารถเกิดขึ้นได้ หากแต่ว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต จะต้องทั่วถึงทุกคนในสังคม เพราะฉะนั้น หากมองในประเทศไทยแล้ว กลับมองว่าจะทำให้เกิดช่องว่างเพิ่มขึ้นมากกว่า ดังนั้น เงื่อนไขก็คือ ต้องจัดให้อินเทอร์เน็ตเข้าถึงประชาชนโดยทั่วถึง และขณะเดียวกัน ต้องจัดให้ประชาชนมีความสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตด้วย (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

6.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดสำหรับสังคมไทย

การทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหัวข้อนี้ ตามทัศนะ ของผู้เชี่ยวชาญ จะเป็นไปในลักษณะที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเป็นไปได้สำหรับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันมากที่สุด โดยแบ่งเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

6.2.1 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

6.2.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

6.2.3 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

6.2.4 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของคนไทย

6.2.1 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

แนวโน้มในส่วนนี้ เป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่น่าจะเกิดขึ้นต่อ สังคม วัฒนธรรมของคนไทยในสังคมโดยทั่วไป ในระยะ 5 -10 ปีข้างหน้า ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

(ก) ในแง่ดี

...จะมีการพัฒนาการศึกษาได้ดีขึ้น เด็กไทยโดยทั่วไปจะฉลาดขึ้น มีการศึกษาที่ดีซึ่งจะเป็นรากฐานของการประกอบอาชีพ เป็นสังคมที่มีคุณภาพมากขึ้น แต่อาจมีเด็กจำนวนหนึ่งที่ถูกละเลยไป เนื่องจากขาดโอกาส กลายเป็นชนชั้นแรงงาน หรือแรงงานไร้ฝีมือ ตรงนี้ค่อนข้างชัด คนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จะทิ้งห่างไปไกล ช่องว่างระหว่างชนชั้นจะกว้างขึ้น อย่างไรก็ตาม ลักษณะนี้จะเป็นเพียงช่วงแรกเท่านั้นที่จะกว้างขึ้น แต่พอในระยะยาว สังคมที่มีคุณภาพจะสามารถปรับตัว และแก้ไขส่วนนี้ได้ในที่สุด (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) ในแง่ร้าย

(1) โลกแห่งอนาคตเป็นโลกแห่งความรู้ต้องแข่งกันรู้ แข่งความเข้าใจ ในเมื่อความรู้เหล่านี้ไม่กระจายไปทั่วถึงในสังคม คนส่วนหนึ่งในสังคม ซึ่งมีช่องว่างทางรายได้ ทางความคิด ทางความรู้สึก ก็จะถูกทิ้งห่างออกไปอีกเรื่อยๆ เขาจะถูกกระแสของ globalization กระทำได้เรื่อยๆ ในขณะที่คนมีความรู้ยังมีโอกาสเป็นฝ่ายถดถอยความได้เปรียบจาก globalization มาได้ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่โอกาสจะน้อย เมื่อการแข่งขันที่จะชนะในอนาคตอยู่ที่ความรู้ แล้วชาวบ้านได้รับความรู้น้อย ก็ไล่ทันช้า จะเสียเปรียบมากขึ้น (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2540)

(2) ลักษณะบริโภคนิยมจะมีมากขึ้น ความรู้สึกว่ามีควมโลกาภิวัตน์จนเกินเลย ความคิดของชุมชน หรือคุณค่าวัฒนธรรม อาจจะถูกมองข้าม การเปิดรับรู้แต่เรื่องโลกภายนอกจะทำให้เราขาดรากขาดกำพืด ซึ่งน่าจะเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่สนใจในอินเทอร์เน็ตอย่าง

จริงจัง และการใช้อินเทอร์เน็ตในเชิง Abuse ก็คงยังมี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาพโป๊ ภาพเปลือย ตัดต่อ หรือจับกันผ่านอินเทอร์เน็ตคงจะเกิดขึ้นต่อไป (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(3) คือถ้ามองในแง่เมืองไทย หากเทียบต้นแบบมาจากสหรัฐ จะชุลุกอยู่กับเทคโนโลยีมากขึ้น จุดหนึ่งก็คือ เป็นการเพิ่มความเครียด ยกตัวอย่างซึ่งอาจจะมีผลในอนาคตของไทยก็คือ สหรัฐในปัจจุบัน เมื่อจะทำเอกสารอะไร จะทำด้วยมือไม่เป็นแล้ว จะ Present อะไรต้องมี Note Book มี Program Presentation นั่นก็คือชีวิตที่เรียบง่ายจะถูกกลืนไป ก็คือเรียกว่า เสพเทคโนโลยีเกินความจำเป็น ซึ่งเท่าที่เห็นคนไทยประเภทนี้จะมีมากเสียด้วย (กมล ชาญศิลปากร, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(ค) กลางๆ

สังคมในระดับที่เป็นผู้มีการศึกษาจะใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น อาจจะเรียกว่าในกลุ่มของคนรวยมีความเป็นไปได้มากที่สุดที่จะก้าวเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ส่วนคนที่จนกว่าก็อาจจะยังไม่สามารถก้าวเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตได้ และระบบอินเทอร์เน็ตนั้นก็ยังไม่สามารถที่จะมีหนึ่งให้ดู มีการวิจารณ์หนึ่ง มีการสื่อสารที่จะทำให้เกิดการจรรโลงสติปัญญา เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ก็อาจจะยังไม่เกิด จะเกิดก็เพียงแต่การใช้ในกลุ่มเดียวเท่านั้น (ครรชิต มาลย์วงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

6.2.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจนี้ จากการประมวลทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในระยะ 5 - 10 ปี ข้างหน้า มีแนวโน้มไปในด้านที่ดีเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้

(ก) แ่งดี

(1) ...หากจะว่าไปแล้ว อินเทอร์เน็ตจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในแง่ดีสำหรับเศรษฐกิจ ทุกวันนี้เรากำลังทราบว่าคุณมีความรู้มีความสามารถมีต้นทุนน้อยไม่สามารถทำธุรกิจของตัวเองได้ แต่ด้วยศักยภาพของอินเทอร์เน็ต คุณมีความรู้ความสามารถและต้นทุนเล็กน้อยก็สามารถทำธุรกิจบนนั้นได้แล้ว และคุณมีโอกาสดีได้อีกมาก มากได้เท่าๆ กับบริษัทใหญ่ ๆ ด้วยเทคโนโลยีนี้จะทำให้ระบบ อย่างเช่นระบบค้นหาเอกสาร ซึ่งจากแต่ก่อนที่จะต้องใช้คน ค้นหาเป็นร้อยๆ คน ทุกวันนี้คุณใช้คอมพิวเตอร์เพียงเครื่องเดียวก็สามารถค้นหาได้ และยังมีอีกหลายอย่างที่คุณใช้เทคโนโลยีทุ่มแรงไปได้มาก นั่นคือทำไมบริษัทเล็ก ๆ ถึงพยายามต่อกรกับบริษัทใหญ่ ๆ ได้

ในรูปแบบต่อไปด้วย เทคโนโลยีทำให้รูปแบบขององค์กรมีขนาดเล็กลง (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) การติดต่อทางธุรกิจจะรวดเร็วขึ้นมาก การติดต่อทางธุรกิจจะเร็ว ผลกระทบอะไรเกิดขึ้นก็จะเกิดผลที่เป็นลูกโซ่ได้เร็วขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(3) ในบริษัทที่เติบโตอยู่แล้ว อินเทอร์เน็ตคงไม่เป็นอุปสรรค แต่คงเอามาช่วยเสริมสร้างศักยภาพองค์กรของเขาให้ดีขึ้นอีกในสายตาของสังคม ช่วยเผยแพร่ภาพพจน์ แล้วนำพามาสู่รายได้ ในองค์กรใหม่ๆ มันคงช่วยเป็นช่องทางในการสื่อสารได้มากขึ้น และคงเกิดเป็นธุรกิจต่อเนื่องกันมา ในภาคเศรษฐกิจ คงเกิดธุรกิจใหม่ๆ แน่นนอน สังคมข่าวสารข้อมูลที่ไม่เคยคิดว่า จะเกิด ก็เกิดขึ้นเป็นสังคม แบบ "ออนดีมานด์" "เรียลไทม์" เป็นต้น (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

(ข) กลางๆ

ด้านเศรษฐกิจก็คิดว่าจะมีการแก้ไขระเบียบและกฎหมายเช่นกัน แต่อาจจะยังไม่เปิดเร็วนัก เพราะว่าเวลาที่เสนอร่างกฎหมายต่างๆ ในเวลานี้ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย อาจจะต้องใช้เวลาหลายปีกว่าการแก้ไขเรื่องนี้จะลุล่วง เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนก็คือระบบ "อีดีไอ" ส่วนระบบอิเล็กทรอนิกส์คอมเมอร์ส อาจจะต้องรอไปสักพักใหญ่ (ครรชิต มัลลียงค์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

6.2.3 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้าน การเมือง เนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต ในระยะเวลา 5 - 10 ปีข้างหน้า ผู้เชี่ยวชาญไม่ได้แสดงความเห็น หรือกล่าวถึงแนวโน้มไปในทิศทาง ดี หรือร้ายอย่างชัดเจนนัก เนื่องจากต่างมีความเห็นคล้ายคลึงกันว่า การเมืองไทยมีลักษณะที่คลุมเครือ คาดเตลอส่ามาก คงได้แต่พูดถึงแนวโน้มแบบเป็นกลางโดยกว้างๆ ไว้ดังนี้

(1) คิดว่าน่าจะมีการประชาสัมพันธ์จากฝ่ายรัฐบาลสู่ประชาชน โดยที่เราเข้าถึงโดยตรงได้โดยไม่ต้องผ่าน Mass Media เพราะด้วยเทคโนโลยีของ e-mail นี้ข้อมูลจะถูกส่งจากแหล่งสู่ปลายทางได้โดยตรง (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

(2) ด้านการเมือง คิดว่าจุดที่จะเข้าสู่อินเทอร์เน็ตก่อนเพื่อนคือ ทางด้านรัฐมนตรี เพราะว่าทางด้านรัฐมนตรีก็จะมีลูกมือ ซึ่งอยู่ตามกระทรวงต่างๆ สามารถจัดทำโฮมเพจได้ตามพรรค พรรคส่วนใหญ่ก็คงจะใช้คอมพิวเตอร์กันแล้ว แต่ว่าจะใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์พรรคเป็นส่วนใหญ่ อาจจะลงไปไม่ถึงมือของ สส. โดยเฉพาะสส.ที่มีอายุมากแล้วก็อาจจะยังไม่สนใจอินเทอร์เน็ต (ครรชิต มัลย์วงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(3) สำหรับเพียงแค่ว่า ภายใน 5-10 ปี รัฐบาลยังน่าจะยังเป็นฝ่ายตั้งรับมากกว่า ก็คงจะยังไม่ทราบว่า จะเอาอินเทอร์เน็ตไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร นอกจากมี Web Site โฆษณาชวนเชื่อบางโครงการบางอย่างเท่านั้นเอง ที่เป็นเช่นนี้เพราะ รัฐบาลอยู่ได้ด้วยข้อมูล แต่เมื่อข้อมูลนี้คุมไม่ได้ รัฐบาลก็คงจะทำอะไรไม่ค่อยได้ เว้นแต่ว่ารัฐบาลต้องการส่งเสริมเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมอินเทอร์เน็ตมากขึ้น แต่ในแง่การเมืองโดยตรงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐและประชาชน ก็จะอยู่เหนือประชาชนน้อยลง เพราะอินเทอร์เน็ตทำให้ช่องว่างทางอำนาจระหว่างกันน้อยลง (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

6.2.4 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของคนไทย

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของคนไทย ในระยะ 5 -10 ปีข้างหน้า เนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

(ก) ในแง่ดี

ทัศนะของคนไทยในสิ่งรอบตัวก็อาจจะดีขึ้น คนไทยก็คงจะสนใจในความเป็นไปของโลกมากขึ้น ความเป็นไปของสังคม ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความสนใจทางด้านศิลปวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น เพราะว่าจะได้สิ่งต่างๆ เหล่านี้มาจากระบบอินเทอร์เน็ต (ครรชิต มัลย์วงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

(ข) กลางๆ

...5-10 ปี อาจจะยังไม่ถึงขั้นที่จะทำให้ทัศนคติ เปลี่ยนแปลงไปมากเท่าไร ยกเว้นเรื่องการบริโภค 5-10 ปียังไม่เห็นชัดเพียงพอ ยกเว้นว่าการ Abuse การกลั่นแกล้งกันทางอินเทอร์เน็ต ก็คงจะมี แต่ก็คงยังไม่ขยายวงกว้าง (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

7. ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยของผู้เชี่ยวชาญนั้น สามารถประมวลเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเพื่อความเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

7.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องการรู้จักใช้อินเทอร์เน็ต และความสามารถในการการแยกแยะข้อมูล

7.3 การแก้ไขปัญหาเรื่องข้อมูลที่เป็นพิษภัย และ การใช้งานในทางที่ผิด

7.1 ข้อเสนอแนะเพื่อความเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้ จะมีจุดประสงค์ในด้านของการเติบโตของอินเทอร์เน็ต การสร้างความทั่วถึงต่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของคนในสังคม ซึ่งจะแบ่งเป็นหัวข้อหลักๆ ได้ดังนี้

7.1.1 ข้อเสนอแนะเรื่องการศึกษา

7.1.2 ข้อเสนอแนะเรื่อง ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

7.1.3 ข้อเสนอแนะเรื่องราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต

7.1.4 ข้อเสนอแนะเรื่อง การกระจายความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

7.1.1 ข้อเสนอแนะเรื่องการศึกษา

การศึกษาในที่นี้ หมายถึงรวมถึงการศึกษาด้านภาษาอังกฤษ การเสริมทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวว่า ปัจจุบันถึงแม้จะมีการบริจาคคอมพิวเตอร์ หรือมีการของบเพื่อการกระจายคอมพิวเตอร์สู่ชนบทก็ตาม แต่การอบรมเบื้องต้นยังไม่มี การสนับสนุนที่ชัดเจน เมื่อบุคลากรในพื้นที่ไม่มีทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์ การนำคอมพิวเตอร์ไปตั้งไว้ก็ไม่มีประโยชน์ แต่อย่างใด ดังนั้นควรจะมีการปฏิบัติควบคู่กันไปทั้งทางด้านมอบคอมพิวเตอร์และการอบรม (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

ส่วนในเรื่องภาษาอังกฤษ อาจจะเน้นหนักในเรื่องของการใช้เพื่อชีวิตประจำวันให้มากขึ้น การเขียนจดหมาย รวมทั้งศัพท์ที่ใช้สำหรับคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตให้มากขึ้น เพราะมักจะเป็นศัพท์เฉพาะแทบทั้งสิ้น

การศึกษาโดยรวมทั่วไป ก็มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน เมืองไทยหากให้ความสำคัญจริงจังกับการศึกษา ก็จะสามารถก้าวไปได้มากกว่าที่เป็นอยู่มาก การศึกษาที่สำคัญที่สุดคือการศึกษาเบื้องต้น ประถม 1- ประถม 6 คือขั้นสร้างคน แต่เรายังไม่ได้ให้ความสำคัญ ทุนแท้ที่สำคัญที่สุดคือการศึกษา (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

7.1.2 ข้อเสนอแนะเรื่อง ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

...การเร่งในเรื่อง Infrastructure ก็เป็นเรื่องที่ควรกระทำอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะเรื่องไฟฟ้า และสายโทรศัพท์ ให้ลดการผูกขาดลง เพราะถึงแม้ว่าจะมีการให้สัมปทานแก่เอกชน ในการเดินสายโทรศัพท์แล้วก็ตาม ก็ยังดูเหมือนมีการผูกขาดจากเอกชนรายนั้นๆ อยู่ดี การแบ่งเขตให้เล็กลง มีการให้สัมปทานจากหลายบริษัทมากขึ้น สร้างการประสานงานต่อบริษัทให้ได้ และใช้เทคโนโลยีที่มีมาตรฐานเดียวกัน น่าจะทำให้การพัฒนาในด้าน Infrastructure เป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

7.1.3 ข้อเสนอแนะเรื่องราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต

ในเรื่องราคาค่าบริการ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรจะต้องมีการลดราคาลงเพื่อให้สมเหตุสมผลมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยมีความคิดเห็นว่า สาเหตุส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากการสื่อสารแห่งประเทศไทย คิดค่าเช่าวงจรสื่อสารในอัตราสูง และการคิดค่าบริการแบ่งรายได้ ก็ไม่ควรจะสูงจนเกินไป

7.1.4 ข้อเสนอแนะเรื่อง การกระจายความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

การกระจายความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ก็เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะสร้างโอกาสแก่ผู้ที่ไม่มีความรู้ หรือรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายสำหรับอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทัศนะไว้ดังนี้

ต้องส่งเสริมให้มีประชาธิปไตยในการเข้าถึง หรือใช้อินเทอร์เน็ต เพราะปัจจุบันคนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ หมายถึง คนบางกลุ่มบางจำพวกเท่านั้น เพราะฉะนั้น คนที่ "Provider" ข้อมูลก็เป็นเพียงบางพวกเท่านั้น ซึ่งอยู่ในภาคเศรษฐกิจที่มีเงิน หรือภาครัฐ ควรจะมีมาตรการใดๆ ก็ตามที่จะทำให้ภาคประชาชน หรือ NGO อะไรต่าง ๆ สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการให้ข้อมูลได้ มี Web Site อะไรต่าง ๆ เพื่อที่จะให้ประชาชนได้รับข้อมูลอีกด้านหนึ่ง แทนที่จะเป็นข้อมูลที่ได้จาก

กลุ่มนายทุน หรือธนาคารต่างๆ แต่ฝ่ายเดียว อันนี้หมายถึงการสร้างประชาธิปไตยในเชิงการให้ และการเข้าถึงมากขึ้น ย่างขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

"นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตอาจทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้มีไอทีกับผู้ที่ไม่มีไอทีได้เช่นกัน เพราะว่าไอทีนั้นมันมีราคา วิธีแก้ไขก็คือ การที่รัฐบาลต้องพยายามกระจายเทคโนโลยีออกไปให้ถึงชาวไร่ชาวนา อาจจะต้องส่งคอมพิวเตอร์ไปไว้ตามศาลาวัด อำเภอ สภาตำบล หมู่บ้าน บ้านผู้ใหญ่บ้าน บ้านกำนัน อย่างน้อยต้องเข้าไปถึงโรงเรียน เพื่อที่จะลดช่องว่าง ระหว่างคนที่มีความรู้เทคโนโลยีกับคนที่ไม่มี ซึ่งจริงๆ แล้วขณะนี้รัฐบาลก็มีนโยบายอยู่ในระดับชาติ ที่จะกระจายคอมพิวเตอร์ออกไปให้ทั่วประเทศ ซึ่งควรจะส่งเจ้าหน้าที่ออกไปตามโรงเรียน เพื่ออบรมให้เด็กได้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีอันนั้นให้เป็น อีกส่วนหนึ่งก็คือตามสถานีอนามัย ควรต้องมีระบบแพทย์ทางไกล หรือมีระบบโรงเรียนทางไกลเข้ามา ตรงนี้ก็เพื่อที่จะลดช่องว่างระหว่างผู้ที่มีและไม่มี จริงๆ แล้วถ้าเรามองในแง่ดีว่า ถ้าคอมพิวเตอร์ราคาถูกลงมากๆ ก็มีโอกาที่จะกระจายออกไปได้มากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องคิดว่าทุกคนต้องมีคอมพิวเตอร์หนึ่งต่อหนึ่ง อาจจะเอาไปไว้ในโรงเรียน แล้วทุกคนก็สามารถเข้าไปใช้ได้ มีห้องแล็บ แบบศูนย์คอมพิวเตอร์ ต่างๆ เหล่านี้หากมีแผนการดำเนินงานแน่นอน ก็มีโอกาที่ไอทีจะถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์กับประเทศชาติได้มาก เอาไปใช้ในการพัฒนาได้มาก ถ้ามีการวางแผนที่แน่นอน เท่าที่ผ่านมารัฐบาลก็มีแผน อย่างเช่นที่ออกมาเกี่ยวกับเนตเทค ซึ่งเรียกว่า แผนพัฒนาไอทีระดับชาติ แต่ขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญกับตรงนี้ และมีการดำเนินงานจริงจังมากเท่าใด" (สุกัญญา สุตบรรทัด, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2540)

ในเรื่องของข้อเสนอแนะต่างๆ ที่กล่าวไปแล้วนั้น ดร. ครรชิต มัลลียงค์ (สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540) ได้ให้ทัศนะโดยรวบยอด ครอบคลุมหัวข้อต่างๆ ไว้ดังนี้

"หากไม่มีการแก้ไขในเรื่อง Infrastructure ก็เป็นเรื่องยากที่จะทำให้อินเทอร์เน็ตกระจายออกไปทั่วประเทศ เพราะถ้าต้องการให้อินเทอร์เน็ตกระจายไปสู่มหาชนทั่วประเทศมาก ๆ ก็ต้อง "ข้อหนึ่ง" สร้างความเจริญให้แก่คนในชนบท เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีโอกาสเทียบเท่ากับคนในกรุงเทพฯ มีระบบสื่อสารที่ดีและถูกเหมือนในกรุงเทพฯ มีระบบไฟฟ้าที่ดีและถูก อันนั้นคือข้อแรก "ข้อสอง" ที่เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตเองคือถ้าหากรัฐยังไม่สามารถให้บริการสื่อสารในราคาที่ถูกลงได้ ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตก็อาจจะต้องควักกระเป๋าลงทุนที่จะจัดระบบสื่อสารเอง และตัวเองก็ประพฤติดัวเป็นโหนดของระบบอินเทอร์เน็ตในต่างจังหวัด เพื่อให้ผู้ใช้ในต่างจังหวัดโทรศัพท์เข้าไปหาที่โหนดเพื่อที่จะต่อเข้ากับระบบอินเทอร์เน็ตได้ "ข้อสาม" ในการที่จะทำให้อินเทอร์เน็ตกว้างขวางก็ต้อง

ทำให้คอมพิวเตอร์เป็นที่นิยม และมีผู้ใช้มากขึ้น มีทักษะการใช้มากขึ้น จุดนี้เป็นจุดที่เรายังไม่ได้คิดกันมากนัก ต้องหาทางกันว่า จะทำอย่างไรคนในต่างจังหวัดจึงจะรู้จักใช้คอมพิวเตอร์มากขึ้น ลำพังการนำคอมพิวเตอร์ไปบริจาคโรงเรียนตามต่างจังหวัดยังไม่พอ เพราะยังเข้าไม่ถึงมหาชนที่อยู่ในต่างจังหวัดเหล่านั้น การแก้ไขก็อาจมีการนำคอมพิวเตอร์ไปตั้งไว้ในสถานที่ราชการท้องถิ่น จัดการอบรมแก่หัวหน้าท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้สอนกันเองต่อไป"

7.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องการรู้จักใช้อินเทอร์เน็ต และความสามารถในการการแยกแยะข้อมูล

แม้คนไทยจะมีลักษณะและแนวโน้มที่จะยอมรับอินเทอร์เน็ตได้มากก็ตาม ปัญหาใหญ่สืบเนื่องจากการมีค่านิยมยอมรับอะไรง่าย ๆ นี้เอง ทำให้ยังขาดการศึกษาสิ่งที่จะใช้อย่างพอเพียง ขาดความเข้าใจในจุดประสงค์หลักของอินเทอร์เน็ตที่แท้จริง ไม่ได้มองว่าอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นมาเพื่ออะไร ใช้ประโยชน์อย่างไรโดยไม่ให้เกิดโทษต่อตนเองและสังคม ซึ่งในส่วนนี้ จะมีผลต่อการรู้จักแยกแยะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ออกจากข้อมูลที่เป็นโทษ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะยังไม่เกิดปัญหาในเรื่องดังกล่าวมากนัก เพราะคนใช้งานอินเทอร์เน็ตก็ยังเป็นส่วนน้อยของประเทศ แต่หากต่อไปในอนาคต มีการแพร่กระจายของการใช้อินเทอร์เน็ตได้มากขึ้น สิ่งนี้ก็จะเป็นสิ่งที่นำมาพิจารณาอย่างยิ่ง ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้

7.2.1 การรู้จักการวิเคราะห์ และวิจัย

การทำความรู้จัก การวิเคราะห์ถึงแง่มุมต่างๆ ต่อสิ่งที่กำลังใช้งาน ถือเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งสังคม ทั้งองค์กรรวมของสังคมมันต้องมีมุมมองที่เข้าใจ ไม่ได้เฉพาะอินเทอร์เน็ตเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น หากพูดถึงคอมพิวเตอร์ หรือMulti Media หรืออะไรก็ตามที่เป็นเรื่องทันสมัยทั้งหมด อย่างน้อยที่สุดผู้ใช้ต้องมีมุมมองระดับกว้าง ว่ามันจะก่อผลอะไร มันก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองอย่างไร ทางเศรษฐกิจอย่างไร ทางรัฐอย่างไร ทางสังคมอย่างไร ระยะสั้นมันคืออะไร ระยะยาวมันคืออะไร ผลดีในแง่ไหน ผลลบในแง่ไหน ในเมืองไทยไม่ได้สนใจทำกันในลักษณะนี้เท่าไร เพิ่งมีการทำกันบ้างในงานบางชิ้น เริ่มค้นคว้า เริ่มพูดถึงกัน แต่ก็ไม่มาก เพราะไม่ได้เจาะลึกกันโดยตรง เทคโนโลยีแต่ละตัว ควรต้องมีการวิจัยมาก่อน ว่าจะก่อผลกระทบด้านไหนบ้าง ระยะสั้นระยะยาวเท่าไร ซึ่งการจะรู้จักใช้อินเทอร์เน็ต ไม่ใช่แค่เพียงแต่ใช้อินเทอร์เน็ตแล้วก็ไม่ได้วิเคราะห์อินเทอร์เน็ตว่ามันคืออะไร หรือมันคืออะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับอะไรบ้าง จะต้องมองให้มันออกทั้งชุดของมัน (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2540)

7.2.2 การรู้จักใช้สติ และความมีวินัย

(ก) พินิจพิจารณา ในการรับ และการให้ ข้อมูล

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในระดับปัจเจกบุคคล ควรต้องมีความแยบคายในการใช้ข้อมูลในอินเทอร์เน็ต อย่าเป็นผู้บริโภคอย่างเดียว สร้างนิสัยไม่รับ และสร้างข้อมูลให้แก่สังคมด้วย ไม่ใช่รับอย่างเดียว แต่ควรให้ด้วย นั่นคือการรับอย่างพินิจพิจารณา ใช้ก็อย่างพินิจพิจารณา สุดท้ายก็คือการให้ (พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2540)

(ข) การรู้จักใช้สมอง และความมีวินัย

เนื่องจากการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นการใช้ในลักษณะที่เป็นส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ การที่จะมีความสามารถในการแยกแยะข้อมูล ถือเป็นเรื่องที่ท้าทายสติปัญญาของผู้ใช้เอง ซึ่งควรจะต้องใช้ "ความมีวินัยส่วนตัว" อย่างมาก เพราะเป็นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างความเป็นคน กับสื่ออันนี้ ผู้ใช้เองจะเป็นผู้ตัดสินใจที่จะใช้มันอย่างไรได้มากที่สุด (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

7.2.3 การอบรมสั่งสอน และการศึกษา

หากจะกล่าวถึงลักษณะของคนไทยในการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้หรือไม่ คิดว่ามาจากพื้นฐานการศึกษา และพื้นฐานทางครอบครัวอีกทางหนึ่งต่อทุกสื่อ การศึกษา พื้นฐานครอบครัว สภาวะแวดล้อม อันนี้ถือเป็นพื้นฐานทั่วไป (กมล ชาญศิลป์, สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2540)

การอบรมสั่งสอน และการศึกษาจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้คนไทยรู้จักแยกแยะข้อมูลได้ดีขึ้น เริ่มต้นที่สถาบันครอบครัว ที่ต้องคอยปลูกฝังให้เด็ก รู้จักการคิดด้วยเหตุผล มีการตั้งคำถามถึงเรื่องต่างๆ การลงโทษ ก็ควรที่จะให้มีการพิจารณาตนเองว่าผิดตรงไหน และต้องไม่ตามใจเด็กมากเกินไป แต่ในขณะเดียวกัน ก็อย่าห้ามเด็กในการทำอะไรตามลำพัง เพราะการที่เด็กได้ทำอะไรตามลำพังถือว่าเป็นการฝึกให้เด็กพัฒนากระบวนการคิดของตนเอง การชมเชยเด็กเมื่อเด็กทำสิ่งที่ถูกต้องทุกครั้ง รวมทั้งอธิบายเหตุผลในการชมเชยด้วย จะทำให้เด็กมีความชัดเจน ระหว่างความดี ไม่ดีได้เช่นกัน

ในระดับการศึกษา ควรปรับปรุงการศึกษาให้มีความทำงาน หรือการปฏิบัติมากขึ้น กว่าที่เป็นอยู่ การเรียนจากหนังสือมากเกินไป จะทำให้เด็กรู้จักแต่การท่องจำ และคิดเป็นสูตรสำเร็จ ไม่รู้จักการคิดแก้ปัญหา จึงควรให้มีการทดลองเข้าห้องปฏิบัติการ หรือให้เด็กค้นคว้าทำรายงานในรูปแบบที่ต้องวิเคราะห์เนื้อหา ไม่ใช่การทำรายการโดยการไปหาในห้องสมุดแล้วลอกออกมา เป็นต้น

ทั้งหมดก็จะช่วยให้เด็กที่กำลังโตขึ้น หรือเมื่อมีโอกาสใช้งานอินเทอร์เน็ต ก็จะสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7.2.4 การควบคุมดูแลจากผู้ปกครอง หรือครูอาจารย์

ในอนาคตถ้าหากอินเทอร์เน็ตกระจายไปถึงระดับเด็กนักเรียนโดยทั่วไปเมื่อไร ตรงนี้ต้องเป็นหน้าที่ของครู และผู้ปกครองที่จะต้องใช้เวลา และคอยสอดส่องดูแลในการใช้อินเทอร์เน็ต เหล่านี้ให้มากขึ้น (พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2540)

7.3 การแก้ไขปัญหาเรื่องข้อมูลที่เป็นพิษภัย และ การใช้งานในทางที่ผิด

การแก้ไขปัญหาในเรื่องข้อมูลที่เป็นพิษภัย และการใช้งานอินเทอร์เน็ตไปในทางที่ผิด ยังถือเป็นเรื่องที่เป็นปัญหาในทุกๆ ประเทศ แม้ว่าจะมีการออกกฎหมายออกมารองรับ ก็ยังไม่สามารถมีประสิทธิภาพในการตรวจสอบได้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า การควบคุมดูแล หรือการตรวจสอบในส่วนนี้ ยังเป็นสิ่งที่ทำได้ยากลำบากมาก นอกเสียจากผู้ใช้ หรือผู้ปกครองจะต้องดูแลกันเองจนกว่าจะมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพมาช่วยในส่วนนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

ข้อมูลที่เป็นพิษเป็นภัยนั้นก็คงจะแก้ไขยาก ยกตัวอย่างเช่นการที่จะตั้งคอมพิวเตอร์ขึ้นมา ตรวจสอบดูจดหมายทุกฉบับว่ามีใครกล่าวร้ายป้ายสีบุคคลสำคัญของเรานั้นก็เป็นเรื่องยาก เพราะว่าต้องใช้คอมพิวเตอร์มาก แล้วถามว่าใครจะมานั่งคอยอ่าน จะให้คอมพิวเตอร์อ่านเองก็ยังไม่มีความสำนึกที่จะบอกว่าจดหมายใดไม่ดี ข้อมูลใดไม่ดี ตรงนี้ก็เป็นเรื่องที่ควบคุมได้ยาก สำหรับบริการต่างๆ ถึงแม้จะมีเทคโนโลยีที่จะสามารถตรวจสอบได้ เช่น เรารู้ว่า "Web Site" นี้เป็นที่ที่เราไม่ควรจะเข้าไปดูหรือไม่ยอมให้เด็กๆ เข้าไปดู เราสามารถที่จะป้องกันได้ในระดับหนึ่งก็จริง แต่ในเรื่องทางกฎหมาย ก็คงต้องมีการวิเคราะห์กันอย่างระเอียด ว่า "Web Site" ใดเป็นอันตรายไม่ควรเข้า และมีการเอาผิดทางกฎหมาย ตรงนี้ก็จะเกิดปัญหาว่า แล้วใครจะเป็นตรวจสอบ "Web Site" ที่มีอยู่มากมายเหล่านี้ และใครจะเป็นผู้ตอบ หรือเอามาตรฐานใดมาวัด (ครรชิต มาลัยวงศ์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2540)

นอกจากนี้ ยังมีผู้เชี่ยวชาญบางท่านให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับในเรื่องนี้ แต่ก็ยังไม่สามารถลงรายละเอียดได้มากมายเช่นเดียวกัน ดังนี้

อินเทอร์เน็ตจะมีจุดหนึ่งที่น่าสนใจ คือธรรมชาติของสื่อนี้เอง ที่ทำให้ง่ายต่อการที่จะ "Abuse " เพราะว่าควบคุมยาก เพราะความเป็นเครือข่าย ถ้าอินเทอร์เน็ตจะมีผลในแง่ค่านิยม จะมีผลมากเมื่อมันกลายมาเป็นแมสมีเดีย แต่อินเทอร์เน็ตจะต่างจากแมสมีเดียเดิม ตรงที่สื่อเดิมสามารถควบคุมได้ไม่ยาก ในขณะที่อินเทอร์เน็ตดูแลได้ยากมาก จุดนี้ที่น่าสนใจว่ากลไกทางสังคมและการเมืองจะรับไหวหรือไม่ ที่จะเข้าไปกำกับตรงจุดนี้ แล้วตรงนี้ก็ไม่สามารถกำกับดูแลด้วยกลไกแบบเดิมได้ ต้องมีการสร้างกลไกแบบใหม่ขึ้นมา ซึ่งไม่ทราบว่าจะทันกับวิวัฒนาการของเทคโนโลยีหรือไม่ แต่สังคมก็ต้องมีการปรับตัวต่อไป (นันทวัลย์ ชวัญใจ, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2540)

ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้ได้เสริมความคิดเห็นว่า ส่วนที่สำคัญน่าจะเป็นสังคมผู้ใช้เทคโนโลยี ที่จะต้องสร้างให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น การแก้ไขที่ตัวเทคโนโลยีแต่เพียงอย่างเดียว อาจเป็นการแก้ที่ไม่ถูกจุดนัก

บทที่ 6

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

เทคโนโลยีสารสนเทศ กำลังเป็นที่ถูกจับตามองโดยนักอนาคตศาสตร์หลายๆ ท่านที่มีความคิดเห็นว่า จะเป็นสิ่งซึ่งจะสร้างความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ให้แก่มวลชนโลกมากขึ้นในศตวรรษหน้า

อินเทอร์เน็ต ถือเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สามารถกล่าวได้ว่า ได้รับความสนใจมากที่สุดแบบหนึ่งในยุคปัจจุบัน และเป็นเทคโนโลยีที่ทำให้มองเห็นภาพของ "โลกาภิวัตน์" ได้เป็นอย่างดี เพราะคุณลักษณะเด่นของตัวอินเทอร์เน็ตเอง ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อการติดต่อสื่อสารถึงกันได้ทั่วโลก โดยไม่ต้องคำนึงถึงระยะทางอันห่างไกล สามารถสื่อสารข้อมูลสารสนเทศ กระจายถึงกันได้ทั่วทุกมุมโลกในระยะเวลาอันรวดเร็วกว่าการสื่อสารอื่นใด และด้วยคุณสมบัติโดดเด่นอันนี้ ที่ทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกตอบรับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยการต่อเชื่อมระบบสื่อสารของตน เข้าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อจะได้เกิดความเท่าทันในด้านการสื่อสารยุคใหม่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการความเจริญในประเทศต่อไปในอนาคตและเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระแสโลกาภิวัตน์นี้

ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งตอบรับกระแสการสื่อสารของอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็วไม่แพ้ประเทศอื่นๆ ในโลกเช่นกัน หากแต่เกิดคำถามขึ้นมากมายว่าสังคมไทยจะใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้เพียงใด และทำอย่างไรถึงจะได้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มที่ โดยให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ถือเป็นปัญหานำวิจัยสำหรับวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้คือ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยที่ใช้อำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของอินเทอร์เน็ต ที่มีต่อสังคมไทยจากทัศนะของผู้ใช้

3. เพื่อประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับนำมาประกอบการทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและแก้ไขเรื่องการรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

สรุปผลการวิจัย

เนื่องจากข้อมูลที่ได้ เป็นทั้งข้อมูลที่ได้จากสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจากแบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นทั้งผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งที่เป็นนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ นักคิดนักเขียนรวมทั้งสื่อมวลชน ยังผลให้สามารถตรวจสอบข้อมูลถึงความสอดคล้องหรือขัดแย้งกันได้ อันจะเป็นผลให้ได้แง่คิดในหลายมิติมากขึ้น และยังสามารถเสริมในส่วนที่เป็นจุดอ่อนในตัวข้อมูลซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอเสนอการสรุปผลโดยรวมจากข้อมูลทั้งสองแหล่งควบคู่กันไป โดยจะดำเนินตามแนวทางเพื่อตอบคำถามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งจะขอแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้ และพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต
2. ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต
3. ปัจจัยด้านทัศนคติที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต
4. ผลกระทบที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต
5. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต
6. ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

1. ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้และพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต

ผู้วิจัยจะขอแบ่งสรุปผลการวิจัยที่ได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
- 1.2 ลักษณะและสถานภาพการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

1.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

1.1.1 อายุ

กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจากข้อมูลพบว่าจะเป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 21-30 ปีเป็นส่วนใหญ่หรือเป็นร้อยละ 51 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมดและเป็นกลุ่มบุคคลในจุดที่ถือว่าคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลกำลังแพร่หลายเข้ามาในประเทศไทย ในช่วงอายุ 8-17 ปี อันเป็นช่วงอายุที่เหมาะสมกับการเริ่มต้นเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

ข้อมูลในส่วนนี้จะไม่ได้ถูกกล่าวถึงจากผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ แต่สอดคล้องกับผลการสำรวจของ "Business Lifestyle Survey" เกี่ยวกับ "พฤติกรรมของสมาชิกเครือข่ายอินเทอร์เน็ตต่อบริการอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย" ซึ่งเป็นผลงานการวิจัยของ "ฝ่ายวิจัยธุรกิจ และมติมหาชน ส่วนวิจัยและสำนักข่าวผู้จัดการ" ซึ่งมีการสำรวจในเรื่องเดียวกันนี้เช่นกันว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอายุระหว่าง 20 - 24 จะเป็นร้อยละ 26.39 อายุ 25-29 ปี ร้อยละ 27.83 หรือรวมแล้วเป็นร้อยละ 54.22 โดยจะเห็นได้ว่ามีจำนวนใกล้เคียงกัน

1.1.2 เพศ

จากการสำรวจพบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เพศชายจะมีจำนวนมากกว่าผู้ใช้ที่เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับผลการสำรวจของ "ฝ่ายวิจัยธุรกิจและมติมหาชน ส่วนวิจัยและสำนักข่าวผู้จัดการ" เช่นเดียวกัน ซึ่งการสำรวจจากหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการดังกล่าวพบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 76.35 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 23.65

1.1.3 ระดับการศึกษา

กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะมีระดับการศึกษาที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะระดับปริญญาตรี หรือประมาณร้อยละ 55 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต รองลงมาคือผู้ใช้ในระดับปริญญาโทซึ่งเป็นร้อยละ 25 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต รวมทั้งสองกลุ่มแล้วจะเป็นจำนวนถึงร้อยละ 80 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมดทีเดียว

ข้อมูลในส่วนนี้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะเป็นกลุ่มที่มีความรู้ดี เพราะอย่างน้อยจะต้องมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษดีในระดับหนึ่ง ในการที่จะทำความเข้าใจกับสารสนเทศในอินเทอร์เน็ตได้ รวมทั้งการใช้งานในบริการอื่นๆ เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์, Chat, การแสดงความคิดเห็นในกลุ่มข่าวต่างๆ หรือ News Group เป็นต้น ก็ล้วนแล้วแต่ต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางทั้งสิ้น ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีการพัฒนาให้มีการใช้งานเป็นภาษาไทยแล้วก็ตาม แต่ก็สามารถใช้ได้เฉพาะกับคนไทยด้วยกันเท่านั้น

1.1.4 อาชีพ

กลุ่มตัวอย่าง กำลังศึกษาอยู่ทั้งในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา และในระดับอุดมศึกษาร้อยละ 39 กำลังประกอบอาชีพอยู่ในปัจจุบันร้อยละ 58 และมีเพียงร้อยละ 3 ที่กำลังว่างงาน จากข้อมูลที่ได้พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ หากศึกษาอยู่มักจะอยู่ในสายวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และการสื่อสาร ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพ จะอยู่ในสายอาชีพนักวิชาการ หรืออาจารย์ นักเขียนโปรแกรม นักวิเคราะห์ระบบ นักวิจัย วิศวกร และสื่อมวลชน

สำหรับข้อมูลด้านอาชีพ สามารถตรวจสอบกับข้อมูลด้านทักษะของผู้เชี่ยวชาญได้ โดยพบว่ากลุ่มที่ถูกกล่าวถึงว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนใหญ่คือกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า กลุ่มนักวิชาการ เป็นกลุ่มแรกๆ ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย โดยจะใช้ในด้านการค้นคว้าหาข้อมูล และแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศกับนักวิชาการอื่นๆ ทั้งที่อยู่ในต่างประเทศและในประเทศ ซึ่งอินเทอร์เน็ตสามารถสนับสนุนความต้องการในด้านนี้ได้เป็นอย่างดี

กลุ่มต่อมาคือกลุ่มของนักเรียนนักศึกษา หากเปรียบเทียบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีจำนวนมากพอสมควร ส่วนใหญ่จะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับค่าบริการ หรือเสียค่าบริการในอัตราที่ต่ำกว่าปกติ ซึ่งผู้ปกครองมักจะเป็นผู้จ่ายในส่วนนี้อยู่แล้ว ที่สำคัญคือมักจะไม่มีการจำกัดเวลาใช้ในแต่ละวันหรือในแต่ละเดือน กลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่ใช้เวลาไปกับอินเทอร์เน็ตมากที่สุด แต่กลับมีการใช้เพื่อความบันเทิง การพูดคุยกันด้วยการ "Chat" หรือการเล่นเกมส์มากที่สุดเช่นกัน

สำหรับในกลุ่มนักธุรกิจ เป็นกลุ่มที่ผู้เชี่ยวชาญมองว่า เป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตได้ดี โดยใช้เพื่อความเท่าทันทางการค้ากับต่างประเทศ ในลักษณะของการส่งออก การลงทุน การเงิน การธนาคาร รวมทั้งข่าวสารต่างๆ ที่อาจจะทำให้มีผลกระทบทางด้านบวกกับเศรษฐกิจได้

จากข้อมูลด้านอาชีพที่ได้สำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนั้น จะพบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแทบจะไม่มีผู้ที่เป็นนักธุรกิจเลย หากแต่ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ยืนยันว่า นักธุรกิจเป็นกลุ่มที่สำคัญกลุ่มหนึ่งที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้งานอินเทอร์เน็ตทางด้านธุรกิจ มักจะเป็นไปในลักษณะรูปแบบองค์กรที่มีระบบการสื่อสารเฉพาะตัว มีการพัฒนาซอฟต์แวร์ที่เป็นลักษณะเฉพาะขึ้น เพื่อการใช้งานอย่างมีระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับกิจการงานต่างๆ ที่เป็นรูปแบบใดๆ เป็นสำคัญ ถึงแม้จะยังคงใช้การส่งผ่านข้อมูลโดยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตก็ตาม ดังนั้นการใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไปของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจึงมีความแตกต่างกันกับการใช้อินเทอร์เน็ตในวงการธุรกิจ ผลที่ได้จึงมีความแตกต่างกัน เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญได้มีการกล่าวถึงผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในวงกว้าง รวมกันในทุกประเภท

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้มีการประเมินจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ซึ่งยังไม่มี การสำรวจ และแบ่งประเภทไว้อย่างแน่นอน ทำให้มีความเห็นแตกต่างกันไป ในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงต้องอาศัยการประมาณจากข้อมูลที่น่าจะอยู่ในช่วง 100,000-170,000 คน โดยในจำนวนนี้ผู้เชี่ยวชาญ เห็นว่าน่าจะเป็นกลุ่มที่มีฐานะค่อนข้างดี เนื่องจากค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่ยังต้องจ่ายในราคาแพง ค่าอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งค่าใช้จ่ายโทรศัพท์ในการติดต่อก็ล้วนแต่เป็นค่าใช้จ่ายในการใช้งานอินเทอร์เน็ตทั้งสิ้น

หากสังเกตข้อมูลของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จะพบว่าสอดคล้องกับหลักของการแพร่กระจาย นวัตกรรมตามลำดับขั้น E-P-S Stage (Elite - Popularized - Specialized) ซึ่งจะพบว่า อินเทอร์เน็ตมีการกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มที่เป็น Elite ซึ่งมีสถานภาพที่เหนือกว่ากลุ่มบุคคลอื่นในการรับ นวัตกรรมได้ก่อนใครในสังคมเดียวกัน (พงศ์ชาติ วชิโรภาสภรณ์, 2539)

1.2 ลักษณะและสถานภาพการใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะรู้จักอินเทอร์เน็ตมาเป็นเวลาเพียง 1-2 ปีเท่านั้น หรือเป็นร้อยละ 37 และร้อยละ 26 สำหรับผู้ที่รู้จักอินเทอร์เน็ตเป็นเวลานานขึ้น คือ 2-3 ปี ที่เหลือจะเป็นผู้ที่รู้จัก อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า 1 ปี และมากกว่า 3 ปีขึ้นไปตามลำดับ

สำหรับระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างได้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมานั้น ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 41 จะใช้ อินเทอร์เน็ตมาได้ไม่เกิน 1 ปี และร้อยละ 32 ใช้อินเทอร์เน็ตมาแล้ว 1-2 ปี ที่เหลือเป็นผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตมาแล้วตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป (ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนข้างต้นนี้จะเป็นข้อมูลช่วงเวลาตั้งแต่อดีต จนถึงขณะที่กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามในปี 2540 เท่านั้น)

เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเริ่มเปิดให้บริการในเชิงพาณิชย์แก่ประชาชนทั่วไป เมื่อปี 2537 เท่านั้นเอง ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจึงรู้จักและใช้งานอินเทอร์เน็ตมาเป็นเวลาได้ไม่นานเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 40 ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยมากกว่า 20 ชั่วโมงต่อเดือน ทั้ง ๆ ที่หากเป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ตที่เปิดให้บริการในเชิงพาณิชย์ ส่วนใหญ่จะจำกัดเวลาให้ใช้งานได้ไม่เกิน 20 ชั่วโมงต่อเดือน สอดคล้องกับข้อมูลที่ว่า กลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 69 ใช้บริการอินเทอร์เน็ตโดยไม่ต้องเสียค่าบริการ โดยมีทั้งได้ account จากสถานศึกษาที่เรียนอยู่ account จากองค์กรหน่วยงานที่สังกัด หรือการใช้ account ของผู้อื่นอีกทีหนึ่ง ซึ่ง account ในลักษณะนี้มักไม่มีการจำกัดเวลาในการใช้งานแต่ละเดือน ทำให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ แต่มีข้อจำกัดสืบเนื่องจากการใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นเวลานานคือ ทำให้ผู้อื่นติดต่อเข้าสู่เครือข่ายได้ยาก เพราะมีผู้ใช้เต็มหรือทำให้ระบบทำงานช้ากว่าที่ควร เพราะมีผู้ใช้งานอยู่ในเครือข่ายขณะนั้นเป็นจำนวนมาก

เมื่อกลุ่มตัวอย่างที่มี account ฟรี ไม่สามารถใช้ account นั้นต่อไปได้อีก ไม่ว่าด้วยสาเหตุอะไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34 ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายเอง เพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ตต่อไป (ในจำนวนนี้ร้อยละ 4 ผู้วิจัยพบว่าเป็นกลุ่มซึ่งมี account ทั้งแบบฟรี และเสียเงินอยู่ ดังนั้นผู้วิจัยจะพิจารณาว่าเป็นร้อยละ 30 ที่ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายเองจริงๆ) กลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 30 ไม่แน่ใจว่าควรจะเสียค่าใช้จ่ายเองเพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ตต่อไปดีหรือไม่ และร้อยละ 9 ตัดสินใจว่าจะไม่ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายเองหากหมดสิทธิใช้ account ฟรีต่อไป

ปัจจัยในเรื่องค่าใช้จ่าย ก็เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งจะทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเลือกใช้อินเทอร์เน็ตหรือไม่เช่นกัน ผู้วิจัยวินิจฉัยได้ว่า หากในประเทศไทยไม่มีการให้ account ฟรีแก่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคงไม่ถึงจำนวน 100,000-170,000 ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นอย่างแน่นอน

จากการสำรวจลักษณะและเหตุผลของการใช้งานอินเทอร์เน็ตพบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเหตุผลหลักคือ การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 48 และใช้เพื่อติดตามข่าวสารต่างๆ รวมทั้งใช้เพื่อช่วยเหลือในเรื่องการเรียนและเพื่อความจำเป็นเนื่องจากงานที่ปฏิบัติอยู่

อย่างไรก็ดี บริการที่มีผู้ชื่นชอบและใช้งานบ่อยที่สุดกลับเป็น การใช้งานแบบ World Wide Web ซึ่งร้อยละ 54 ชอบ WWW มากที่สุด และร้อยละ 58 ที่ตอบว่าใช้ WWW บ่อยที่สุด ทั้งๆ ที่ไม่ใช่เหตุผลหลักในการใช้อินเทอร์เน็ตก็ตาม แต่กลุ่มตัวอย่างก็มักใช้ WWW เป็นช่องทางใหม่ในการ

อำนวยความสะดวก และ การหาข่าวสาร เพราะสามารถตอบสนองลักษณะการใช้แบบพักผ่อนหย่อนใจได้ดีกว่าบริการแบบอื่นๆ เนื่องจากสามารถใช้งานง่าย มีการติดต่อกับผู้ใช้ด้วย Graphic รวมทั้ง ไม่ต้องจดจำคำสั่งมากมาย เพราะเพียงแค่ใช้งานโดยการ "พอยต์" และ "คลิก"(การใช้ Mouse ในการเลื่อนตัวชี้ไปที่ข้อความ หรือรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสนใจ หากตัวชี้ที่ปรากฏบนจอเปลี่ยนจากรูป"ลูกศร" เป็นรูป"มือชี้" ก็หมายความว่าสามารถที่จะคลิก Mouse เพื่อติดต่อไปยังส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อความ หรือภาพนั้นๆ ได้ตามต้องการ) บนหน้าจอเท่านั้น ก็สามารถที่จะท่องเที่ยวไปตาม Web Site ต่างๆ ได้ตามที่ต้องการและสนใจ

2. ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

2.1 ปัจจัยด้านโครงสร้างของมิติข่าวสาร สังคมวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านมิติข่าวสารในประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าไม่มีส่วนใดเลยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นด้านสถานภาพของประเทศในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ การรับเทคโนโลยีที่เน้นความทันสมัย โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมศักยภาพของประเทศที่ยังต้องปรับปรุงอีกหลายด้านรวมทั้งผู้มีความรู้ และมีการศึกษามีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับประชากรทั้งประเทศ รวมทั้งคนไทยยังไม่มีสำนึกเรื่องพึ่งพาตนเองในด้าน เทคโนโลยี

แต่อย่างไรก็ตามคนไทยกำลังสนใจเรื่องแนวคิด "มองไปข้างหน้า" (Looking forward) เพราะฉะนั้นจึงสนใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความทันสมัย และ ความเป็นสากลมากกว่าการที่จะมองความเหมาะสมในการรับเทคโนโลยีดังกล่าว

2.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้มีการเติบโตของอินเทอร์เน็ตมากที่สุด และสามารถผลักดันให้หน่วยอื่นของสังคมพัฒนาตามได้ ถึงแม้ว่าลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีอยู่เดิมจะเป็นลักษณะเศรษฐกิจเกษตรกรรมผสมอุตสาหกรรมก็ตาม ซึ่งโครงสร้างลักษณะนี้ ยังไม่ได้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในวงกว้าง แต่ด้านผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีศักยภาพในการตอบรับ ตอบสนองทางเทคโนโลยีได้สูง และเป็นจริงเป็นจังมากกว่าปัจจัยด้านอื่น เทคโนโลยีหลายอย่าง que พัฒนาขึ้นได้ ก็สืบเนื่องจากกระแสของเศรษฐกิจ และในกรณีของอินเทอร์เน็ต ก็แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า มีการพัฒนาทางเทคนิคเพื่ออำนวยความสะดวก

ต่อเศรษฐกิจมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทย ส่วนของเศรษฐกิจทางด้านการค้า และธุรกิจระหว่างประเทศ จะเป็นส่วนที่มีความก้าวหน้า และมีความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีอย่างยิ่ง

2.3 ปัจจัยด้านโครงสร้างการเมือง

ปัจจัยทางด้านการเมืองถูกมองว่าเป็นปัจจัยที่เชิงซ้ำที่สุด และมีแนวโน้มเป็นอุปสรรคมากที่สุด ต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในเรื่องของการดำเนินงานของรัฐบาล ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการสื่อสาร ระบบโทรคมนาคม หรือโครงการด้านสารสนเทศต่างๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วินิจฉัยข้อมูลทางความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ได้ข้อสรุปที่สอดคล้อง และเป็นเหตุเป็นผลกันว่า ปัจจัยด้านการเมืองเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมากที่สุด

3. ปัจจัยด้านทัศนคติที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

จากผลการวิจัยที่ผ่านมา สามารถสรุปถึงปัจจัยด้านทัศนคติ และโครงสร้างความคิดของคนไทยที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะมองอินเทอร์เน็ตในแง่ดีเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าอินเทอร์เน็ตอาจจะถูกนำเสนอในแง่ลบด้วย แต่ไม่ปรากฏว่า จะทำให้คนไทยมีทัศนคติในแง่ลบไปได้ ซึ่งในส่วนนี้ ได้สรุปส่วนที่คาดว่าจะเหตุผลดังกล่าวคือ

3.1 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตไม่ต่อต้านเทคโนโลยีในระดับความรู้ ความเข้าใจ และอารมณ์ ความรู้สึก

3.2 ทัศนคติทางด้าน เรียนรู้ เชิงประเมินค่า (cognitive component) ยังไม่ชัดเจนเรื่องเกี่ยวกับ อินเทอร์เน็ต แต่อาจเป็นเพราะว่าอินเทอร์เน็ต เป็นเทคโนโลยีใหม่ แต่ผู้ใช้ก็มีความเห็นว่า อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคมไม่มากนัก

3.3 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต มีพฤติกรรมที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตในทางลบ ซึ่งมีแนวโน้มว่าไม่อาจกระทำได้ในสังคมภายนอก ทั้งๆ ที่ทราบดีว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้เชื่อว่าการกระทำดังกล่าวในอินเทอร์เน็ตจะไม่ถูกลงโทษ และสามารถหลบหลีก การถูกประณาม หรือความอับอายได้

3.4 คนไทยมีความเชื่อว่า โครงสร้างสังคมไทยมีปัญหาต่างๆ อยู่แล้ว เช่น รูปที่ผิดศีลธรรม โสเภณี ดังนั้น เมื่อสิ่งเหล่านี้ปรากฏในอินเทอร์เน็ต ก็ไม่ใช่เหตุของปัญหา เพียงแต่อาจเพิ่มความรุนแรงขึ้นได้บ้าง และยังเชื่อว่า อินเทอร์เน็ตเอง ก็ไม่ใช่ตัวที่แก้ปัญหาเหล่านี้ได้อยู่แล้ว

3.5 ผลที่ได้จากการใช้งานอินเทอร์เน็ตไม่ผิดจากที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้คาดหวังว่าจะได้รับ จากอินเทอร์เน็ตนัก จึงทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ยังคงมีทัศนคติที่ดีต่ออินเทอร์เน็ตต่อไป

ลักษณะของทัศนคติเช่นนี้ จะเอื้ออำนวยให้เกิดการรับอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็วในช่วงแรก แต่เมื่อต่อมาภายหลังแนวโน้มของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต จะมีอัตราการขยายตัวช้าลง เนื่องจากผู้ใช้แบบทดลอง หรือใช้เพราะค่านิยม หรือวัฒนธรรมการตามอย่างจะมีจำนวนลดน้อยลง จึงเหลือเพียงผู้ใช้ งานจริงๆ และเพื่อความจำเป็น (Necessity) เท่านั้น ผนวกกับความล่าช้าของรัฐบาลในการส่งเสริม เทคโนโลยีทางการสื่อสารอย่างจริงจัง ทำให้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยยังไม่ชัดเจนเท่า ที่ควร

4. ผลกระทบที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต

4.1 ผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม

ผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรมจากอินเทอร์เน็ตนั้น แบ่งเป็น

(1) ผลกระทบโดยตรง

ทำให้เกิดการตื่นตัวในแง่ของข่าวสาร การตื่นตัวในเรื่องของการสื่อสารแบบใหม่ๆ ช่องทางใหม่ของการสื่อสารที่ต่างจากที่ได้สัมผัสมา เกิดช่องทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนแนวคิด วัฒนธรรมที่สื่อถึงกันได้อย่างรวดเร็ว มีการกระจายข่าวสารจากบุคคล หรือสังคม หนึ่งสังคมใด ไปสู่สังคมอื่นๆ หรือบุคคลอื่นในระยะเวลาที่รวดเร็ว และไม่ต้องคำนึงถึงระยะทาง วัฒนธรรมการบริโภคอาจจะถูกกระทบมากขึ้น เพราะมีช่องทางเลือกได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ก็ยังถือว่าในปัจจุบันอินเทอร์เน็ต จะยังไม่สามารถสร้างผลกระทบ อะไรที่เป็นรูปธรรมมากนักในระดับสังคมวัฒนธรรมไทย เพราะเพิ่งเป็นระยะเริ่มต้น และเริ่มที่จะ ทดลองเรียนรู้ (Trial Stage) มากกว่า

(2) ผลกระทบโดยอ้อม

เนื่องจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตยังมีจำนวนน้อยมาก แต่สิ่งที่เป็นเนื้อหาของอินเทอร์เน็ตกลับเป็นที่สร้างผลกระทบความตื่นตัว ให้ทั้งแก่ภาครัฐ และเอกชนในวงกว้าง โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีการใช้ สืบเนื่องมาจากสื่อมวลชนที่เสนอข่าวต่างๆ ทั้งด้านดี และด้านเสียให้เป็นที่สนใจแก่คนในสังคมอย่างมากมาในระยะแรก และยังนำเสนอข่าวสารต่างๆ รวมทั้งเนื้อหาของอินเทอร์เน็ต ประโยชน์ โทษอย่างสม่ำเสมอจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถสร้างผลกระทบในวงกว้าง ได้มากกว่าตัวสื่ออินเทอร์เน็ตเอง รวมทั้งทำให้ประชาชนสนใจอินเทอร์เน็ต และอยากลองใช้มากขึ้น

4.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

อินเทอร์เน็ตสร้างผลกระทบในด้านบวกแก่การดำเนินธุรกิจ เศรษฐกิจในประเทศไทย ทั้งด้านการอำนวยความสะดวก การลดต้นทุนของสินค้า และที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือสร้างช่องทางทางธุรกิจใหม่ๆ เช่นบริษัทผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ บริษัทรับออกแบบ เขียนโปรแกรมใช้งานบน Home Page เป็นต้น รวมทั้งสามารถทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องเทคโนโลยีการค้า สร้างแนวคิดใหม่ๆ ในการที่จะแข่งขันทางการค้ากับต่างประเทศโดยการสร้างความเท่าทันทางด้านข่าวสาร ความรวดเร็วทางด้านระบบเงินตรา การเงิน การธนาคาร

4.3 ผลกระทบด้านการเมือง

อินเทอร์เน็ตยังไม่สามารถสร้างผลกระทบทางการเมืองได้ชัดเจนมากนัก นอกจากความตื่นตัว และการเพิ่มประเด็นในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการหาเสียง และสร้างภาพลักษณ์การมีวิสัยทัศน์ของนักการเมืองได้มากขึ้น แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดก็คือการทำ Poll ทางด้านการเมืองในอินเทอร์เน็ต การหาเสียงผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นต้น ซึ่งก็ยังไม่เป็นที่ประสบความสำเร็จนัก เพราะข้อมูลไม่ครอบคลุม และยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนในชนบทได้ ทั้งนี้หากพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวความคิดแบบ Futurists ในเรื่องของการออกเสียงจากประชาชนโดยตรงในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจทางการเมือง (Direct Democracy) ว่าจะเข้ามาแทนระบบรัฐสภา หรือเสริมระบบการออกเสียงในรัฐสภาสำหรับในประเทศไทยแล้ว ก็คงยังเป็นไปได้ยาก หรือยังเป็นไปไม่ได้ในระยะ 5-10 ปีข้างหน้าอย่างแน่นอน

5. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต

ผู้เชี่ยวชาญได้มีการทำนายความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย เนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต เอาไว้สองแนวทางคือ

แนวทางที่ 1 เป็นแนวทางที่ผู้เชี่ยวชาญคาดหวังว่าอยากให้เกิดขึ้นในประเทศไทย เพราะในต่างประเทศก็มีความเป็นไปได้สูงว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งการมองไปอนาคตดังกล่าว อาศัยการมองที่ตัวเทคโนโลยีแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้นำบริบทของสังคมไทยมา (Technology in Itself) พิจารณาร่วมด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดยุคของ "สารสนเทศ คือ อำนาจ" ซึ่งหมายถึงว่า ผู้มีสื่อที่มีพละกาภาพ และมีข้อมูลสารสนเทศอยู่ในมือก็จะสามารถควบคุมได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งนั่นย่อมหมายถึงระบบโครงสร้างสังคมโดยรวมจะมีความเปลี่ยนแปลงไปจากปัจจุบันอย่างแน่นอน ยกตัวอย่างเช่น

(1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

ผู้เชี่ยวชาญแสดงทัศนะว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเกิดจากคุณลักษณะของอินเทอร์เน็ตที่ความอิสระในการติดต่อสื่อสารถึงกัน หากจะพิจารณาแล้วจะทำให้เกิดปรากฏการณ์ "Globalization from Below" ซึ่งหมายถึงว่ากลุ่มคนระดับล่าง หรือกลุ่มคนที่ถูกปกครองจะสามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสารถึงกันได้โดยอิสระ และไม่ถูกปิดกั้นโดยชนชั้นปกครอง หรือรัฐ เนื่องจากไม่สามารถควบคุมการสื่อสารที่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ เพราะควบคุมยาก

***อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นในกรณีนี้ว่า การที่อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ควบคุมได้ยาก คนในสังคมจึงสามารถที่จะติดต่อสื่อสารถึงกันได้โดยอิสระ โดยเฉพาะรูปแบบการเผยแพร่ข่าวสาร ภาพ หรือข้อมูลต่างๆ ที่เป็นสาธารณะเนื่องจากไม่ต้องถูกการควบคุมหรือตรวจสอบทางกฎหมายเช่นสื่ออื่นๆ ซึ่งอาจดูเหมือนจะเป็นข้อดีในส่วนหนึ่งก็จริง สำหรับผู้ที่ต้องการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ตามที่ต้องการ ไปสู่คนอื่น ๆ หรือสังคมอื่นๆ หรือการจัดกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในที่ต่างๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง การเรียกร้องในเรื่องต่างๆ หรือเรื่องที่ถูกปิดกั้นจากรัฐบาล จากกฎหมายของประเทศนั้นๆ ได้เมื่อปรากฏในสื่ออื่นๆ แต่ในขณะเดียวกันการที่ข้อมูลข่าวสารในอินเทอร์เน็ตไม่ถูกควบคุม กลับเป็นผลให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนหนึ่งที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อ "สังคมโลก" ใช้เป็นช่องทางการสื่อสาร ข้อมูล ภาพ เสียง ฯลฯ ที่สามารถสร้างผลร้ายให้แก่ผู้ที่บริโภคข้อมูลข่าวสารต่างๆ เหล่านั้นได้ และผู้บริโภคที่บริโภคข้อมูลดังกล่าวก็ถือว่าเป็นการให้บริการอินเทอร์เน็ตในด้านลบเช่นกัน ยกตัวอย่างในเรื่องของภาพโป๊ที่มีอยู่มากมายในอินเทอร์เน็ต ซึ่งหากดูตามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจมา จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 65 เคยพบ Website ที่มีรูปโป๊เปลือยไว้บริการ หรือมีแนวโน้มเพื่อขายบริการทางเพศ ร้อยละ 29 เคยพบ Website ที่มีข้อมูลในการโฆษณาชวนเชื่อ สร้างความ

เข้าใจผิด หรือหลอกลวง เป็นต้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 51 ยอมรับว่าเคยใช้บริการในด้านลบ เช่น การดูภาพโป๊ ที่เสนอเป็นตัวอย่างดังกล่าวไปแล้วไม่มากนัก

(2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะ ถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม อย่างหนึ่งก็คือ ระบบ Electronic Commercial ซึ่งจะเกิดขึ้น ทำให้เป็นผลดีแก่เศรษฐกิจการค้า การทำธุรกิจทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งหากจะแปลความหมายโดยรวม ก็คือ การทำธุรกิจการค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น การสั่งซื้อ สั่งจ่ายของต่างๆ โดยผ่านทางเครือข่ายสารสนเทศ โดยไม่ต้องเดินทางไปด้วยตัวเอง ซึ่งในส่วนนี้ จะเป็นการประหยัดทั้งเวลา และต้นทุนทั้งฝ่ายผู้ขาย และผู้ซื้อ

อย่างไรก็ตาม การทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางที่ 1 จะต้องเร่งปรับปรุงเงื่อนไขหลายๆ ประการเสียก่อน ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวได้เป็นข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ที่จะนำเสนอใน ข้อ 6 "ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต" ต่อไป

แนวทางที่ 2 เป็นแนวทางที่ ผู้เชี่ยวชาญได้ทำนายแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคำนึงถึงความเป็นไปได้มากที่สุด โดยพิจารณาจากบริบทของสังคมไทยที่ได้เห็นอยู่ในปัจจุบันเป็นพื้นฐานโดยแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

(1) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

- แง่ดี เด็กไทยทั่วไปจะฉลาดมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้มากขึ้น สามารถสร้างสังคมทางการสื่อสารย่อยๆ ขึ้นมาได้ และมีความเสรีในการสื่อสารมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่ถึงขั้นที่จะปฏิวัติการติดต่อสื่อสารของคนในสังคมได้

- แง่ร้าย ผู้ที่มีโอกาสในการที่จะฉกฉวยความได้เปรียบจะสามารถทำได้ง่ายเข้า ทำให้ช่องว่างทางชั้นชั้นกว้างมากขึ้น เกิดความเสียเปรียบมากขึ้น ลักษณะของการบริโภคนิยมจะมีมากขึ้น จะต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ชีวิตที่เรียบง่ายจะถูกหลงลืมไปได้

(2) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

-แง่ดี คือมีการเปลี่ยนการติดต่อทางธุรกิจจะรวดเร็วฉับไวมากขึ้น รูปแบบของบริษัทอาจมีขนาดเล็กลง แต่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับองค์กรใหญ่ๆ รวมทั้งมีการสร้างงานใหม่ๆ และช่องทางทางธุรกิจใหม่ๆ ได้

-แง่กลางๆ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าอาจจะยังไม่มีเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากนัก เพราะต้องมีการแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบ Electronic Commercial เพื่อรองรับการส่งออก หรือนำเข้าโดยระบบการซื้อขายแบบใหม่ นอกจากระบบ EDI (Electronic Data Interchange) ที่จะเกิดขึ้นก่อน

อนึ่ง ไม่มีผู้เชี่ยวชาญท่านใดมีความเห็นว่าอินเทอร์เน็ต จะสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่เศรษฐกิจในทางแง่ร้ายเลย

(3) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองนั้น ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นคล้ายคลึงสอดคล้องกันว่าทำนายการเปลี่ยนแปลงได้ยาก ถึงแม้จะเป็นไปในระยะสั้น เพียง 5 - 10 ปีก็ตาม เนื่องจากขาดความชัดเจน มีการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง แนวโน้มจึงจะเป็นไปอย่างไม่ชัดเจนนัก แต่อาจจะออกมาในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ การทำ Homepage ของพรรคการเมืองต่างๆ มีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้งานมากขึ้น เพราะนักการเมืองมีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมากขึ้น (เนื่องจากปัจจุบัน มีโครงการอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งแล้ว ด้วยการสนับสนุนของ NECTEC) การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่มีช่องทางมากขึ้น เพิ่มจากสื่ออื่นๆ ซึ่งก็จะทำให้ช่องว่างระหว่างอำนาจรัฐและประชาชนแคบเข้ากว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

(4) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของคนไทย

-แง่ดี ทัศนคติของคนไทยต่อสิ่งรอบตัวจะดีขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยี การเรียนรู้ต่อสิ่งต่างๆ จะได้รับการพัฒนาและขยายโลกทัศน์

-แง่กลางๆ ทัศนคติของคนไทย คงไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปเท่าไร ยกเว้นทัศนคติในเรื่องบริโภค

6. ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขการรับ และการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อความเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย
- 6.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องการรู้จักใช้อินเทอร์เน็ต และความสามารถในการแยกแยะข้อมูล
- 6.3 การแก้ไขปัญหาเรื่องข้อมูลที่เป็นพิษภัย และการใช้งานในทางที่ผิด

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อความเติบโตของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ผู้เชี่ยวชาญมีทัศนะว่า ประเทศไทยยังขาดสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตของอินเทอร์เน็ต ดังนี้

6.1.1 ข้อเสนอแนะเรื่องการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าประเทศไทย ยังมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะใช้อินเทอร์เน็ตได้ในจำนวนที่น้อยมาก จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาเพื่อรองรับการใช้งานอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ และพื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการปูพื้นฐานการศึกษาของเยาวชนในระดับประถมศึกษาปีที่1 ถึงประถมศึกษาปีที่6 เพราะถือเป็นช่วงสำคัญในการสร้าง และปลูกฝังทรัพยากรมนุษย์ที่จะมีคุณภาพต่อไป

6.1.2 ข้อเสนอแนะเรื่องปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า เป็นสิ่งที่ต้องเร่งพัฒนาอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นเรื่องไฟฟ้า และพื้นฐานด้านโทรคมนาคมโดยเฉพาะสายโทรศัพท์ โดยลดการผูกขาดลงจากที่เป็นอยู่ให้มากขึ้น แบ่งเขตสัมปทานให้เล็กลง และให้สัมปทานแก่บริษัทหลาย ๆ บริษัทมากขึ้น

6.1.3 ข้อเสนอแนะเรื่องราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต

ควรให้มีค่าบริการอินเทอร์เน็ตในราคาที่ถูกลงกว่าในปัจจุบัน โดยให้การสื่อสารแห่งประเทศไทย กำหนดอัตราส่วนแบ่งจากผู้ประกอบการให้น้อยลง เพื่อลดต้นทุน และควรมีการกำหนดราคาที่แน่นอนกว่าที่เป็นอยู่

6.1.3 ข้อเสนอแนะเรื่องการกระจายความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าควรสร้างโอกาสการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลในอินเทอร์เน็ต การสนับสนุนให้องค์กรหรือหน่วยงานที่ทำงานด้านสังคม สามารถนำเสนอข้อมูลความรู้ต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ตบ้าง นอกเหนือจากที่ปัจจุบันมักจะเป็นแหล่งกระจายข้อมูลของกลุ่มนายทุนเป็นส่วนใหญ่ ถือเป็นการสร้างประชาธิปไตยในการนำเสนอหรือแพร่กระจายข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกันและหลายแง่มุมมากขึ้น

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอให้มีการกระจายการบริการอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบการบริการที่เป็นสาธารณะ เพื่อไม่ให้อินเทอร์เน็ตกลายเป็นสินค้าที่ชาวบ้านจะต้องซื้อหาในราคาแพงต่อไป โดยการติดตั้งจุดบริการในที่ต่าง ๆ เช่น สถานที่ราชการ โรงเรียน ซึ่งปัจจุบันมีโครงการที่ NECTEC ดูแลอยู่ในลักษณะนี้เช่นกัน แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลมีความจริงจังที่จะสนับสนุนมากเท่าไรด้วย

6.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องการรู้จักใช้อินเทอร์เน็ต และความสามารถในการแยกแยะข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญได้ตั้งข้อสังเกตว่าคนไทยจะมีลักษณะการรับสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็ว แต่ก็ยังขาดความเข้าใจ หรือการศึกษาต่อสิ่งนั้นๆ ทำให้เกิดความบกพร่องต่อการใช้สิ่งเหล่านั้นเสมอ ในกรณีอินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน ผู้ใช้ส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในจุดประสงค์หลัก และธรรมชาติของอินเทอร์เน็ต รวมทั้งยังขาดประสิทธิภาพในการแยกแยะข้อมูล ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่มีประโยชน์ และข้อมูลที่เป็นโทษ ผู้เชี่ยวชาญจึงให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตดังนี้

6.2.1 การรู้จักการวิเคราะห์ และวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าคนไทยจะต้องเริ่มหัดนิสัยการวิเคราะห์ และทำความเข้าใจต่อเทคโนโลยีที่กำลังใช้อยู่ และที่กำลังจะนำมาใช้ต่อไปให้ถ่องแท้เสียก่อน เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพิงทางเทคโนโลยี ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นเองจึงไม่มี การศึกษาสิ่งที่น่าสนใจใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตจะต้องทำความเข้าใจว่าเมื่อใช้แล้วจะเกิดผลกระทบอย่างไรต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งระยะสั้น ระยะยาว ทั้งในแง่ดี และแง่ที่เป็นโทษ เมื่อได้คำตอบแล้วก็จะสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถป้องกันผลทางด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้นได้

6.2.2 การรู้จักใช้สติ และความมีวินัย

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะต้องรู้จักใช้สติ ในการไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต ถึงข้อเท็จจริงที่ได้รับ สร้างนิสัยใฝ่รู้ และอย่าทำตัวเป็นผู้บริโภคข้อมูลสารสนเทศแต่อย่างเดียว ควรฝึกการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคนอื่น หรือสร้างข้อมูลให้แก่สังคมด้วย นั่นคือ "การรับอย่างพินิจพิจารณา ใช้อย่างพินิจพิจารณา สุดท้ายก็คือการให้"

และเมื่อรู้จักที่จะพิจารณาไตร่ตรองข้อมูล ทั้งการรับและการให้แล้ว ก็ควรที่จะเป็นผู้ใช้ที่มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่องานตนเองและสังคม การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอินเทอร์เน็ตนั้นจะต้องใช้ความมีวินัยส่วนตนสูง เนื่องจากไม่มีการควบคุมอันเข้มงวด ทำให้ผู้ที่ขาดวินัยหรือความรับผิดชอบ จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคมหรือแม้แต่ตนเองได้ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

6.2.3 การอบรมสั่งสอน และการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า การรู้จักแยกแยะสิ่งถูกและผิดในสังคม ตลอดจนข้อมูลที่มีในอินเทอร์เน็ตนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องถูกสร้างตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ดังนั้นสถาบันครอบครัวจะต้องคอยปลูกฝังให้เด็กรู้จักการคิดด้วยเหตุผล รู้จักแยกแยะว่าอะไรดี อะไรไม่ดี และเมื่อเข้ารับการศึกษแล้ว สถาบันโรงเรียนก็ควรมีการปรับปรุงการศึกษาให้เด็กมีการทำงาน หรือภาคปฏิบัติมากกว่าที่เป็นอยู่ ให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ และแก้ปัญหาด้วยตัวเองโดยมีครูอาจารย์เป็นผู้แนะแนวทางให้ ก็จะได้ผลดีกว่าที่让孩子ท่องจำจากในหนังสือ และเมื่อเด็กได้มีโอกาสใช้อินเทอร์เน็ตก็ต้องเป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ หรือผู้ปกครองที่จะต้องคอยสอดส่องดูแลให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดเช่นกัน

6.3 การแก้ไขปัญหาเรื่องข้อมูลที่เป็นพิษภัย และการใช้งานในทางที่ผิด

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนะว่า การแก้ไขปัญหาเรื่องพิษภัยในอินเทอร์เน็ตยังเป็นสิ่งที่ เป็นปัญหาในทุก ๆ ประเทศ เพราะการควบคุมดูแลที่ยากลำบาก ดังนั้นผู้ใช้ หรือผู้ปกครองจะต้องดูแลกันเอง จนกว่าจะมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพมาช่วยกำกับดูแล เพราะอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อใหม่ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว สามารถเป็นช่องทางให้เกิดการใช้งานในทางลบได้ง่าย โดยผู้ที่กระทำสามารถหลบหลีกความผิดได้ง่ายเช่นกัน ดังนั้นสังคมจึงควรที่จะเร่งหากลไกแบบใหม่ที่จะขึ้นมาดูแลในส่วนนี้ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความคิดเห็นสองคล้อยกันว่าเทคโนโลยีใดๆ ก็ตาม ไม่จำเพาะแต่อินเทอร์เน็ต ย่อมมีทั้งประโยชน์และโทษทั้งสิ้น ซึ่งส่วนนี้ไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญเทียบเท่าความสำคัญในแง่ของผู้ใช้ ที่จะต้องเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ว่ามีศักยภาพ หรือมีคุณสมบัติที่พร้อมจะใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นหรือไม่

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวินิจฉัยปัจจัยต่างๆ ทั้งด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติ ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้วิจัยได้ค้นพบว่า ปัจจัยต่างๆ มีการตอบสนองต่อเทคโนโลยีแตกต่างกันไปตามบทบาทที่เป็นอยู่ของปัจจัยนั้นๆ ในสังคมไทย ยกตัวอย่างเช่น การสำรวจความคิดเห็นทางด้านโครงสร้างด้านข่าวสารในสังคมถึงศักยภาพด้านต่างๆ เช่นสถานะทางด้านการเป็นสังคมยุคสารสนเทศของประเทศไทย ความทันสมัยของเทคโนโลยีด้านสารสนเทศ ลักษณะการรับเทคโนโลยีต่างๆ เท่าที่ผ่านมา จำนวนผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ รวมทั้งประสิทธิภาพและความทั่วถึงของเครือข่ายการสื่อสาร ที่ถือว่าเป็นปัจจัยที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตนั้น ปรากฏว่า ไม่มีปัจจัยด้านใดเลยที่จะมีศักยภาพพอเพียงที่จะเอื้ออำนวยต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยได้ ซึ่งนั่นหมายถึงว่าด้านโครงสร้างข่าวสารของประเทศไทยที่มีอยู่เดิม ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตได้อย่างเต็มที่

ทั้งนี้ สามารถสรุปลักษณะการตอบสนองต่ออินเทอร์เน็ต ของแต่ละปัจจัยในสังคมไทยจากการวิจัยในครั้งนี้ได้ดังนี้

ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ตอบสนองได้อย่างรวดเร็วในระยะแรก แต่จะช้าลงเมื่อเวลาผ่านไป จนมีลักษณะที่คงที่ ถือว่าเอื้ออำนวยต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในระยะแรกเท่านั้น

ลักษณะเด่นด้านบทบาทที่นำมาพิจารณา คือแนวค่านิยม แนวความคิด การศึกษา ทัศนคติของผู้ใช้ วัฒนธรรมของคนในสังคมโดยทั่วไป

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว และยังคงเร็วคงที่เมื่อเวลาผ่านไป ถือว่าเอื้ออำนวยต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

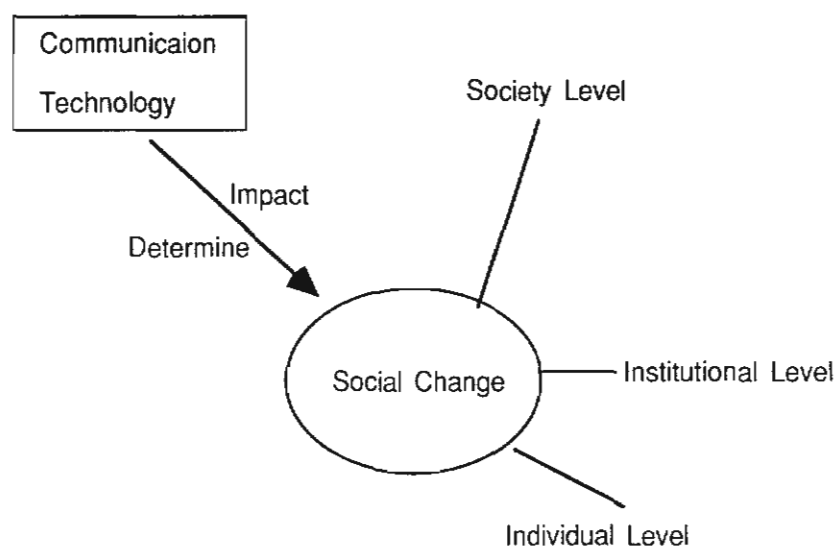
ลักษณะเด่นด้านบทบาทที่นำมาพิจารณา คือ ความจำเป็นทางด้านการค้าขาย และธุรกิจ ความจำเป็นในด้านข่าวสาร ความจำเป็นในการติดตามกระแสตลาดโลก

ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง ตอบสนองซ้ำ และยังคงซ้ำต่อไปเมื่อเวลาผ่านไป ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

ลักษณะเด่นด้านบทบาทที่นำมาพิจารณา คือ ศักยภาพของนักการเมือง ความรู้ความสามารถ และพฤติกรรม ประสิทธิภาพของรัฐบาล หน้าที่รับผิดชอบ และสถานการณ์ทางการเมือง การปกครอง

อย่างไรก็ตาม ทั้งสามปัจจัย เป็นปัจจัยในระดับโครงสร้างซึ่งมีความเกี่ยวพันกันอย่างแนบแน่น รวมทั้งปัจจัยย่อยต่างๆ มีมากมายและเป็นตัวร่วมในทั้งสามปัจจัย เช่น ปัจจัยย่อยในเรื่องความรู้ พื้นฐานโครงสร้างทางโทรคมนาคม ทักษะคติของคนไทย เป็นต้น การพิจารณาแยกเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องยากที่สุด ที่จะพิจารณาแยกขาดจากกันโดยสิ้นเชิงได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยการวินิจฉัยบทบาทที่เด่นชัด ของแต่ละปัจจัยตามที่กล่าวไปแล้ว

เมื่อพิจารณาถึงคำตอบตามวัตถุประสงค์ในข้ออื่นๆ เช่นผลกระทบ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ว่าเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกันทั้งสิ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างสังคมไทยนั้น ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี หรือพัฒนาการของเทคโนโลยีเป็นหลัก เมื่อนำมาพิจารณาเพื่อพิสูจน์ตาม"ทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดแห่งสำนักโตรอนโต" (Communication Technology Determinism) พบว่าเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นสาเหตุหลัก (Prime Mover) ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคม ตามแนวคิดของ H. Innis ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2

แผนภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากผลของเทคโนโลยีการสื่อสาร

แต่ในขณะเดียวกัน หากจะกล่าวว่า โครงสร้างสังคมไทยก็มีส่วนเป็นตัวกำหนดความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีนั้น ก็ไม่ผิดเสียทีเดียว เนื่องจากการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ในสังคมไทยด้วยเช่นกัน แต่ผู้วิจัยวินิจฉัยว่า ในสังคมไทยนั้น ปัจจัยทางสังคมมิใช่ตัวกำหนด ในการที่จะประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีขึ้นมาได้ เนื่องจากเรามักจะเป็นประเทศผู้บริโภคเทคโนโลยี ไม่ใช่ผู้พัฒนาเทคโนโลยีและการนำเข้าเทคโนโลยี โดยเฉพาะกรณีของอินเทอร์เน็ตที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ก็ไม่ใช่เพราะความจำเป็นในสังคมเป็นเหตุผลหลัก เพราะหากพิจารณาภายในโครงสร้างสังคมโดยรวมแต่เดิม จะเห็นว่าไม่มีความเอื้ออำนวย หรือมีความพร้อมเหมาะสมที่จะนำอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้เพื่อประโยชน์สูงสุดได้เลย เพียงแต่การเติบโตของอินเทอร์เน็ตจะขึ้นอยู่กับ การตอบสนองของโครงสร้างสังคมไทยอย่างไรเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นในประเทศไทยดังที่ปรากฏในผลการวิจัย พบว่ายังเป็นภาพที่ยังไม่แจ่มชัดนัก เมื่อพิจารณาร่วมกับทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดแห่งสำนักไดรอนโต การวิเคราะห์สังคมไทยในเรื่องของพลังการผลิตด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะในขั้นตอนประดิษฐ์คิดค้น (Invention) นั้น มักจะไม่ได้เกิดขึ้นดังที่กล่าวแล้ว แต่กลับข้ามขั้นตอนโดยการนำเทคโนโลยี(จากการนำเข้า)ไปใช้เลย ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ ในซีกที่เชื่อว่า ความจำเป็นในสังคม จะเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ทั้งในระดับการประดิษฐ์คิดค้น และการนำไปใช้ (Application) นั้น ย่อมเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่า สังคมนั้น ก็ต้องมี

ความหิวกระหายที่จะนำเทคโนโลยีนั้นๆ มาใช้เพื่อความจำเป็นในสังคมนั่นเอง ดังนั้น สถานภาพ และสถานการณ์ของสังคมในขณะนั้นย่อมสูงงอมที่จะใช้เทคโนโลยีนั้นได้อย่างเต็มที่ เทคโนโลยีก็จะส่ง อิทธิพลที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงสังคมได้อย่างเต็มที่เช่นกัน แต่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในทาง ที่ดีหรือไม่ดีนั้นย่อมต้องขึ้นอยู่กับ การนำไปใช้ว่าใช้อย่างไรเท่านั้น

หากแต่สังคมไทยครอบครอง และนำเทคโนโลยีมาใช้โดยปราศจากขั้นตอนการประดิษฐ์คิดค้น ความพร้อมที่เหมาะสมทางศักยภาพในเบื้องต้นจึงยังเป็นรองสังคมที่ให้เกิดโดยแท้จริง อีกทั้ง แนวคิดที่เป็นลักษณะเด่นๆ ของทฤษฎีนี้ข้อหนึ่ง ยังได้กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีแต่ละชนิดก็จะเหมาะสม กับรูปแบบโครงสร้างสังคมแต่ละอย่าง ยังเป็นเครื่องตอกย้ำว่า สถานภาพความพร้อม และปริบทใน สังคมไทยเอง ก็มีส่วนที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดการพัฒนาการของเทคโนโลยีนั้นๆ ได้ หากนำมา ใช้เพื่อพิจารณาในกรณีของอินเทอร์เน็ต ย่อมถือว่าสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่อินเทอร์เน็ตไม่ สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงอะไรในสังคมไทย ได้ชัดเจนนักได้ ประกอบกับปัจจัยด้านโครงสร้าง บางปัจจัย เช่นการเมือง ก็ยังเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต ทั้งๆ ที่ควรจะเป็นปัจจัย สำคัญที่จะสนับสนุน และเอื้ออำนวยอย่างที่สุด รวมทั้งปัจจัยบ่งชี้การเติบโตของอินเทอร์เน็ตต่างๆ ที่ จะทำให้เกิดพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตมากจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในวงกว้างได้นั้น ก็ยังคงเป็นอุปสรรคอยู่ เช่น ความรู้ รายได้ประชาชาติ ราคาค่าบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้าน คมนาคม เป็นต้น

ดังนั้น ประเทศที่ต้องพึ่งพิงทางด้านเทคโนโลยีอย่างประเทศไทย อย่างน้อยหากไม่สามารถ ที่จะประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีเองได้ ก็ควรต้องมีความตระหนักถึงสถานการณ์ที่อ่อนด้อยในด้านต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการรับการใช้ และพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต และต้องพยายามผลักดันตนเองให้ เกิดสถานภาพที่เหมาะสม เอื้ออำนวย ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างจริงจัง ในการรับ การใช้อินเทอร์เน็ตให้มากที่สุดให้ได้ ผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเนื่องจากเทคโนโลยี ก็จะเด่นชัด ขึ้นในอนาคตอันใกล้

ทั้งนี้ลักษณะของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยนั้น จะเข้ากับแนวคิดของ Stewart F. ที่ว่า เทคโนโลยีจะมีความสัมพันธ์กับสภาพของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ก็ต่อเมื่อมีความสืบเนื่องมาจาก ความจำเป็นในสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งหากนำมาพิจารณาตามแนวคิดของเทคโนโลยีที่ว่า :-

(ก) มีมิติในตัวเอง 3 ด้าน

- (1) อินเทอร์เน็ต มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา
- (2) อินเทอร์เน็ต มีแหล่งกำเนิดในประเทศที่พัฒนาแล้ว
- (3) อินเทอร์เน็ตผูกพันกับระบบการผลิตในสังคมไทย

(ข) อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่กำเนิดจากสังคมตะวันตก อาจไม่เหมาะสมกับสังคมในประเทศด้อยพัฒนา เช่นสังคมไทย เพราะการลอกเลียนแบบหรือการเอาเทคโนโลยีทั้งหมดอาจจะมีผลให้อัตราการพัฒนาการลดลง หรือเกิดความต้องการพึ่งพิงเทคโนโลยีจากตะวันตกมากยิ่งขึ้นจนเกินความจำเป็น ซึ่งแนวคิดนี้ จะเห็นจริงได้ในงานวิจัยชิ้นนี้

สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับทัศนะที่มีต่อเทคโนโลยีนั้น สำหรับประเทศไทยจะพบว่า คนไทยจะมีทัศนะที่ถือว่าเทคโนโลยีคือเครื่องแก้ปัญหาสังคม สังเกตได้จากผลการวิจัยซึ่งพบว่าคนไทยจะรับอินเทอร์เน็ตมาเพื่อผลทางด้านความทันสมัย และคิดว่าอินเทอร์เน็ตจะสามารถพลิกหน้าใหม่ของระบบการติดต่อสื่อสาร และพัฒนาระบบโครงสร้างต่างๆ ในสังคมไทยไปในทางที่ดีขึ้นได้ ซึ่งในความเป็นจริง กลับต้องพิจารณาจากปัจจัยร่วมอื่นๆ ในสังคมด้วยมากมาย

อนึ่ง จะสังเกตได้ว่า ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และผู้เชี่ยวชาญ ในงานวิจัยชิ้นนี้ มีความแตกต่างกันเล็กน้อย และมีทิศทางไปในทางเดียวกัน จะแตกต่างกันก็แต่เพียงความลึกของข้อมูล ซึ่งผู้เชี่ยวชาญสามารถให้ได้มากกว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะ หากเทียบจากระดับการศึกษาแล้ว พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาเฉลี่ยในระดับสูงดังนี้คือ ปริญญาเอก 2 % ปริญญาโท 24% ปริญญาตรี 55% และต่ำกว่าปริญญาตรี เพียง 19 % เท่านั้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อจำกัด และเกิดปัญหาต่างๆ อยู่หลายประการด้วยกันดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยขอสัมภาษณ์ มักจะไม่มีเวลาให้ เนื่องจากกิจการงานที่รัดตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เชี่ยวชาญที่มีชื่อเสียงมากๆ ในประเทศไทย ก็ยังไม่มีเวลาที่จะสละให้เพื่อการสัมภาษณ์เลย บ่อยครั้งที่ทำให้ผู้วิจัยต้องเปลี่ยนใจเนื่องจากเวลาอันจำกัด

2. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยในระดับจุลภาค จนถึงระดับมหภาค ซึ่งมีขอบเขตข้อมูลมหาศาล ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถทำการสำรวจวิจัยได้ทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้ โดยเฉพาะการเดินทางไปเพื่อเก็บข้อมูลในที่ต่างๆ ที่ห่างไกล

3. เรื่องที่นำมาวิจัย คือเรื่องของอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาตัวเองอย่างรวดเร็วไม่อยู่นิ่ง การติดตามข้อมูลการเปลี่ยนแปลงอย่างใกล้ชิดจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่อย่างไรก็ตามเมื่องานวิจัยใกล้เสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยกลับพบว่าเนื้อหาบางส่วนในงานวิจัยชิ้นนี้กลับล้าสมัยไปแล้ว โดยเฉพาะข้อมูลตัวเลขต่างๆ ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี หรือบริการบางอย่างในอินเทอร์เน็ตที่ไม่ค่อยมีผู้นิยมใช้แล้ว การลดราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตให้ถูกลง หรือโครงการเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตที่น่าสนใจหลายๆ โครงการที่ไม่ได้กล่าวถึง เป็นต้น

4. การสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยไม่สามารถสุ่มตัวอย่างได้อย่างเต็มที่นัก ต้องอาศัยการประยุกต์หลายประการ เนื่องจากคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนั้น ไม่ใช่ลักษณะทางกายภาพที่มองเห็นได้จากภายนอก

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยจะขอนำเสนอข้อเสนอแนะเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ข้อเสนอแนะในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ผลของการวิจัยที่ได้ รวมทั้งความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาแนวความคิด หรือสร้างแง่คิดใหม่ๆ ในการใช้เทคโนโลยีในประเทศไทยได้หลายประการ เฉพาะกรณีของอินเทอร์เน็ต ที่ได้ศึกษามา ก็สามารถแสดงให้เห็นจุดบกพร่องหลายประการของประเทศไทย ที่มีผลสืบเนื่องให้การพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการใช้ประโยชน์ต่างๆ จากอินเทอร์เน็ตยังเป็นไปในลักษณะที่ไม่มีประสิทธิภาพนัก

จุดบกพร่องต่างๆ ที่ประมวลได้ในการวิจัย สามารถไล่เรียงได้ตั้งแต่ค่านิยมของคนไทยที่มักจะรับนวัตกรรมได้โดยง่ายเกินไป ตลอดจนถึงระบบการเมืองการปกครองของไทย ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะตัวนักการเมืองเอง และการ

เปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้งเกินไป โดยเฉลี่ยแล้วจะอยู่ในหน้าที่เพียงชุดละ ปีเศษเท่านั้น ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ สามารถสานต่อนโยบายต่างๆ ได้นับสิบปี เป็นต้น

ซึ่งทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลข้อเสนอแนะต่างๆ ที่คาดว่าจะนำไปใช้ได้ จากเนื้อหาของงานวิจัยชิ้นนี้ได้ดังต่อไปนี้

1.1 การรู้จักตั้งคำถามถึงความเหมาะสมในการใช้เทคโนโลยี ว่าสามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างไรได้บ้าง คำนึงค่ากับการลงทุนต่างๆ ที่ต้องสูญเสียไปหรือไม่ ซึ่งบางครั้งมิใช่หมายความว่าเมื่อพิจารณาแล้วไม่คุ้มค่า ก็ไม่รับเทคโนโลยีนั้นๆ มาใช้ หากแต่ควรคิดหาหนทางอื่นๆ ต่อไปว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ให้ได้ประโยชน์คุ้มค่าต่างหาก ต่อเมื่อหาหนทางที่จะใช้อย่างคุ้มค่าอย่างไรก็ไม่ได้แล้ว จึงไม่ควรรับเทคโนโลยีนั้นๆ มาใช้

ที่ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะดังกล่าว เนื่องจากระหว่างทำการวิจัย และคลุกคลีอยู่กับข้อมูลต่างๆ ทำให้ทราบว่า เทคโนโลยีบางประเภทที่ประเทศไทยรับเข้ามาใช้ เป็นเทคโนโลยีเก่า ซึ่งประเทศผู้ขายเทคโนโลยีนั้นๆ กำลังจะเลิกใช้ หรือ เลิกใช้แล้ว อีกประการหนึ่ง เทคโนโลยีบางอย่างก็เป็นเทคโนโลยีที่ประเทศที่คิดค้นยังไม่ได้ใช้ เพราะไม่แน่ใจในประสิทธิภาพ หรือผลที่อาจจะเกิดขึ้น ประเทศไทยจึงเป็นประเทศที่ได้ลองใช้ก่อน โดยไม่ทราบว่าจะเกิดผลอย่างไรต่อประเทศ ในขณะที่ประเทศเจ้าของเทคโนโลยีกลับเป็นผู้เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทางด้านการศึกษาเทคโนโลยีนั้นๆ จากผลการใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ของประเทศไทย เพื่อนำไปพัฒนาให้สามารถใช้ในประเทศของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 การประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต จะต้องไม่อาศัยการอ่านจากแนวคิดของต่างประเทศ เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการประเมินโดยพิจารณาจากบริบทของประเทศไทยในขณะนั้นๆ และสภาวะการณ์ของโลกที่ส่งผลแก่ประเทศไทยในขณะนั้นด้วยเป็นสำคัญ

1.3 การนำอินเทอร์เน็ตไปใช้ประโยชน์ หรือการส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยผ่านทางอินเทอร์เน็ตนั้น จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นด้วย เพราะการส่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นสาธารณะใดๆ ในอินเทอร์เน็ต จะสามารถเข้าถึงผู้รับได้ทั่วโลก และในขณะเดียวกัน การเลือกรับข่าวสารในอินเทอร์เน็ต ก็จะต้องอาศัยวิจารณญาณในการแยกแยะข่าวสารของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยเช่นกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

หลังจากการทำงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างก็ดี หรือจากการสัมภาษณ์ก็ดี ได้ก่อให้เกิดแนวความคิด และข้อสังเกตที่ยังต้องรอการศึกษาอีกหลายประเด็นด้วยกัน อีกทั้งในปัจจุบัน การศึกษาวิจัยทางด้านที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมศาสตร์ และเทคโนโลยี ยังมีจำนวนไม่มากนัก เมื่อเทียบกับการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ผู้วิจัยจึงใคร่จะเสนอให้ผู้สนใจจะทำการวิจัยต่อไป ได้ศึกษาวิจัยเนื้อหา ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องอินเทอร์เน็ต เพราะเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่ผู้วิจัยเล็งเห็นว่ามีความน่าสนใจมหาศาล จากคุณลักษณะที่เป็นเทคโนโลยี "อรรถประโยชน์" คือสามารถใช้ประโยชน์ทางการสื่อสารได้หลากหลาย(Multifunction) หากผู้ใช้รู้จักการนำมาใช้อย่างถูกต้อง ซึ่งผู้วิจัยพอนำมาประมวลเพื่อเสนอแนะเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจที่จะสร้างงานวิจัยใหม่ๆ ดังจะยกตัวอย่างเป็นสังเขปได้ดังต่อไปนี้

2.1 การวิจัยในเรื่องของพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต หรือในขณะที่อยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

2.2 การวิจัยที่เน้นเฉพาะเรื่องนโยบายสนับสนุนของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับ มาเลเซีย หรือสิงคโปร์

2.3 ความล้มเหลว และอุปสรรคของโครงการสารสนเทศเนื่องจากการบริหารของรัฐบาล

2.4 อินเทอร์เน็ตกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านชนชั้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล ชาญศิลป์ภากร. บรรณารักษะการบริหารนิตยสาร internet today. สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2540.

กัลยา อุดมวิทิต. เทคโนโลยีสารสนเทศ. Information Research. กองวิจัยนโยบายเทคโนโลยี ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. กรุงเทพฯ, 2538

กาญจนา แก้วเทพ. ความหมายและนัยยะสำคัญของสังคมสารสนเทศตามทัศนะนักอนาคตศาสตร์. เอกสารประกอบโครงการอาศรมความคิดเรื่อง "เทคโนโลยีสารสนเทศกับสื่อมวลชน". คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2537. (อัดสำเนา)

ครรชิต มาลัยวงศ์. รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2540.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ. ประวัติแนวความคิดทางสังคม . กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523.

ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. ผู้ประสานงาน Bangkok Forum. สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2540.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. โลกาวัตตรกับอนาคตของประเทศไทย. สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2537

दनัย หวังบุญชัย. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ และสร้างความพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของหนังสือพิมพ์รายวัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาหนังสือพิมพ์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล. รองผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2540.

เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. ประธานบริษัท วิทย์ดี จำกัด. สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2540.

นันทวัลย์ ขวัญใจ. ผู้จัดการทั่วไปบริษัท เอ-เน็ต จำกัด. สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2540.

บุญเลิศ ศุภติลก. สิทธิการสื่อสารในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

พงศ์ชาติ วชิโรภาสกรณ์. การศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มของระบบการสื่อสารข้อมูลผ่าน "ระบบบีบีเอส" ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

พระไพศาล วิสาโล. สถานะและชะตากรรมของมนุษย์ในยุคคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2534.

พัฒน์พันธุ์ วงษ์พันธุ์. หัวหน้าข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ. สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2540.

พัฒน์นาดี ชูโต. ประเทศไทยในยุคสังคมข่าวสาร. ใน 4 สิงหาคม วันสื่อสารแห่งชาติ 2532. หน้า 202-211. รวบรวมโดยคณะกรรมการจัดงานวันสื่อสารแห่งชาติ 2536. กรุงเทพมหานคร: บจก. วิสคอม เซ็นเตอร์, 2536.

เพ็ญทิพย์ จิรพินนุสรณ์. พฤติกรรมแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539

มะลิวรรณ เดชาฤทธิ์. การศึกษานโยบายและแผนการสื่อสารโครงข่ายบริการสื่อสารร่วมระบบดิจิทัลเปรียบเทียบประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

รัชนิกร เศรษฐ์. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, 2532.

เรวดี คงสุภาพกุล. การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร .

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ศุภิกา ดวงมณี. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่าน World Wide Web ของสื่อมวลชนไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น . สำนักพิมพ์

จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์, 2536.

สิปปนนท์ เกตุทัต. แนวคิดการวิจัย และพัฒนาในอนาคตของประเทศไทย. เอกสารการประชุม

นโยบาย และแนวทางการวิจัยของชาติฉบับที่ 8 (พศ.2540-2544) คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. กุมภาพันธ์ 2540 : 16-18.

สุกัญญา สุตบรรทัด. ความรู้ทัศนคติและการยอมรับของประชาชน ต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ.

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สุกัญญา สุตบรรทัด. ร่องหัวหน้าภาควิชาการหนังสือพิมพ์. สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2540.

อรรณพ เขียรถาวร. การปฏิวัติสารสนเทศใหม่. ใน 4 สิงหาคม วันสื่อสารแห่งชาติ 2532 .

หน้า 219-230. รวบรวมโดยคณะกรรมการจัดงานวันสื่อสารแห่งชาติ 2536.

กรุงเทพมหานคร: บจก. วิสคอม เซ็นเตอร์, 2536.

อรรณพ บิลันธนโอวาท และคณะ . เทคโนโลยีสารสนเทศและบทบาทในการพัฒนาสังคมไทย .

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

อลงกรณ์ เหล่างาม. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ของชาวบ้านในหมู่บ้านเทคโนโลยี

ศึกษาโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชนบทในหมู่บ้านเทคโนโลยีของกระทรวงวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีและการพลังงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2534.

อำไพศรี โสประทุม. พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร และปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับการสื่อสารเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต ของผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในเขตกรุงเทพมหานคร . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

เอมมานูเอล จี เมสเทิน. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี : ผลกระทบต่อมนุษย์และสังคม. แปลโดย ชัดติยา กรรณสูต. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2530

ภาษาอังกฤษ

Mcquail D. Masscommunication Theory (3 ed). London: Sage Publications, 1994

Nick Stevenson. Understanding Media Cultures. London: Sage Publications,1995

Stewart, F. Trade Strategy for Development. London: Macmillan, 1979.

Toffler Alvin. The Third Wave . New York : William Marrow & Co.,1980.

ประวัติผู้เขียน

นายสมคิด เลิศพิริยประเสริฐ เกิดที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต ภาควิชาทัศนศิลป์ สาขาถ่ายภาพ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2533 หลังจากทำงานได้ระยะหนึ่ง จึงเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตรพัฒนการ ภาควิชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2537 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2540